T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GİRİŞİMCİLİK VE YENİLİK YÖNETİMİ
ANABİLİM DALI

ELAZIĞ İLİNE İLİŞKİN BİR ENVANTER ÇALIŞMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN	HAZIRLAYAN
Doç. Dr. Ali Sırrı YILMAZ	Yunus SAYHAN

ELAZIĞ - 2018

T.C.

FIRAT ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

GİRİŞİMCİLİK VE YENİLİK YÖNETİMİ

ANABİLİM DALI

ELAZIĞ İLİNE İLİŞKİN BİR ENVANTER ÇALIŞMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Doç. Dr. Ali Sırrı YILMAZ

HAZIRLAYAN

Yunus SAYHAN

Jürimiz, 07.08.2018 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonunda bu yüksek lisans tezini oy birliği / ~~oy çokluğu~~ ile başarılı saymıştır.

Jüri Üyeleri

1. Doç. Dr. Ersan ERSOY (Başkan)

2. Dr. Öğr. Üyesi Atilla YÜCEL

3. Doç. Dr. Ali Sırrı YILMAZ (Danışman)

Prof. Dr. Ömer Osman UMAR

Enstitü Müdürü

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Elazığ İline İlişkin Bir Envanter Çalışması

Yunus SAYHAN

Fırat Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Girişimcilik ve Yenilik Yönetimi Anabilim Dalı

ELAZIĞ - 2018; Sayfa: XVII + 101

Bu çalışmada Elazığ ilinin mevcut envanter durumu analiz edilmiştir. Analiz yapılırken TUİK verileri ve çeşitli kurum verilerinden faydalanılmıştır. Elazığ ili; tarım, hayvancılık, turizm, su ürünleri, maden ve enerji kaynakları açısından araştırılmıştır. Araştırma sonuçları tablo ve grafiklerle desteklenmiştir. Ayrıca verilerin çapraz kontrolü de gerçekleştirilmiştir. Verileri analiz ederek, çözüm odaklı sonuçların geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Tez kapsamında çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Yapılan araştırmalar sonucunda elde edilen bulguların ve sonuçların gelecekteki çalışmalara rehberlik etmesi hedeflenmektedir. Bunun dışında envanter çıkarma konusunda yöntemler geliştirmek ve ilin çeşitli yönlerden gelişip değişmesini sağlamak amaçlanmaktadır. Bu sebeple, bu araştırma ilin envanterini ortaya koyarak hangi yönlerin geliştirilmesi gerektiğini öngördüğü için büyük önem arz etmektedir. Çalışmalara ek olarak Elazığ ilinin jeopolitik konumu ve tarihçesi de konu edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Elazığ, Elazığ Envanteri, Tarım, Hayvancılık, Turizm, Su Ürünleri, Maden ve Enerji Kaynakları

ABSTRACT

Master Thesis

An Inventory Study On Elazığ Province

Yunus Sayhan

The University Of Fırat

Institute Of Social Sciences

The Department Of Entrepreneurship And Innovation Management

ELAZIĞ - 2018; Pages: XVII + 101

In this study, the current inventory situation of the province of Elazığ was analyzed. While analyzing, TUIK data and various institution data were used. Elazığ province; in terms of agriculture, animal husbandry, tourism, aquaculture, mine and energy resources was investigated. The results of the research were supported by tables and graphs. Cross-checking of the data was also performed. By analyzing the data, it is aimed to develop solution focused results. Various researches have been made within the scope of the thesis. It is aimed to guide the findings and conclusions of future researches as a result of the researches carried out. Apart from this, it is aimed to develop methods to make inventory and to improve the various aspects of the province. For this reason, this research is very important because it reveals the provincial inventory and predicts which aspects need to be developed. In addition to the studies, the geopolitical position and history of the province of Elazığ has been mentioned.

Keywords: Elazığ, Elazığ Inventory, Agriculture, Animal Husbandry, Tourism, Aquaculture, Mineral and Energy Resources

İÇİNDEKİLER

ÖZET ..... **II**

ABSTRACT ..... **III**

İÇİNDEKİLER ..... **IV**

TABLOLAR LİSTESİ ..... **X**

GRAFİKLER LİSTESİ ..... **XIII**

HARİTALAR LİSTESİ ..... **XVI**

ÖNSÖZ ..... **XVII**

GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM

1. JEOPOLİTİK KONUM **3**

1.1. İlin Genel Tanımı 3

1.2. İlin Dağları 3

1.3. İlin Ovaları 3

1.3.1. Elazığ Ovası 4

1.3.2. Uluova 4

1.3.3. Kuzova 5

1.3.4. Behramaz Ovası 5

1.3.5. Palu (Yarımca) Ovası 5

1.4. İlin Platoları (Yaylaları) 5

1.5. İlin Akarsuları 6

1.5.1. Murat Nehri 6

1.5.2. Peri Çayı 6

1.5.3. Karasu 6

1.5.4. Haringit Çayı 6

1.5.5. Arapgir (Kozluk) Çayı 7

1.5.6. Fırat Irmağı 7
1.5.7. Behramaz Deresi 7
1.5.8. Keydan ve Önşebgen Dereleri 7
1.6. İlin Gölleri ve Barajları 7
1.6.1. Hazar Gölü 7
1.6.2. Cip Barajı 7
1.6.3. Keban Barajı 8
1.6.4. Kalecik Barajı 8
1.7. İlin İklimi 8
1.8. İlin Tarihçesi 8

İKİNCİ BÖLÜM

2. TARIM 10
2.1. Genel Tarımsal Yapı 10
2.2. Bitkisel Üretim 19
2.2.1. Tahıllar 19
2.2.1.1. Arpa 19
2.2.1.2. Buğday 21
2.2.1.3. Mısır (Dane) 22
2.2.1.4. Tritikale (Dane) 24
2.2.1.5. Yulaf (Dane) 25
2.2.2. Patates-Kuru Baklagiller 26
2.2.2.1. Patates 26
2.2.2.2. Nohut 27
2.2.2.3. Kuru Fasulye 28
2.2.2.4. Kırmızı Mercimek 29
2.2.3. Şeker Pancarı 30
2.2.4. Sebzeler 31
2.2.4.1. Biber 31
2.2.4.2. Domates 32
2.2.4.3. Hıyar 33

2.2.4.4. Marul 34
2.2.4.5. Lahana 35
2.2.4.6. Soğan 36
2.2.4.7. Sarımsak 37
2.2.4.8. Patlıcan 39
2.2.4.9. Ispanak 40
2.2.4.10. Maydanoz 41
2.2.4.11. Taze Fasulye 42
2.2.4.12. Kavun 43
2.2.4.13. Karpuz 44
2.2.5. Meyveler 45
2.2.5.1. Armut 45
2.2.5.2. Ayva 46
2.2.5.3. Erik 47
2.2.5.4. Kayısı 48
2.2.5.5. Kiraz 49
2.2.5.6. Vişne 50
2.2.5.7. Çilek 51
2.2.5.8. Dut 52
2.2.5.9. Badem 53
2.2.5.10. Ceviz 54
2.2.5.11. Şeftali 55
2.2.5.12. Elma 56
2.2.5.13. Üzüm 57

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. HAYVANCILIK 59

3.1. Arıcılık 59

3.2. Büyükbaş Hayvancılık 61
3.2.1. Manda 61
3.2.2. Sığır 63

3.3. Küçükbaş Hayvancılık 65

3.3.1. Koyun (Yerli) 65
3.3.2. Keçi (Kıl) 67
3.4. Kanatlı Hayvancılık 68
3.4.1. Et Tavuğu 69
3.4.2. Yumurta Tavuğu 70
3.4.3. Hindi 70
3.4.4. Kaz 71
3.4.5. Ördek 72

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. TURİZM 74
4.1. İlin Turistik Değerleri 74
4.1.1. Termal Turizm - Golan Kaplıcası 75
4.1.2. Kamp - Karavan Turizmi 75
4.1.3. Av Turizmi 75
4.1.4. Dağ-Doğa Yürüyüşü 75
4.1.5. Atlı Doğa Yürüyüşü 75
4.1.6. Bisiklet Turları 75
4.1.7. Su Sporları 76
4.1.8. Su Sörfü 76
4.1.9. Sportif Amaçlı Olta Balıkçılığı 76

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SU ÜRÜNLERİ 78
5.1. İldeki Mevcut Yetiştiricilik Durumu (Alabalık) 78
5.2. İldeki Mevcut Avcılık Durumu 79
5.2.1. Kefal 79
5.2.2. Sazan 80
5.2.3. Siraz 80
5.2.4. Kerevit 81

ALTINCI BÖLÜM

6. MADEN VE ENERJİ KAYNAKLARI 83

6.1. Altın (Au) 84
6.1.1. Keban (Fırat batısı) Au Sahası 84

6.2. Bakır-Kurşun-Çinko (Cu-Pb-Zn) 84
6.2.1. Keban-Simli Pb-Zn İşletmesi 84
6.2.2. Keban-Zeytindağı Zuhuru 85
6.2.3. Yurtbaşı-Gurbet Zuhuru 85
6.2.4. Palu-Kedek Zuhuru 85
6.2.5. Sivrice-Helezür Sahası 85
6.2.6. Ergani-Şeyhyüt Tepe Sahası 85
6.2.7. Ergani-Türbe (Kafir, Topaluşağı, Mihrapdağı) Sahası 85
6.2.8. Palu-Karaçör (Deri) Zuhuru 85
6.2.9. Keban-Nallıziyaret Yatağı 86
6.2.10. Keban-Bergayın Zuhuru 86
6.2.11. Keban-Karamağaradere Zuhuru 86
6.2.12. Ergani-Ana Yatak 86
6.2.13. Ergani-Mihrapdağı Sahası 86
6.2.14. Ergani-Hacan Sahası 86
6.2.15. Ergani (Mızır Tepe, Mergen Tepe, Kısabekir) Zuhuru 86
6.2.16. Baskil Nazaruşağı 87
6.2.17. Sivrice-Uslu bakır sahası 87

6.3. Demir (Fe) 87
6.3.1. Merkez-Aşvan Sahası 87
6.3.2. Baskil-Karakaş Sahası 87
6.3.3. Keban (Yahyalı ve Birivan-Hemzikan) Zuhurları 87

6.4. Florit (F) 87
6.4.1. Keban-Karamadara Sahası 87

6.5. Kireçtaşı (Kçt) 87
6.5.1. Sivrice (Örençay Köyü) Sahası 87
6.5.2. Elazığ-Cipköy 88

6.6. Krom (Cr) 88
6.6.1. İl genelinde 88
6.7. Manganez (Mn) 88
6.7.1. Karakoçan (Sağın), Maden (Hazerik, Keydan, Satırlı, Körez, Değirmendere, Şadıyan, Elbistan) Sahaları 88
6.8. Mermer (Mr) 88
6.8.1. Guleman-Altınoluk Köyü Yatağı-Elazığ Vişne 88
6.9. Molibden (Mo) - Wolfram (Şel) 88
6.9.1. Keban-Soğanlıköy 88

SONUÇ VE ÖNERİLER 92

KAYNAKLAR 97

EKLER 100

Ek 1: Tez Orijinallik Raporu 100

ÖZGEÇMİŞ 101

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Elazığ İli Merkez İlçesi Yıllara Göre Tarım Alanları 11
Tablo 2. Elazığ İli Ağın İlçesi Yıllara Göre Tarım Alanları 11
Tablo 3. Elazığ İli Alacakaya İlçesi Yıllara Göre Tarım Alanları 12
Tablo 4. Elazığ İli Arıcak İlçesi Yıllara Göre Tarım Alanları 12
Tablo 5. Elazığ İli Baskil İlçesi Yıllara Göre Tarım Alanları 13
Tablo 6. Elazığ İli Karakoçan İlçesi Yıllara Göre Tarım Alanları 13
Tablo 7. Elazığ İli Keban İlçesi Yıllara Göre Tarım Alanları 14
Tablo 8. Elazığ İli Kovancılar İlçesi Yıllara Göre Tarım Alanları 14
Tablo 9. Elazığ İli Maden İlçesi Yıllara Göre Tarım Alanları 15
Tablo 10. Elazığ İli Palu İlçesi Yıllara Göre Tarım Alanları 15
Tablo 11. Elazığ İli Sivrice İlçesi Yıllara Göre Tarım Alanları 16
Tablo 12. Elazığ İli Yıllara Göre Arpa (Biralık) Üretimi 19
Tablo 13. Elazığ İli Yıllara Göre Arpa (Diğer) Üretimi 20
Tablo 14. Elazığ İli Yıllara Göre Buğday (Durum) Üretimi 21
Tablo 15. Elazığ İli Yıllara Göre Buğday (Diğer) Üretimi 22
Tablo 16. Elazığ İli Yıllara Göre Mısır (Dane) Üretimi 23
Tablo 17. Elazığ İli Yıllara Göre Tritikale (Dane) Üretimi 24
Tablo 18. Elazığ İli Yıllara Göre Yulaf (Dane) Üretimi 25
Tablo 19. Elazığ İli Yıllara Göre Patates Üretimi 26
Tablo 20. Elazığ İli Yıllara Göre Nohut Üretimi 27
Tablo 21. Elazığ İli Yıllara Göre Kuru Fasulye Üretimi 28
Tablo 22. Elazığ İli Yıllara Göre Kırmızı Mercimek Üretimi 29
Tablo 23. Elazığ İli Yıllara Göre Şeker Pancarı Üretimi 30
Tablo 24. Elazığ İli Yıllara Göre Biber Üretimi 31
Tablo 25. Elazığ İli Yıllara Göre Domates Üretimi 32
Tablo 26. Elazığ İli Yıllara Göre Hıyar Üretimi 33
Tablo 27. Elazığ İli Yıllara Göre Marul Üretimi 34
Tablo 28. Elazığ İli Yıllara Göre Lahana Üretimi 35
Tablo 29. Elazığ İli Yıllara Göre Kuru Soğan Üretimi 36
Tablo 30. Elazığ İli Yıllara Göre Taze Soğan Üretimi 37
Tablo 31. Elazığ İli Yıllara Göre Kuru Sarımsak Üretimi 38
Tablo 32. Elazığ İli Yıllara Göre Taze Sarımsak Üretimi 39

Tablo 33. Elazığ İli Yıllara Göre Patlıcan Üretimi 40
Tablo 34. Elazığ İli Yıllara Göre Ispanak Üretimi 41
Tablo 35. Elazığ İli Yıllara Göre Maydanoz Üretimi 42
Tablo 36. Elazığ İli Yıllara Göre Taze Fasulye Üretimi 43
Tablo 37. Elazığ İli Yıllara Göre Kavun Üretimi 44
Tablo 38. Elazığ İli Yıllara Göre Karpuz Üretimi 45
Tablo 39. Elazığ İli Yıllara Göre Armut Üretimi 46
Tablo 40. Elazığ İli Yıllara Göre Ayva Üretimi 47
Tablo 41. Elazığ İli Yıllara Göre Erik Üretimi 48
Tablo 42. Elazığ İli Yıllara Göre Kayısı Üretimi 49
Tablo 43. Elazığ İli Yıllara Göre Kiraz Üretimi 50
Tablo 44. Elazığ İli Yıllara Göre Vişne Üretimi 51
Tablo 45. Elazığ İli Yıllara Göre Çilek Üretimi 52
Tablo 46. Elazığ İli Yıllara Göre Dut Üretimi 53
Tablo 47. Elazığ İli Yıllara Göre Badem Üretimi 54
Tablo 48. Elazığ İli Yıllara Göre Ceviz Üretimi 55
Tablo 49. Elazığ İli Yıllara Göre Şeftali Üretimi 56
Tablo 50. Elazığ İli Yıllara Göre Elma Üretimi 57
Tablo 51. Elazığ İli Yıllara Göre Üzüm Üretimi 58
Tablo 52. Elazığ İli Yıllara Göre Bal ve Balmumu Üretimi 60
Tablo 53. Elazığ İli Yıllara Göre Manda Sütü Üretimi 62
Tablo 54. Elazığ İli Yıllara Göre Sığır (Yerli) Sütü Üretimi 63
Tablo 55. Elazığ İli Yıllara Göre Sığır (Kültür) Sütü Üretimi 64
Tablo 56. Elazığ İli Yıllara Göre Sığır (Melez) Sütü Üretimi 64
Tablo 57. Elazığ İli Yıllara Göre Koyun (Yerli) Sütü Üretimi 66
Tablo 58. Elazığ İli Yıllara Göre Keçi (Kıl) Sütü Üretimi 67
Tablo 59. Elazığ İli Yıllara Göre Et Tavuğu Sayıları 69
Tablo 60. Elazığ İli Yıllara Göre Yumurta Tavuğu Sayıları 70
Tablo 61. Elazığ İli Yıllara Göre Hindi Sayıları 71
Tablo 62. Elazığ İli Yıllara Göre Kaz Sayıları 72
Tablo 63. Elazığ İli Yıllara Göre Ördek Sayıları 73
Tablo 64. Elazığ İli Yıllara Göre Turist Sayıları 77
Tablo 65. Elazığ İli Taşınmaz Kültür Varlıkları 77

Tablo 66. Elazığ İli Alabalık Üretim Tesislerinin İlçelere Göre Dağılımı 78
Tablo 67. Elazığ İli Alabalık İşletmelerinin Yıllara Göre Gelişimi..... 78
Tablo 68. Elazığ İli Yıllara Göre Kefal Üretimi (Avcılık Yoluyla)..... 79
Tablo 69. Elazığ İli Yıllara Göre Sazan Üretimi (Avcılık Yoluyla)..... 80
Tablo 70. Elazığ İli Yıllara Göre Siraz Üretimi (Avcılık Yoluyla) 81
Tablo 71. Elazığ İli Yıllara Göre Kerevit Üretimi (Avcılık Yoluyla)..... 82
Tablo 72. Elazığ - Yıllara Göre Diğer Balık Türlerinin Üretimi (Avcılık Yoluyla)..... 82

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1: Elazığ İli Yıllara Göre Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünlerin Alanı 17
Grafik 2: Elazığ İli Yıllara Göre Sebze Bahçeleri Alanı 17
Grafik 3: Elazığ İli Yıllara Göre Meyveler, İçecek ve Baharat Bitkilerinin Alanı 17
Grafik 4: Elazığ İli Yıllara Göre Süs Bitkileri Alanı 18
Grafik 5: Elazığ İli Yıllara Göre Nadas Alanı 18
Grafik 6: Elazığ İli Yıllara Göre Toplam Tarım Alanı 18
Grafik 7: Elazığ İli Arpa (Biralık) Üretimi 20
Grafik 8: Elazığ İli Arpa (Diğer) Üretimi 20
Grafik 9: Elazığ İli Buğday (Durum) Üretimi 21
Grafik 10: Elazığ İli Buğday (Diğer) Üretimi 22
Grafik 11: Elazığ İli Mısır (Dane) Üretimi 23
Grafik 12: Elazığ İli Tritikale (Dane) Üretimi 24
Grafik 13: Elazığ İli Yulaf (Dane) Üretimi 25
Grafik 14: Elazığ İli Patates Üretimi 26
Grafik 15: Elazığ İli Nohut Üretimi 27
Grafik 16: Elazığ İli Kuru Fasulye Üretimi 28
Grafik 17: Elazığ İli Kırmızı Mercimek Üretimi 29
Grafik 18: Elazığ İli Şeker Pancarı Üretimi 30
Grafik 19: Elazığ İli Biber Üretimi 31
Grafik 20: Elazığ İli Domates Üretimi 32
Grafik 21: Elazığ İli Hıyar Üretimi 33
Grafik 22: Elazığ İli Marul Üretimi 34
Grafik 23: Elazığ İli Lahana Üretimi 35
Grafik 24: Elazığ İli Kuru Soğan Üretimi 36
Grafik 25: Elazığ İli Taze Soğan Üretimi 37
Grafik 26: Elazığ İli Kuru Sarımsak Üretimi 38
Grafik 27: Elazığ İli Taze Sarımsak Üretimi 39
Grafik 28: Elazığ İli Patlıcan Üretimi 40
Grafik 29: Elazığ İli Ispanak Üretimi 41
Grafik 30: Elazığ İli Maydanoz Üretimi 42
Grafik 31: Elazığ İli Taze Fasulye Üretimi 43
Grafik 32: Elazığ İli Kavun Üretimi 44

Grafik 33: Elazığ İli Karpuz Üretimi 45
Grafik 34: Elazığ İli Armut Üretimi 46
Grafik 35: Elazığ İli Ayva Üretimi 47
Grafik 36: Elazığ İli Erik Üretimi 48
Grafik 37: Elazığ İli Kayısı Üretimi 49
Grafik 38: Elazığ İli Kiraz Üretimi 50
Grafik 39: Elazığ İli Vişne Üretimi 51
Grafik 40: Elazığ İli Çilek Üretimi 52
Grafik 41: Elazığ İli Dut Üretimi 53
Grafik 42: Elazığ İli Badem Üretimi 54
Grafik 43: Elazığ İli Ceviz Üretimi 55
Grafik 44: Elazığ İli Şeftali Üretimi 56
Grafik 45: Elazığ İli Elma Üretimi 57
Grafik 46: Elazığ İli Üzüm Üretimi 58
Grafik 47: Elazığ İli Bal Üretimi 60
Grafik 48: Elazığ İli Balmumu Üretimi 61
Grafik 49: Elazığ İli Manda Sütü Üretimi 62
Grafik 50: Elazığ İli Sığır (Yerli) Sütü Üretimi 63
Grafik 51: Elazığ İli Sığır (Kültür) Sütü Üretimi 64
Grafik 52: Elazığ İli Sığır (Melez) Sütü Üretimi 65
Grafik 53: Elazığ İli Koyun (Yerli) Sütü Üretimi 66
Grafik 54: Elazığ İli Yün, Kıl, Tiftik Üretimi (Koyun) 67
Grafik 55: Elazığ İli Keçi (Kıl) Sütü Üretimi 68
Grafik 56: Elazığ İli Yün, Kıl, Tiftik Üretimi (Keçi) 68
Grafik 57: Elazığ İli Et Tavuğu Sayıları 69
Grafik 58: Elazığ İli Yumurta Tavuğu Sayıları 70
Grafik 59: Elazığ İli Hindi Sayıları 71
Grafik 60: Elazığ İli Kaz Sayıları 72
Grafik 61: Elazığ İli Ördek Sayıları 73
Grafik 62: Elazığ İline Gelen Yerli Turist Sayıları 76
Grafik 63: Elazığ İline Gelen Yabancı Turist Sayıları 76
Grafik 64: Elazığ İli Kefal Üretimi (Avcılık Yoluyla) 79
Grafik 65: Elazığ İli Sazan Üretimi (Avcılık Yoluyla) 80

Grafik 66: Elazığ İli Siraz Üretimi (Avcılık Yoluyla)..... 81
Grafik 67: Elazığ İli Kerevit Üretimi (Avcılık Yoluyla)..... 82
Grafik 68: Elazığ İli Diğer Balık Türlerinin Üretimi (Avcılık Yoluyla)..... 82

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 1. Türkiye Geneli Maden Yatakları 89
Harita 2. Türkiye Genelinde Bakır (Cu) Yatakları 90
Harita 3. Türkiye Genelinde Demir (Fe) Yatakları 90
Harita 4. Türkiye Genelinde Krom (Cr) Yatakları 90
Harita 5. Türkiye Genelinde Kurşun (Pb) - Çinko (Zn) Yatakları 91
Harita 6. Türkiye Genelinde Mermer (Mr) Yatakları 91
Harita 7. Türkiye Genelinde Altın (Au) Yatakları 91

ÖNSÖZ

Yapılan literatür taramasında Türkiye genelinde il bazında envanter çalışmalarının olmadığı tespit edilmiştir. Bu sebepten konu olarak söz konusu Elazığ iline ilişkin bir araştırma yapılması gereği duyulmuştur. Söz konusu çalışma ile envanter çıkarma konusunda yöntemler geliştirmek ve ilin çeşitli yönlerden gelişip değişmesini sağlamak amaçlanmaktadır. Bu sebepledir ki bu araştırma ilin envanterini ortaya koyarak hangi yönlerin değiştirilmesi ve geliştirilmesi gerektiğini öngördüğü için büyük önem arz etmektedir.

Bu çalışmanın hazırlanması aşamasında ve tez danışmanlığı konusunda yardımını ve zamanını esirgemeyen, engin bilgileri ve tecrübeleriyle bana yol gösteren değerli hocam Doç. Dr. Ali Sırrı YILMAZ'a teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım. Yüksek lisans eğitimim boyunca yardım ve desteklerini esirgemeyen değerli hocalarım Dr. Öğr. Üyesi Atilla YÜCEL ve Dr. Öğr. Üyesi Nurcan YÜCEL hocalarıma şükranlarımı sunarım. Ayrıca büyük bir emek ile beni bu günlere getiren, hayat boyu yanımda olan ve her şeyde olduğu gibi eğitim hayatım için de desteklerini esirgemeyen anne ve babama; iyi ve kötü bütün anlarımda yanımda olan arkadaşlarıma teşekkürlerimi ve sevgilerimi sunarım.

Elazığ – 2018 **YUNUS SAYHAN**

GİRİŞ

Günümüz Türkiye'sinde illerimiz gelişmekte ve bu gelişmeye katkı sunmanın gerekliliği bir kez daha ön plana çıkmaktadır. Bundan ötürü; böylesine geniş bir envanter çalışmasının yapılmasının Elazığ ilinin mevcut gelişmesine önemli ve büyük bir destek vereceği düşünülmektedir.

Bu tez; Elazığ ilinin mevcut envanter durumunun analizini yapmayı hedefleyen bir çalışma olarak ortaya konmuştur. Çalışmanın yapılmasındaki esas amaç Elazığ ilinin envanterini ortaya koymak ve tezin daha sonra yapılacak çalışmalara rehberlik etmesini sağlamaktır. TUİK ve çeşitli kurumların verileri yardımıyla ilin mevcut potansiyeli saptanarak çözüm odaklı sonuçlar ortaya koymak hedeflenmiştir.

Bu tezde;

Elazığ'daki mevcut tarım potansiyeli nedir?

İlde üretilen tarım ürünleri nelerdir?

İldeki hayvancılık ve süt verimi ne düzeydedir?

İldeki turizm potansiyeli ne durumdadır?

İl, su ürünleri açısından nasıl bir konumdadır?

İldeki mevcut maden kaynakları nelerdir?

sorularına cevapların verilmesi amaçlanmaktadır.

Mevcut sorulara bulunan cevapların ilin envanterini her yönden ortaya koyarak ilin gelişmesi açısından önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Sonuçta iller bazında bir envanter çalışması ortaya konmuş olacaktır. Ortaya konan envanter çalışması sonucunda yeni iş alanlarının ve sektörel dağılımın belirlenmesinin önemli bir çıktı olacağı öngörülmektedir. Bu belirlemelerin ilin genel profilini değiştireceği, yeni iş kolları ve girişimcilik fırsatlarını doğuracağı tahmin edilmektedir.

Elazığ ilinin tarım ve hayvancılık potansiyellerinin yüksek olduğu fakat bu potansiyellerin yeterince kullanılmadığı açıktır. Tarım alanlarının yeteri kadar sulanmadığı, ilin turizm değerlerinin yeteri kadar rağbet görmediği göze çarpan problemlerden bazılarıdır. Ayrıca ildeki işsizlik ve istihdam sorunları başlı başına bir problem teşkil etmektedir. Bu problemlerin çözülmesi ilin geleceği ve kalkınması için büyük önem arz etmektedir. Bu yüzden problemlere çözüm odaklı sonuçlar getirme gereği duyulmuştur. Yapılacak olan bu çalışma, rekabet edilebilir sektörlerin belirlenmesinde gerçekçi verilerin kullanılmasıyla il envanteri ve hedef sektörleri belirleme açısından özgün bir değer taşımaktadır. Araştırmalar sonucunda ildeki

eksiklikler ve ihtiyaçlar tespit edilerek çözüm odaklı sonuçlar ortaya koyulmaya çalışılacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. JEOPOLİTİK KONUM

Elazığ il çevre durum raporundan derlenmiştir;

1.1. İlin Genel Tanımı

Elazığ İli; Doğu Anadolu Bölgesi'nin güneybatısında, Yukarı Fırat Bölümü olarak ayrılmış saha içerisinde yer almaktadır. Şehrin denizden yüksekliği ortalama 1067 metredir. İl; batıdan Malatya, doğudan Bingöl, kuzeyden Tunceli, kuzeybatıdan Erzincan, güneyden ise Diyarbakır illeri ile çevrelenmiştir. Yüzölçümü 9153 km^2'dir. Elazığ ili merkez ilçe de dâhil olmak üzere toplam 11 ilçe, 15 belde, 24 bucak, 562 köyden meydana gelmiştir. Coğrafi konumu itibariyle, Doğu Anadolu Bölgesi'ni batıya bağlayan yolların kavşak noktasında bulunmaktadır.

1.2. İlin Dağları

Elazığ; doğusundan, batısından ve güneyinden, Güneydoğu Torosların batı uzantıları ile çevrilidir. Güneydoğu Toroslar, Malatya ili sınırları içinde doğuya doğru uzanarak Elazığ'dan geçer. Van Gölü'nün güneyine doğru kıvrımlar halinde devam ederek ülkemizin sınırlarını terk ederler. Bu dağların en yüksek noktasını ilin batısındaki Haşan Dağları (2118 m) oluşturur. Haşan Dağı'nın güneyinde Bulutlu Dağı (2004 m), Karga Dağı (1925 m) ve Kamışlık Dağı (2016 m) yer alır.

Elazığ Ovası'nın güneyinde bulunan Meryem Dağı'nın yüksekliği 1490 metredir. Sıra dağlar Elazığ Ovası'nın kuzeyinde tekrardan yükselir. Beydoğmuş yöresinde 1724 metreye çıkarak Keban Barajı çöküntü alanına kadar devam eder. Çöküntü alanından sonra doğuya doğru önce Asker Dağı'nı sonra Palu ilçesinin doğusunda Gökdere Dağı'nı oluşturur. Kuzeye doğru açılarak ilin Bingöl ile olan sınırını çizer. Burada bulunan Karaboğa Dağları'nın en yüksek noktaları, Elazığ il sınırları içinde kalır. Hazar Gölü'nün kuzeyinde 2140 metre yüksekliğindeki Mastar Dağı yer alır. Güneyinde ise en yüksek dağ silsileleri Hazarbaba Dağı'nı (2230 m) meydana getirir.

1.3. İlin Ovaları

Elazığ ilindeki ovalar ekseriyetle depresyon alanlarına karşılık gelmektedir. Bu çöküntü alanlarının akarsuların taşıdığı maddelerle dolması sonucu oluşmuşlardır. Çoğunlukla alüvyal topraklarla kaplı bu verimli ovalar, il tarımında büyük bir öneme sahiptir.

1.3.1. Elazığ Ovası

Güneybatı-Kuzeydoğu yönünde uzanan küçük bir depresyondur. Denizden yüksekliği 1000-1050 m'dir. 36 km^2'lik alanı kaplayan ova, bir çöküntü havzasının alüvyonlarla dolması sonucunda oluşmuştur. Ovanın kuzeyinde üzerinde tarihi Harput şehrinin yer aldığı eski bir aşınım yüzeyine karşılık gelen geniş dalgalı yüksek bir düzlük bulunur. Elazığ Ovası; yükselmiş, yükselirken çarpılmış ve genel olarak güneye meyilleşmiş bu yontukdüz (peneplen) sahasından dik yamaçlarla ayrılmıştır. Ovayla bu yontukdüz arasındaki yamaçların dik oluşu ovanın kuzeyinde çok belirgin birikinti konilerinin meydana gelmesine sebep olmuştur. Etrafı dağlarla çevrili ova, güneye doğru eğilimlidir. Elazığ ovasının sularını Uluova'ya taşıyan Elazığ Deresi, Gümüşkavak boğazından geçer. Ovayı, Uluova'dan ayıran eşik güneybatıda yer alan Meryem Dağı ile birleşir. Meryem Dağı ile Elazığ ovasının batı ve kuzeybatısındaki Sarını (Cip Çayı) Suyu'nun direne ettiği Kuzova'dan ayıran bir tepelik alan yer alır. Bugün Elazığ kentinin kurulmuş olduğu ova, gerçekte geniş depresyon dizilerinden biri olan Uluova'nın bir parçasıdır.

1.3.2. Uluova

Güneydoğu Torosların uzanış yönüne bağlı ve Hazar depresyonuna paralel olarak, Güneybatı-Kuzeydoğu yönünde uzanır. Elazığ'ın en geniş ovasıdır. Kuzeyden kırık hatlar halinde uzanan, yükseltisi az Karakaya Dağları ile çevrilidir. Güneyden Çelemlik, Mastar ve Kamışlık Dağları dizisi ile sınırlanmıştır. Kuzeydoğuda Keban Baraj Gölü'ne kadar uzanır. Ovanın uzunluğu yaklaşık 56 km, genişliği 15 km kadardır. Yüzölçümü 325 km^2'yi bulur. Yükseltisi azalarak Keban Baraj Gölü'ne kadar sokulan bu ova, kalın bir alüvyal toprak tabakası ile örtülüdür. Ovanın ortasından Haringet Suyu geçer. Bu akarsu sağdan ve soldan kaynak suları ile beslenen pek çok dereden oluşur. Haringet Suyu, yazın sulamada yoğun olarak kullanılır. Bu sebeple ekseriyetle yaz aylarında Keban Baraj Gölü'ne ulaşmadan kurur. Uluova'nın uzun ekseni boyunca yerleşmiş bulunan Haringet Çayı'nın kuzeyinde tipik bir Piyetmont kuşağı (dağ eteği ovası) uzanmaktadır. Meryem Dağı kütlesinden Uluova'ya inen kolların oluşturduğu bu dağ eteği ovası kuşağı, aynı zamanda yoğun tarımsal etkinliklerin görüldüğü bir alandır. Yerleşmeler, bu birikinti konileri üzerinde yer alırlar.

1.3.3. Kuzova

Kuzeye akarak Murat Nehri ile birleşen Cip Çayı'nın iki yanında yer alan uzun bir ovadır. Kuzeye gidildikçe genişleyen denizden 900-1000 metre yükseklikte olan ovanın, yüzölçümü yaklaşık 571 km^2'dir. Basamaklı bir durum gösteren Kuzova verimli bir ovadır. Sadece Sarını Çayı vadisinde alüvyal topraklara rastlanır. Bu ırmağın suyu az olduğundan sulamaya yetmez. Bu sebeple ovada sulama amacına yönelik Cip Barajı yapılmış, birçok kuyu açılmıştır. Kuzova, Güneyde Tilki Tepe Karşıdağ-Kurttepe Kızıldağ ve Kekliktepe'den oluşan ve güneybatı ve kuzeydoğu yönünde uzanan ve bir sırtı andıran tepeler dizisi ile adeta iki bölüme ayrılmıştır. Çok daha geniş bir alanı kaplayan asıl Kuzova'ya karşılık gelen ovanın kuzey bölümü bir senklinal halindedir.

Kuzova havzasının doğusu volkanik bir araziden meydana gelir. Yaklaşık 48 km^2'lik bir alanı kaplayan bu volkanik arazi, Elazığ'ın 8-10 km kadar kuzeybatısında yer alan bölüm Karayazı adıyla anılır. Burada doğu-batı yönlü bir kırık çizgisinden çıkmış olan olivinli bazaltlar kuzeye doğru ova eğimi yönünde akarak bir lave yelpazesi meydana getirmiştir.

1.3.4. Behramaz Ovası

Sivrice ilçesinin güneyindeki Hazarbaba Dağı ile Maden Dağları arasındaki Behramaz Deresi'nin iki yanında yer alan bir ovadır. Kuzey-Güney doğrultusunda uzanır. Hazar Gölü'ne yaklaştıkça genişler. Alüvyonlarla kaplı olan ovada daha çok; buğday, arpa, mısır ve fasulye ekimi yapılır.

1.3.5. Palu (Yarımca) Ovası

Palu ilçesinin batısında Murat Nehri'nin taşımış olduğu eski alüvyonlarla kaplıdır. Daha çok; buğday, şeker pancarı, mısır, arpa ve baklagiller ekimi yapılır. Elazığ ilinde bu ovaların dışında, Harput'un kuzeyinde çoğunlukla üzüm bağlarının yaygınlık kazandığı, meyve ve sebzeciliğin yapıldığı Mürüdü Ovası ile Harput'un kuzeyinde yaz aylarında suyu kuruyan Çakıl Deresi çevresinde Zahini Ovası vardır. Bu ovalarda nohut, arpa, buğday ve burçak ekimi yapılmaktadır.

1.4. İlin Platoları (Yaylaları)

İl alanı çoğunlukla dağlar ve platolarla kaplıdır. İl toplam alanının çoğunu platolar oluşturur. Platolara Elazığ'ın kuzeyinde, Harput çevresinde, Murat Nehri'nin kuzey

kesimlerinde ve Ağın yöresinde rastlanır. Hayvancılık faaliyetinin yoğunluk kazandığı alanlar, ilin doğusunda Bingöl ile sınır oluşturan Karaboğa Dağları'nda Gökdere ve Akdağ üzerindedir. Urfa yöresinde kışlayan göçerler, mayıs sonu ve haziran ayı başlarında Siverek ve Ergani üzerinden Palu çevresine gelirler. Bir bölümü yöredeki yaylalarda kalır, bir bölümü ise Bingöl dağlarındaki yaylalara göçerler.

1.5. İlin Akarsuları

1.5.1. Murat Nehri

Fırat'ın en önemli koludur. Van Gölü'nün kuzeyindeki Aladağ'dan doğar. Sürekli batıya akarak Palu'ya ve Keban Baraj Gölü'ne akar. Irmak saniyede ortalama 220 m^3/sn su akıtır. Maksimum seviye 3200 m^3/sn, minimum 50 m^3/sn civarındadır.

1.5.2. Peri Çayı

Murat Suyu'nun kollarından biridir. Bingöl Şeytan Dağları'ndan doğar. Munzur Çayı ile birleşerek il sınırlarından Murat Irmağı'na katılır. Saniyede ortalama 100-200 m^3 su akıtır.

1.5.3. Karasu

Fırat Irmağı'nın en önemli koludur. Erzurum Ovası'nın kuzeydoğusundaki Dumlu Dağı'nın eteklerinden doğar, daha sonra Erzurum Ovası'na gelir. Burada geniş bir bataklık oluşturur ve sonra Aşkale Boğazı'na girer. Bunu takiben Erzincan il sınırları içine girer. Buradan güneye dönerek Erzincan-Elazığ il hudutlarını teşkil eder. Daha güneyde de Tunceli-Elazığ illeri hudutlarını teşkil ettikten sonra Keban Barajı'na 10 km kala Fırat'ın diğer kolu olan Murat Nehri ile birleşerek buradan itibaren Fırat adını alır.

1.5.4. Haringit Çayı

Sahanın ikinci önemli akarsuyu olup, güney batıdaki dağlık sahadan kaynağını almaktadır. Aşağı Huh'un batısındaki bir boğazı geçtikten sonra Uluova'ya girmektedir. Ovanın tam ortasında yayvan bir yatak içerisinde akan çay soldan gelen Perçenç (Akçakiraz) ve Hoğu (Yurtbaşı) derelerini Mürü Köyü civarında almakta ve Ahur (su altında kalmış) köyü önlerinde Murat'a kavuşmaktadır. Haringit çayının en önemli kollarından birisi olan Perçenç Suyu ise Kesrik (Kızılay) mevkiinde birleşen Sürsürü ve Mornik (Çatalçeşme) dereleriyle bunların yan kollarından meydana gelir.

1.5.5. Arapgir (Kozluk) Çayı

Sivas-Divriği ile Arapgir hudutlarında bulunan Tarhan, Aşağı Tecde ve Sağıluşağı köylerinin kuzeyinden doğar. Güneye doğru yol alırken Arguvan tarafından gelen Şotik Suyu ile Seyin Köyü'nün altında birleşerek Arapgir ilçesinin kuzeyinden bir yay çizerek güneye doğru akarak Ağın ilçesinin Yabanlı ve Gümüşlü köylerinde ilin hudutları içine girer.

1.5.6. Fırat Irmağı

Kolları olan Murat suyu ile Karasu, Keban'ın kuzeyinde birleşir ve Fırat suyunu meydana getirir. Elazığ-Malatya il sınırını oluşturacak şekilde akar ve Elazığ-Diyarbakır il sınırına kadar uzanır. Uzunluğu yaklaşık 2800 km'dir.

1.5.7. Behramaz Deresi

Maden Dağlarından doğar ve bir kısmı doğduğu yerlerden Hazar Gölü'ne, diğer kısmı ise Behramaz Ovası'ndan akarak il sınırları dışına çıkar. Behramaz Çayı'nın yıllık ortalama sarfiyatı 45-50 m^3'tür.

1.5.8. Keydan ve Önşebgen Dereleri

Bu dereler Fırat Nehri'ne karışırlar. Bu iki derenin birleştikleri yerde rakım 1300 metredir. Keydan deresi yılda 8.000.000 m^3, Önşebgen ise 2.000.000 m^3 su getirir.

1.6. İlin Gölleri ve Barajları

1.6.1. Hazar Gölü

264 km^2 yağış alanına sahip, 1250 m rakımda ve 82 km^2 yüzölçümündedir. Boyu 20 km en geniş yeri 5-6 km olup, derinliği 200-250 m arasındadır.

1.6.2. Cip Barajı

Cip Barajı, Murat Nehri'ne karışan Cip Çayı üzerinde ve Cip Köyü'nün 1 km güneyinde inşa edilmiştir. Çayda hesaplanan 12.332.000 m^3 yıllık ortalama akışın 5.863.000 m^3'ünü regüle edecek durumdadır. 24 m yüksekliğinde toprak dolgu olarak inşa edilmiştir. Kuzova sulaması Cip Barajı dip savağından alınan su ile sağ sahil 368 ve sol sahil halinde de 432 hektarlık olmak üzere toplam 800 hektar sulanabilir araziyi ihtiva etmektedir.

1.6.3. Keban Barajı

Elazığ'ın 50 km kuzey batısındadır. Fırat ile Murat Nehri'nin birleştiği yerde 6 km daha aşağıda nehrin aktığı en dar boğazlardan biri üzerine kurulmuştur. Fırat nehrinin başlangıcından itibaren en uygun baraj yeridir. Keban barajının göl sahasında toplanan suyun ortalama eni 15 km boyu ise 125 km'dir. Suyu; Fırat Nehri, Murat, Peri ve Munzur kolları vasıtasıyla temin edilmektedir.

1.6.4. Kalecik Barajı

Elazığ ilinin 100 km kuzeydoğusunda Karakoçan ilçesi sınırındadır. Kalecik çayı üzerine kurulu olan baraj 16 km^2 yüzölçümüne sahip olup, yıllık ortalama su 21,5 $hm^{3'}$ tür. 900 ha'lık sulama alanına sahiptir.

1.7. İlin İklimi

Elazığ ilinde karasal iklim hüküm sürmektedir. Karasal iklimin yanı sıra yer yer Akdeniz iklimi özellikleri de görülmektedir. Bu iklim değişikliği Keban Barajı kurulduktan sonra meydana gelmiştir. Elazığ iklimi, Akdeniz ve karasal iklim arasında bir geçiş özelliği de gösterir. Yazlar sıcak ve kurak, kışlar soğuk ve sert geçmektedir. Isı -15 °C ile +42 °C arasında seyretmektedir. İlin gerek coğrafî konumu, gerekse morfolojik özellikleri bu uygun durumun ortaya çıkmasında en büyük faktör olmuştur.

1.8. İlin Tarihçesi

Elazığ.gov.tr sitesindeki Elazığ tarihi bilgilerinden derlenmiştir;

Elazığ kent merkezinin geçmişi yeni olmakla birlikte yerleşim olarak bölgenin tarihi epey eskidir. Bu sebeple Elazığ'ın tarihinin, devamı durumunda olduğu Harput'un tarihi ile birlikte ele alınması gerekir.

Harput ve yöresi, Anadolu'nun en eski yerleşim birimlerinden biridir. Nitekim Fırat Irmağı'nın çizdiği büyük yay içinde, verimli ve sulak bir ova üzerinde bulunması, tabii kaya sığınakları, kara ve su hayvanlarının bolluğu sebebiyle yöre, Paleolitik (Yontma Taş Devri M.Ö. 10.000) dönemden beri, yerleşme alanıdır. Elazığ ve yöresinin yazılı tarihinin Hitit tabletlerindeki bilgilerle aydınlatıldığı görülmektedir. M.Ö. 2000'lerde yörenin İşuva adıyla anıldığı belirlenmiştir. M.Ö. 12. ve 7. Yüzyıllar arasında yöreye merkezi Van (Tuşpa) olan Urartular egemen olmuştur.

Urartu dönemi ile ilgili olarak, Harput Kalesi başta olmak üzere, Altınova Norşuntepe'de ortaya çıkarılan Urartu yerleşmesi, Palu Kalesi, Karakoçan (Bağın) ve İzoli (Kuşsarayı)'deki çivi yazılı kitabeler yöredeki Urartu egemenliğini açıkça ortaya koymuştur. Daha sonra bölgeye Medler, Persler, Romalılar, Bizanslılar ve Arapların değişik dönemlerde hâkim oldukları görülmektedir. Büyük Selçuklu egemenliğinin Anadolu'ya kayması ile Harput'un Türk yurdu olmasında en mühim savaş Malazgirt Meydan Muharebesi'dir. 1085 yılında Çubuk Bey tarafından fethedilen Harput'ta Çubukoğulları Beyliği kurulmuştur. Türkler tarafından alınmasına kadar yalnızca müstahkem bir kale hüviyetinde kalan Harput, Türklerle beraber büyüyen bir şehir haline gelmiştir.

Çubukoğulları Beyliği'nin ömrü kısa sürmüş, 1110 yılında Artuklu Belek Behram, Harput ve yöresini ele geçirerek Artukoğulları dönemini başlatmıştır. Belek Gazi, Haçlı seferlerine karşı büyük mücadeleler vermiştir. Artuklu hanedanına, 1234 yılında I. Alâeddin Keykubad tarafından son verilmiş, Harput bu tarihten itibaren Selçuklu Devleti'nin egemenliği altına girmiştir. Kösedağ Savaşı'ndan sonra Harput; 1243'te İlhanlılar tarafından zapt edilmiş, 1363'te Dulkadiroğullarının, 1465'te Akkoyunluların ve Çaldıran Savaşı'ndan sonra 1516 yılında Osmanlıların eline geçmiştir.

Coğrafi konumu sebebiyle tarihin hemen her döneminde mühim bir iskân merkezi olan Harput; 1834'te doğu eyaletlerini ıslah etmek üzere görevlendirilen Reşid Mehmed Paşa ovada yer alan Agavat mezrasını merkez haline getirince Elazığ Vilayeti'nin merkezi buraya taşınmıştır. Sultan Abdülaziz'in tahta çıkışının 5. yılında Hacı Ahmet İzzet Paşa devrinde buraya tayin edilen Vali İsmail Paşa'nın teklifi ile 1867 yılında Mamüret-ül-Aziz ismi verilmiştir. Ancak söylenişi zor olduğundan halk arasında kısaca El Aziz olarak söylenegelmiştir.

Yeni kurulan şehir önceleri eyalet ve sonra vilayet merkezi olmuş, bir ara Diyarbakır Vilayeti'ne bağlı bir sancak haline gelmiştir. 1875'te müstakil mutasarrıflık, 1879'da tekrar vilayet olmuştur. Osmanlı İmparatorluğu'nun son yıllarında Malatya ve Dersim sancakları da buraya bağlanmış, 1921'de bu iki sancak Elazığ'dan ayrılmıştır. Atatürk'ün 1937 yılında şehre teşrifleri sırasında azık ili anlamına gelen Elazık adı verilmiş, bu isim daha sonra Elazığ'a dönüşmüştür.

İKİNCİ BÖLÜM

2. TARIM

2.1. Genel Tarımsal Yapı

Elazığ ilinin genel tarımsal yapısının bilinmesi; ilin tarımsal potansiyeli ve bu potansiyelin nasıl kullanılması gerektiği konusunda önem arz etmektedir. Tarım sektörü ilin ekonomisine yön veren en önemli sektörlerdendir. Su kaynakları konusunda zengin bir coğrafyada bulunan ilde, meyvecilik ve sebzecilik sektörlerinin gelişme potansiyeli yüksektir. Ancak bu sektörlerin gelişmesi için sulama ile ilgili problemlerin yapılacak yatırımlarla ortadan kaldırılması gerekmektedir. İlde en fazla üretilen meyve olan üzümün özellikle şarap üretiminde kullanılan Öküzgözü ve Boğazkere çeşitleri dünya çapında üne sahiptir.

Elazığ il çevre durum raporundan derlenmiştir;

İlin sosyal ve ekonomik yaşamında tarım mühim bir yer tutar. Endüstri ve hizmet sektörlerindeki gelişmelere karşın tarım, ana sektör olma özelliğini sürdürmektedir. Elazığ ilinde dik, çok dik ve sarp eğimli araziler mühim yer tutar. Bu arazilerin tabii bitki örtüsü olarak en başta seyrek mera örtüsü gelmektedir. Orman arazisi olarak nitelendirilen araziler kereste ve diğer orman ürünleri üretimine uygun ağaçların sık veya seyrek olarak bulunduğu alanlardır.

Elazığ'da yetiştirilen ürünler çok çeşitlilik gösterir. Kuru tarım sahalarında tahıllar mühim bir yer tutar. Başlıcaları buğday, arpa, mercimek ve yazlık buğdaylardır. Son senelerde pek çok yüksek yer ve düz ovalarda sulama yapıldığı için kuru tarımda yetiştirilen tahıllar yerini sulu tarımda yetiştirilen endüstri bitkilerine bırakmıştır. Pamuk ve şeker pancarı bunların başlıcalarıdır.

Yine son senelerde özellikle Keban ve Baskil ilçelerinde kayısıcılık çok büyük ehemmiyet taşımaktadır. Bununla birlikte Uluova pamuk ve şeker pancarlarının yanında sebze üretiminde ehemmiyetini korumaktadır. Kavun, karpuz ve diğer sebzeler iç tüketimi karşılayabilir durumundadır. Meyvecilik alanında son senelerde kiraz, kayısı, elma gibi meyveler ile bağcılık yöre halkının vazgeçilmez uğraşısı haline gelmiştir.

Tablo 1. Elazığ İli Merkez İlçesi Yıllara Göre Tarım Alanları

Yıl	Tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin ekilen alanı (dekar)	Nadas alanı (dekar)	Sebze bahçeleri alanı (dekar)	Meyveler, içecek ve baharat bitkilerinin alanı (dekar)	Süs bitkileri alanı (dekar)	Toplam alan (dekar)
2007	463.258	200.000	26.740	90.660	0	780.658
2008	462.363	200.000	26.636	107.560	0	796.559
2009	398.258	14.612	24.337	96.089	0	533.296
2010	411.148	15.100	23.744	96.553	0	546.545
2011	413.067	15.000	28.482	96.603	28	553.180
2012	402.894	34.550	31.146	97.786	28	566.404
2013	392.496	57.107	32.239	100.722	108	582.672
2014	401.306	35.872	31.483	100.748	108	569.517
2015	396.870	55.413	33.074	100.938	108	586.403
2016	407.717	171.390	37.253	104.388	155	720.903

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Tablo 2. Elazığ İli Ağın İlçesi Yıllara Göre Tarım Alanları

Yıl	Tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin ekilen alanı (dekar)	Nadas alanı (dekar)	Sebze bahçeleri alanı (dekar)	Meyveler, içecek ve baharat bitkilerinin alanı (dekar)	Süs bitkileri alanı (dekar)	Toplam alan (dekar)
2007	29.648	26.000	672	7.705	0	64.025
2008	20.217	26.000	672	6.812	0	53.701
2009	26.432	1.674	690	6.415	0	35.211
2010	22.732	499	622	6.499	0	30.352
2011	24.138	3.800	2.281	2.020	0	32.239
2012	24.103	4.200	1.847	2.041	0	32.191
2013	22.448	6.257	2.375	2.642	0	33.722
2014	20.599	9.045	1.825	2.959	0	34.428
2015	22.537	7.316	1.275	3.182	0	34.310
2016	26.836	13.884	1.275	3.526	0	45.521

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Tablo 3. Elazığ İli Alacakaya İlçesi Yıllara Göre Tarım Alanları

Yıl	Tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin ekilen alanı (dekar)	Nadas alanı (dekar)	Sebze bahçeleri alanı (dekar)	Meyveler, içecek ve baharat bitkilerinin alanı (dekar)	Süs bitkileri alanı (dekar)	Toplam alan (dekar)
2007	22.349	1.625	680	19.244	0	43.898
2008	18.005	2.850	700	16.730	0	38.285
2009	22.698	1.290	533	4.175	0	28.696
2010	41.881	1.250	6.115	9.493	0	58.739
2011	10.210	3.244	5.250	8.645	0	27.349
2012	10.709	8.019	5.250	8.647	0	32.625
2013	10.308	7.821	6.180	8.651	0	32.960
2014	10.854	2.562	6.205	8.655	0	28.276
2015	10.681	3.193	6.267	8.785	0	28.926
2016	10.674	4.158	6.360	9.595	0	30.787

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Tablo 4. Elazığ İli Arıcak İlçesi Yıllara Göre Tarım Alanları

Yıl	Tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin ekilen alanı (dekar)	Nadas alanı (dekar)	Sebze bahçeleri alanı (dekar)	Meyveler, içecek ve baharat bitkilerinin alanı (dekar)	Süs bitkileri alanı (dekar)	Toplam alan (dekar)
2007	11.834	14.000	430	23.230	0	49.494
2008	24.691	14.000	510	23.510	0	62.711
2009	35.900	1.075	615	16.226	0	53.816
2010	21.069	10.000	240	20.312	0	51.621
2011	28.189	10.000	335	12.005	0	50.529
2012	10.709	8.019	5.250	8.647	0	32.625
2013	29.568	5.214	321	12.005	0	47.108
2014	29.697	2.972	330	12.065	0	45.064
2015	30.023	2.767	350	12.112	0	45.252
2016	30.872	2.817	362	12.210	0	46.261

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Tablo 5. Elazığ İli Baskil İlçesi Yıllara Göre Tarım Alanları

Yıl	Tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin ekilen alanı (dekar)	Nadas alanı (dekar)	Sebze bahçeleri alanı (dekar)	Meyveler, içecek ve baharat bitkilerinin alanı (dekar)	Süs bitkileri alanı (dekar)	Toplam alan (dekar)
2007	164.855	25.000	5.500	25.880	0	221.235
2008	144.428	40.000	5.310	67.780	0	257.518
2009	115.240	6.236	5.084	66.642	0	193.202
2010	120.750	35.000	4.750	70.916	0	231.416
2011	122.709	35.000	5.062	71.070	0	233.841
2012	185.139	35.000	4.975	71.250	0	296.364
2013	174.635	36.495	5.073	71.897	0	288.100
2014	169.713	35.872	5.076	72.021	0	282.682
2015	140.119	65.000	5.034	83.034	0	293.187
2016	140.419	70.559	5.047	84.338	0	300.363

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Tablo 6. Elazığ İli Karakoçan İlçesi Yıllara Göre Tarım Alanları

Yıl	Tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin ekilen alanı (dekar)	Nadas alanı (dekar)	Sebze bahçeleri alanı (dekar)	Meyveler, içecek ve baharat bitkilerinin alanı (dekar)	Süs bitkileri alanı (dekar)	Toplam alan (dekar)
2007	82.170	57.000	345	5.095	0	144.610
2008	78.174	57.000	345	2.091	0	137.610
2009	76.885	4.395	1.039	2.322	0	84.641
2010	82.266	150.000	1.025	2.326	0	235.617
2011	91.089	41.181	1.249	2.326	0	135.845
2012	94.039	19.500	2.014	2.351	0	117.904
2013	90.929	26.068	2.006	2.299	0	121.302
2014	90.944	5.125	1.902	2.299	0	100.270
2015	90.173	5.321	1.855	2.312	0	99.661
2016	90.508	5.717	1.823	2.309	0	100.357

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Tablo 7. Elazığ İli Keban İlçesi Yıllara Göre Tarım Alanları

Yıl	Tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin ekilen alanı (dekar)	Nadas alanı (dekar)	Sebze bahçeleri alanı (dekar)	Meyveler, içecek ve baharat bitkilerinin alanı (dekar)	Süs bitkileri alanı (dekar)	Toplam alan (dekar)
2007	51.569	16.000	3.315	17.060	0	87.944
2008	29.677	16.000	875	9.060	0	55.612
2009	34.556	2.092	589	6.860	0	44.097
2010	32.292	25.000	516	5.780	0	63.588
2011	30.176	32.000	2.446	7.920	0	72.542
2012	31.313	26.000	2.001	7.953	0	67.267
2013	32.280	26.068	2.025	8.005	0	68.378
2014	26.991	30.706	906	13.090	0	71.693
2015	25.664	31.926	890	13.600	0	72.080
2016	26.091	32.224	957	14.400	0	73.672

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Tablo 8. Elazığ İli Kovancılar İlçesi Yıllara Göre Tarım Alanları

Yıl	Tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin ekilen alanı (dekar)	Nadas alanı (dekar)	Sebze bahçeleri alanı (dekar)	Meyveler, içecek ve baharat bitkilerinin alanı (dekar)	Süs bitkileri alanı (dekar)	Toplam alan (dekar)
2007	209.769	4.000	3.058	3.425	0	220.252
2008	214.809	4.000	3.285	7.555	0	229.649
2009	218.703	4.402	4.478	7.100	0	234.683
2010	203.150	4.432	6.735	7.165	0	221.482
2011	203.659	4.550	6.840	7.165	30	222.244
2012	189.729	17.527	6.861	7.196	30	221.343
2013	156.966	13.852	7.005	7.219	30	185.072
2014	190.027	13.615	7.005	7.197	30	217.874
2015	188.080	14.138	6.982	7.197	30	216.427
2016	188.000	13.810	6.904	7.897	30	216.641

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Tablo 9. Elazığ İli Maden İlçesi Yıllara Göre Tarım Alanları

Yıl	Tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin ekilen alanı (dekar)	Nadas alanı (dekar)	Sebze bahçeleri alanı (dekar)	Meyveler, içecek ve baharat bitkilerinin alanı (dekar)	Süs bitkileri alanı (dekar)	Toplam alan (dekar)
2007	70.887	33.000	2.150	19.640	0	125.677
2008	36.506	33.000	1.590	19.025	0	90.121
2009	35.126	2.309	2.320	12.165	0	51.920
2010	31.990	2.309	2.445	12.246	0	48.990
2011	28.947	4.000	2.339	11.032	0	46.318
2012	36.208	2.309	2.334	11.228	0	52.079
2013	37.348	5.254	2.277	11.338	0	56.217
2014	37.138	5.207	2.299	11.672	0	56.316
2015	37.001	5.321	2.299	11.672	0	56.293
2016	36.873	5.587	2.314	11.672	0	56.446

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Tablo 10. Elazığ İli Palu İlçesi Yıllara Göre Tarım Alanları

Yıl	Tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin ekilen alanı (dekar)	Nadas alanı (dekar)	Sebze bahçeleri alanı (dekar)	Meyveler, içecek ve baharat bitkilerinin alanı (dekar)	Süs bitkileri alanı (dekar)	Toplam alan (dekar)
2007	44.811	22.000	2.290	6.028	0	75.129
2008	45.848	22.000	2.250	4.835	0	74.933
2009	38.415	1.715	1.276	3.600	0	45.006
2010	35.917	22.000	550	3.505	0	61.972
2011	38.904	20.410	563	3.505	0	63.382
2012	40.627	26.024	544	3.509	0	70.704
2013	39.563	27.215	544	3.510	0	70.832
2014	44.433	26.750	544	3.510	0	75.237
2015	39.410	27.775	544	3.510	0	71.239
2016	36.783	27.131	521	3.510	0	67.945

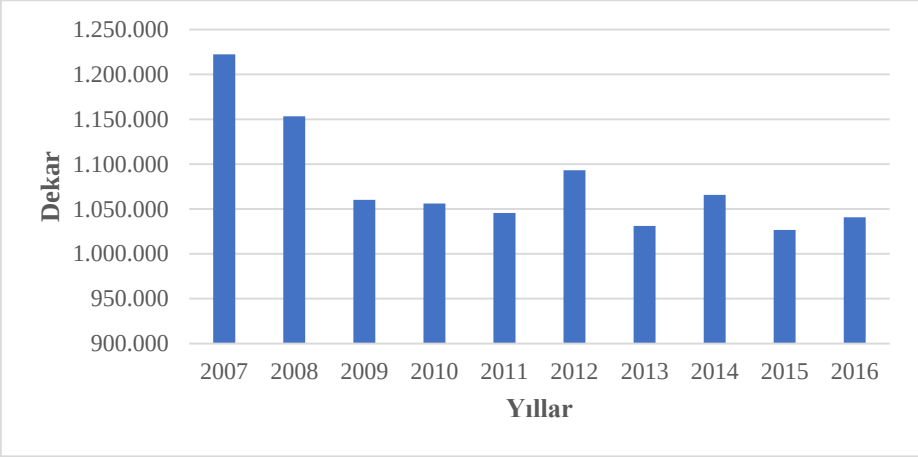
Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Tablo 11. Elazığ İli Sivrice İlçesi Yıllara Göre Tarım Alanları

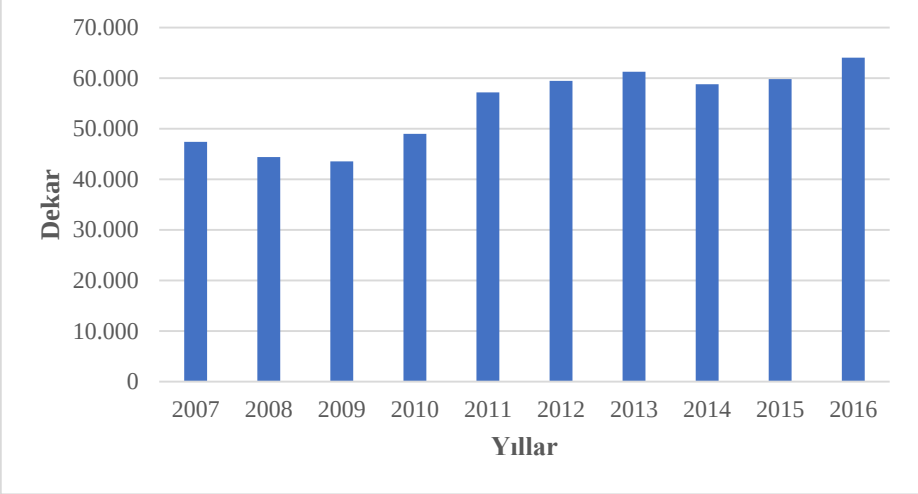
Yıl	Tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin ekilen alanı (dekar)	Nadas alanı (dekar)	Sebze bahçeleri alanı (dekar)	Meyveler, içecek ve baharat bitkilerinin alanı (dekar)	Süs bitkileri alanı (dekar)	Toplam alan (dekar)
2007	71.204	17.000	2.232	11.125	0	101.561
2008	78.544	17.000	2.237	11.503	0	109.284
2009	58.005	3.105	2.566	9.830	0	73.506
2010	52.916	3.925	2.230	9.860	0	68.931
2011	54.443	3.352	2.340	9.860	0	69.995
2012	48.478	6.781	2.165	9.923	0	67.347
2013	44.488	30.680	1.236	9.966	0	86.370
2014	44.008	32.231	1.236	9.966	0	87.441
2015	46.051	30.822	1.236	9.741	0	87.850
2016	45.925	30.107	1.236	9.741	0	87.009

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

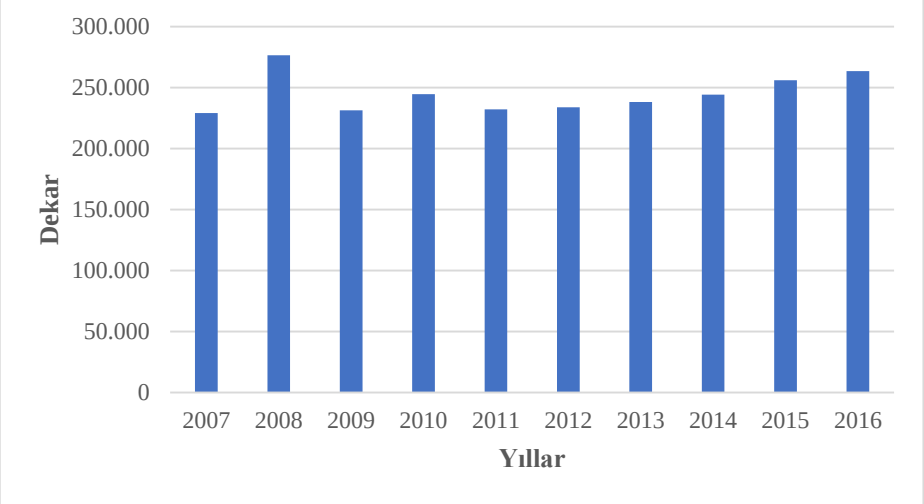
Grafik 1: Elazığ İli Yıllara Göre Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünlerin Alanı

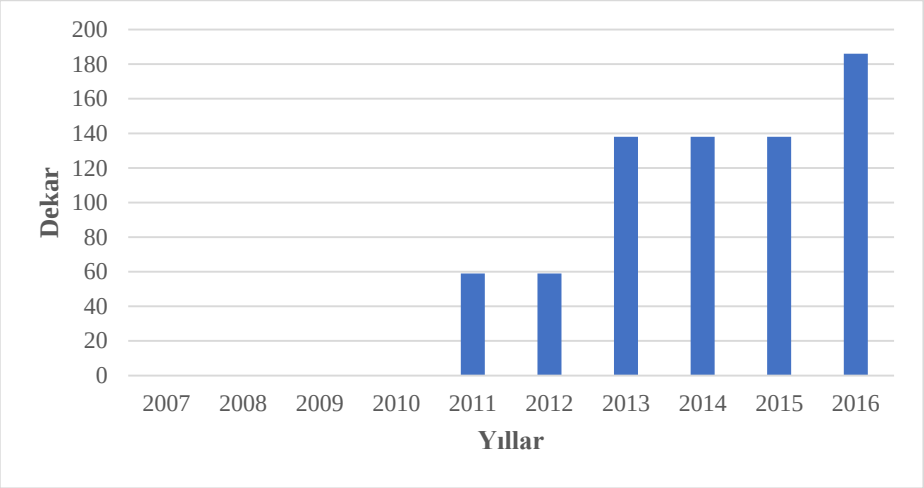
Grafik 2: Elazığ İli Yıllara Göre Sebze Bahçeleri Alanı

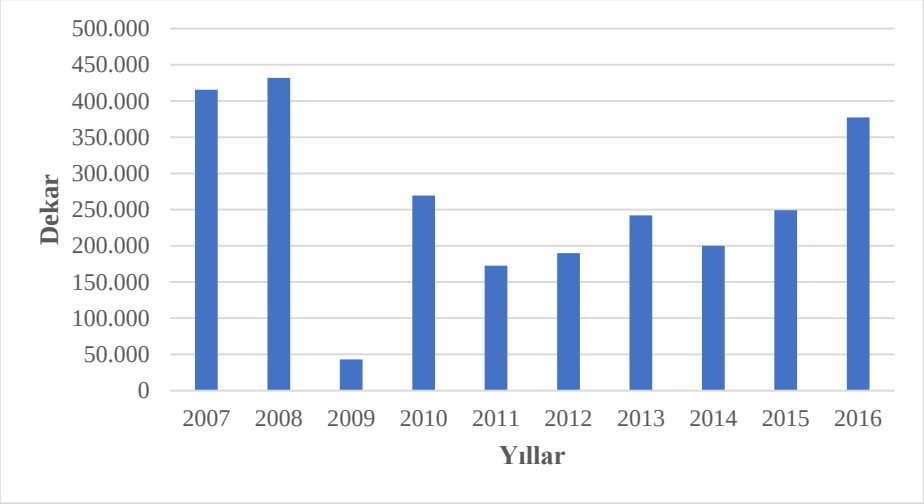
Grafik 3: Elazığ İli Yıllara Göre Meyveler, İçecek ve Baharat Bitkilerinin Alanı

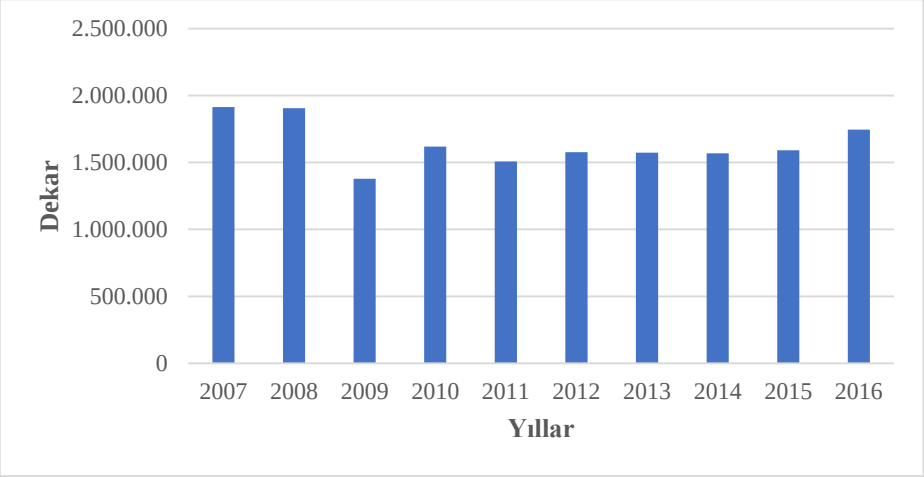
Grafik 4: Elazığ İli Yıllara Göre Süs Bitkileri Alanı

Grafik 5: Elazığ İli Yıllara Göre Nadas Alanı

Grafik 6: Elazığ İli Yıllara Göre Toplam Tarım Alanı

2.2. Bitkisel Üretim

2.2.1. Tahıllar

Türkiye'de üretilen tahıl, tarım sektörünün temelini oluşturmasının yanı sıra Türkiye genelinde ekonominin de temelini oluşturur. Bu yönüyle tahıl, olabildiğince geniş çerçevede bir yetiştirici sınıfını ilgilendirmektedir. Üretilen tahıl dünyada olduğu gibi Türkiye nüfusunun beslenme gereksinimlerini gidermesi açısından ciddi önem taşımaktadır. Salt insan beslenmesinde değil, hayvanların yem gereksinimi duyduğu dane ve saman da üretilen tahıl ile karşılanmaktadır. Tahıl, diğer tarım ürünlerine nazaran ekonomik ve sosyal hayatta daha büyük bir ağırlık ve öneme sahiptir. Ayrıca, dış satım açısından da ehemmiyet taşımaktadır (Erçakar ve Taşçı, 2011).

2.2.1.1. Arpa

Buğdaygiller ailesinden, tanelerinden yem ve malt olarak yararlanılan önemli bir tahıl bitkisidir. Türkiye'de buğdaydan sonra en çok üretilen bitki türüdür. Evvelce insanlar tarafından mühim bir gıda olarak tüketilmiş olsa da, günümüzde ekseriyetle bira yapımında ve hayvan yemi olarak kullanılmaktadır (Ayyıldız, 2015).

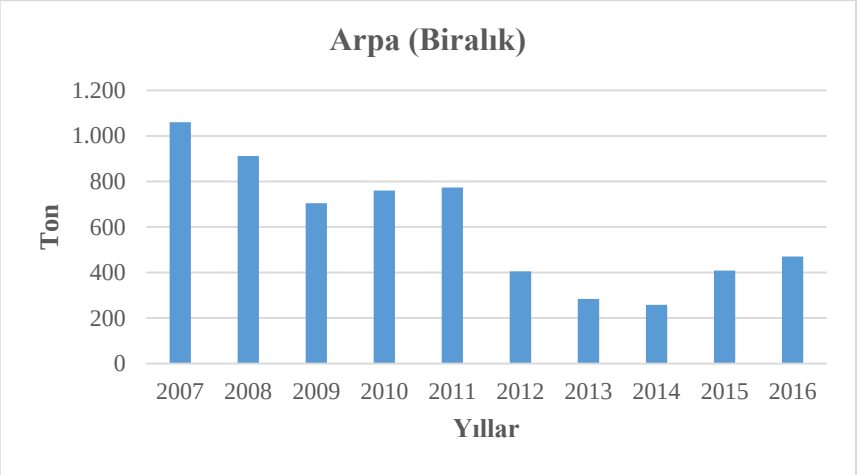
Stres şartlarına yüksek oranda uyum sağlayabilme ve erken olgunlaşma gibi nitelikleri mevcuttur. Bu nitelikler; kuraklığı, çok sert ve soğuk iklimleri, tuzlu ve alkali arazilerde yetişmeyi içermektedir. Arpanın gıda sanayiinde kullanım oranı çok düşük olup, bira endüstrisinde kullanım oranı her geçen sene artmaktadır (Baik ve Ulrich, 2008).

Tablo 12. Elazığ İli Yıllara Göre Arpa (Biralık) Üretimi

Yıl	Ekilen alan (dekar)	Hasat edilen alan (dekar)	Üretim (ton)	Verim (kg/da)
2007	3.500	3.500	1.060	303
2008	2.843	2.843	912	321
2009	2.841	2.841	704	248
2010	2.800	2.800	760	271
2011	2.500	2.500	773	309
2012	1.500	1.500	405	270
2013	1.200	1.200	284	237
2014	1.153	1.153	258	224
2015	1.196	1.196	408	341
2016	1.593	1.593	470	295

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Grafik 7: Elazığ İli Arpa (Biralık) Üretimi

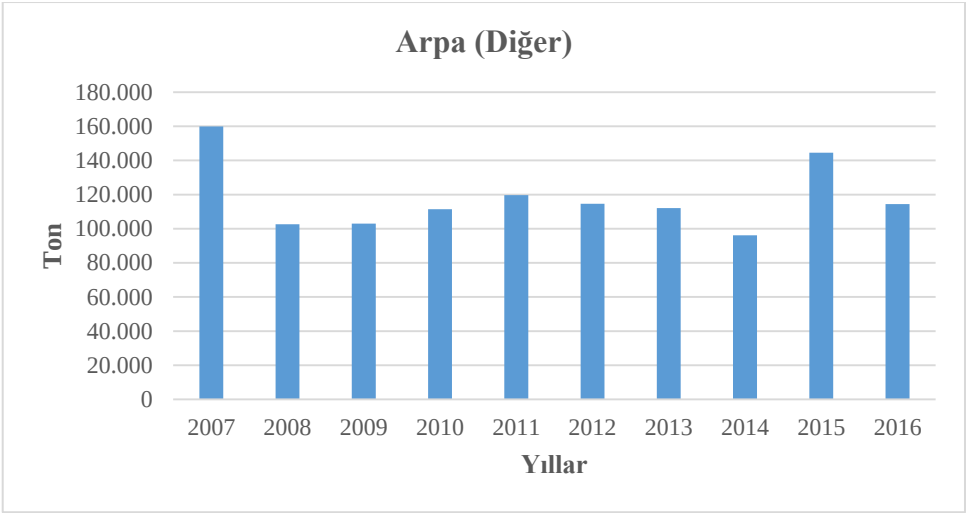

Tablo 13. Elazığ İli Yıllara Göre Arpa (Diğer) Üretimi

Yıl	Ekilen alan (dekar)	Hasat edilen alan (dekar)	Üretim (ton)	Verim (kg/da)
2007	502.249	502.249	159.933	318
2008	385.793	385.343	102.572	266
2009	401.389	401.389	103.004	257
2010	425.086	425.086	111.454	262
2011	425.385	411.385	119.706	291
2012	432.748	432.748	114.625	265
2013	441.074	441.074	112.104	254
2014	456.348	456.329	96.170	211
2015	457.545	457.535	144.535	316
2016	467.715	467.695	114.431	245

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Grafik 8: Elazığ İli Arpa (Diğer) Üretimi

2.2.1.2. Buğday

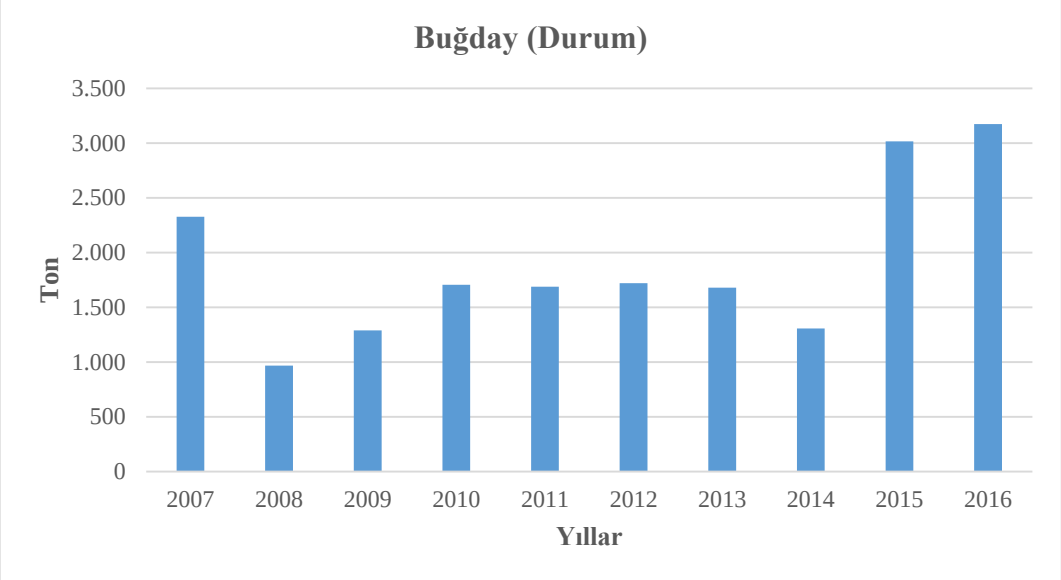
Buğdayın danesi insan beslenmesinde; sapları ise hayvan beslenmesinde ve kâğıt sanayiinde kullanılmaktadır. Buğday, ilk yetişme periyotlarında sıcaklığı düşük, nemi bol ister. Kardeşlenme ve çimlenme esnasında uygun sıcaklık 5-10 derece, nem %60 dolaylarındadır. Buğday, gelişmesinin ikinci dönemi olan sapa kalkmada 10-15 derece sıcaklık ve %65 nispi nem istemektedir. Kışa dayanıklıdır. Her tür toprakta buğday yetişebilir. Derin, killi, tınlı-killi, zengin humuslu topraklarda yüksek verim alınır (Süzer, 2004a).

Tablo 14. Elazığ İli Yıllara Göre Buğday (Durum) Üretimi

Yıl	Ekilen alan (dekar)	Hasat edilen alan (dekar)	Üretim (ton)	Verim (kg/da)
2007	11.202	11.202	2.327	208
2008	4.574	4.574	968	212
2009	5.514	5.514	1.289	234
2010	8.171	8.171	1.706	209
2011	7.733	7.733	1.688	218
2012	6.824	6.824	1.720	252
2013	7.771	7.771	1.679	216
2014	7.917	7.917	1.307	165
2015	9.275	9.275	3.016	325
2016	11.523	11.523	3.174	275

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Grafik 9: Elazığ İli Buğday (Durum) Üretimi

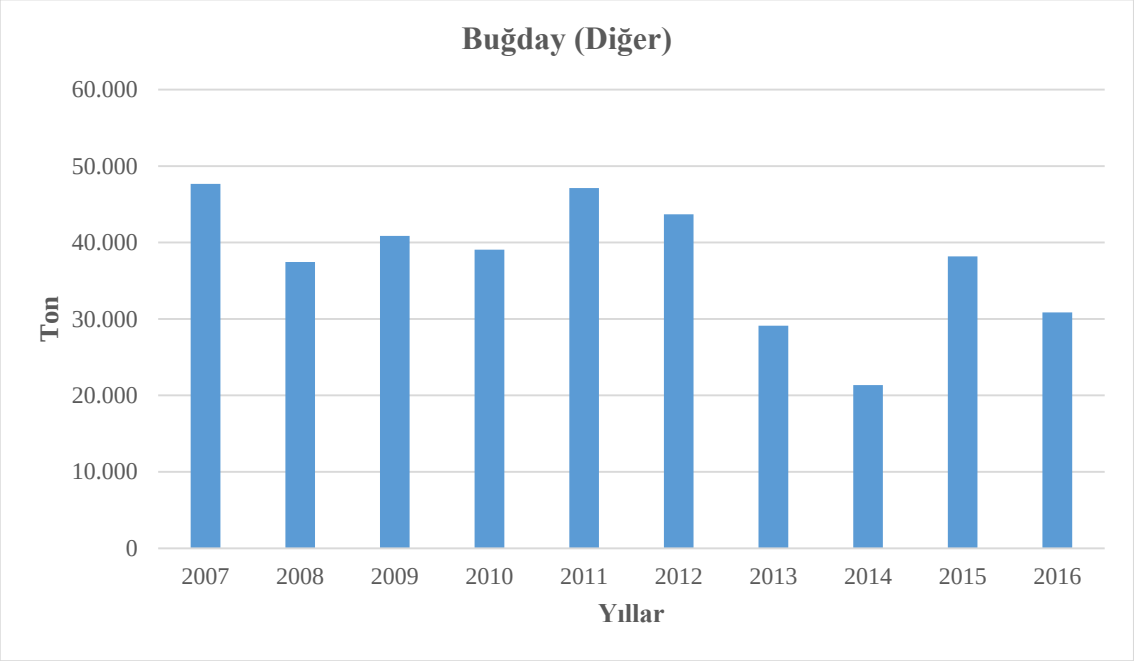

Tablo 15. Elazığ İli Yıllara Göre Buğday (Diğer) Üretimi

Yıl	Ekilen alan (dekar)	Hasat edilen alan (dekar)	Üretim (ton)	Verim (kg/da)
2007	168.729	168.729	47.659	282
2008	188.366	188.366	37.442	199
2009	177.079	177.079	40.857	231
2010	169.198	169.198	39.069	231
2011	175.456	175.456	47.117	269
2012	158.973	158.973	43.697	275
2013	124.579	124.579	29.113	234
2014	130.293	130.293	21.353	164
2015	128.080	128.080	38.185	298
2016	125.455	125.455	30.853	246

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Grafik 10: Elazığ İli Buğday (Diğer) Üretimi

2.2.1.3. Mısır (Dane)

Mısır, eski çağlardan beri tarımı yapılan birkaç ender bitkiden biridir. Anavatanı Amerika kıtasıdır ve buradan dünyanın her tarafına yayıldığı bilinmektedir. Mısır, dünyada buğday ve çeltikten sonra tarımı en çok yapılan tahıl bitkisidir. Gerek insan beslenmesinde, gerek hayvan yemi olarak ve gerekse endüstrinin farklı bölümlerinde

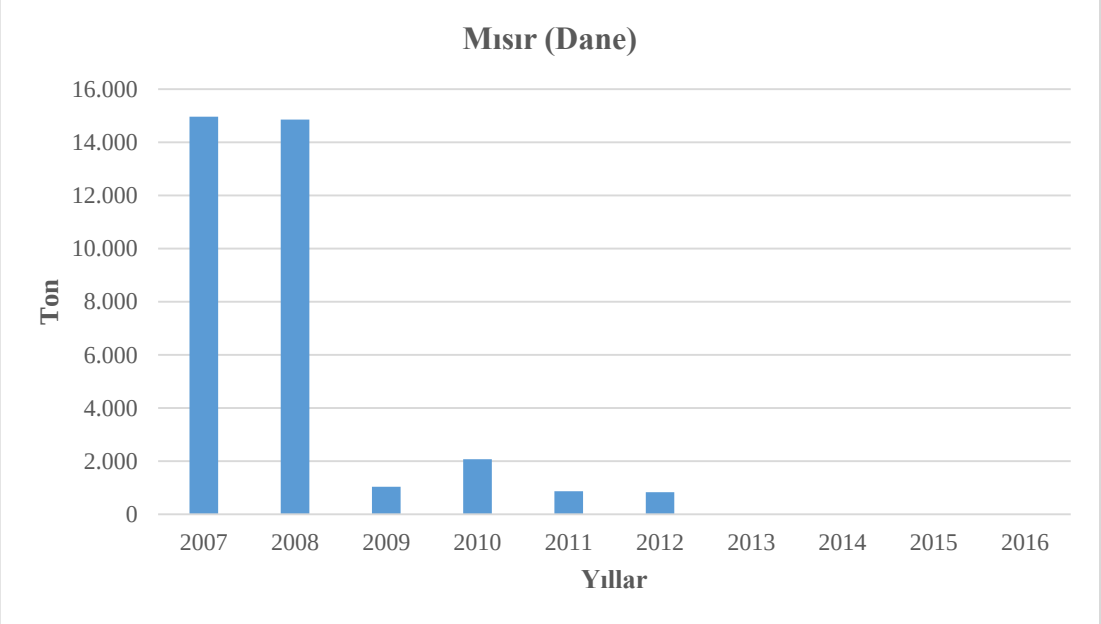
hammadde olarak kullanılabilmesinden ötürü, birçok ülkenin zirai ürün deseninde kolaylıkla yer bulabilmiştir. Endüstrideki pek çok ürün mısırdan elde edilmektedir. Bu bağlamda un, yağ, nişasta, tatlandırıcılar başta olmak üzere, birçok ürün sayılabilir. Mısır bitkisi; verimli, derin, drenajı ve havalanması iyi, tuzluluk problemi olmayan; hemen hemen her tür toprakta yetişebilen bir bitkidir. Fazla bir toprak seçiciliği yoktur (Babaoğlu, 2005).

Tablo 16. Elazığ İli Yıllara Göre Mısır (Dane) Üretimi

Yıl	Ekilen alan (dekar)	Hasat edilen alan (dekar)	Üretim (ton)	Verim (kg/da)
2007	22.021	22.021	14.962	679
2008	21.724	21.724	14.857	684
2009	1.756	1.756	1.040	592
2010	3.778	3.778	2.072	548
2011	1.521	1.521	869	571
2012	1.729	1.729	831	481
2013	0	0	0	0
2014	0	0	0	0
2015	0	0	0	0
2016	0	0	0	0

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Grafik 11: Elazığ İli Mısır (Dane) Üretimi

2.2.1.4. Tritikale (Dane)

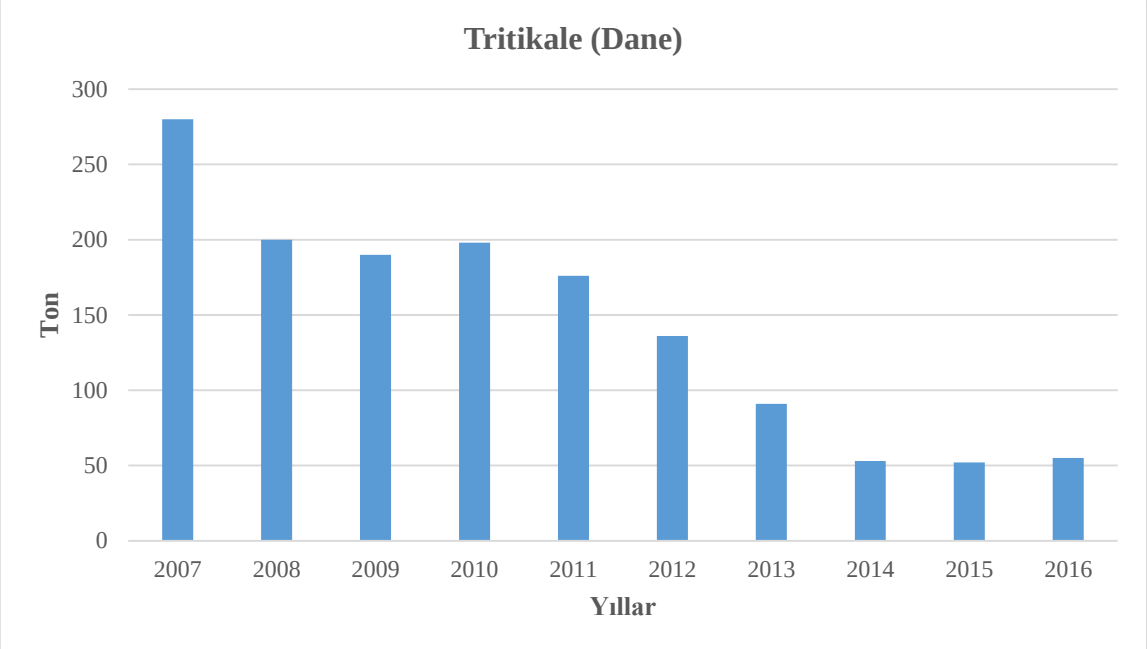
Buğday ve çavdarın melezlenmesi ile meydana gelen tritikale, eğimli ve kıraç topraklarda buğdaya oranla daha yüksek verimli, besin madde içeriği bakımından ise çavdara oranla daha zengin bir yem kaynağıdır. Kuru sahalara iyi adapte olur ve yağışı yüksek olan ya da bir kez sulanabilen sahalarda yüksek verim vermektedir. Boyu 110 - 120 cm olup, başak rengi açık kahverengi ve kılçıklıdır. Ülkemizde tritikale yetiştirilmesi ve tritikale kullanımı yaygın değildir. Kışa ve kuraga karşı dayanıklıdır. Çeşitli hastalıklara karşı tarla şartlarında dayanıklıdır (Süzer, 2004b).

Tablo 17. Elazığ İli Yıllara Göre Tritikale (Dane) Üretimi

Yıl	Ekilen alan (dekar)	Hasat edilen alan (dekar)	Üretim (ton)	Verim (kg/da)
2007	800	800	280	350
2008	800	800	200	250
2009	560	560	190	339
2010	550	550	198	360
2011	450	450	176	391
2012	400	400	136	340
2013	303	303	91	300
2014	232	232	53	228
2015	125	125	52	416
2016	168	168	55	327

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Grafik 12: Elazığ İli Tritikale (Dane) Üretimi

2.2.1.5. Yulaf (Dane)

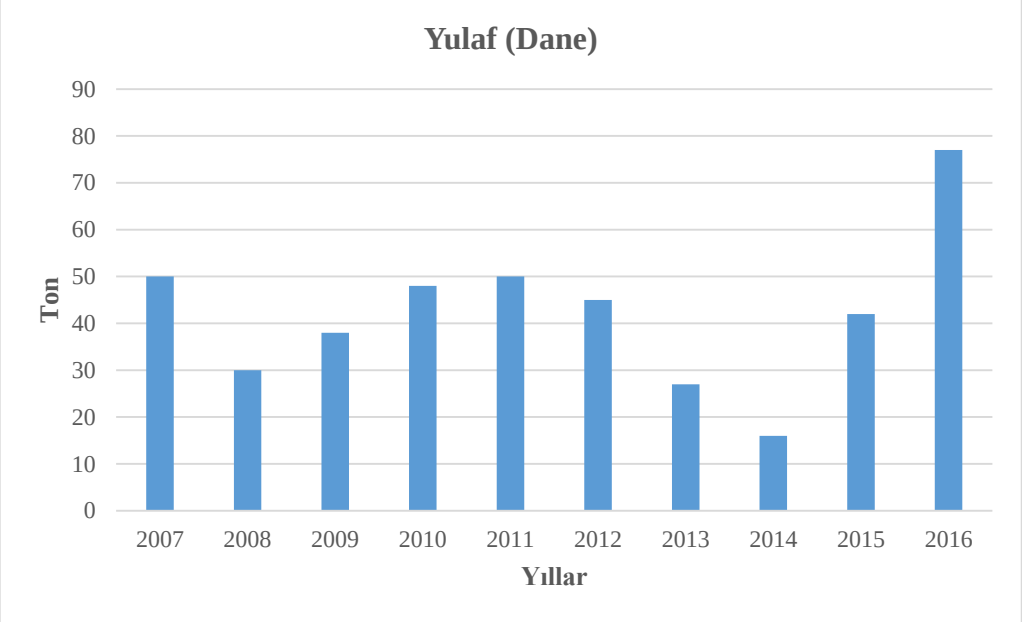
Bol nişastalı taneleri (tohumları) için yetiştirilen bir tarım bitkisidir. Ekseriyetle hayvan yemi olarak kullanılan bu tahıldan insanların beslenmesinde de faydalanılır. Bitki taze iken biçilerek yaş yem olarak veya taneler hasat edildikten sonra kuru yem olarak hayvanlara yedirilir. Ekmek yapımında kullanılmaz. Çünkü yulaf ununda hazırlanan hamur, buğday unu gibi kabarmaz. Yulaf genel olarak ilkbaharda ekilir. Yulaflar dona ve kara dayanıklı değildir. Ülkemizde daha çok Marmara, Ege ve İç Anadolu bölgelerinde yetiştirilir (Akın, 2017).

Tablo 18. Elazığ İli Yıllara Göre Yulaf (Dane) Üretimi

Yıl	Ekilen alan (dekar)	Hasat edilen alan (dekar)	Üretim (ton)	Verim (kg/da)
2007	200	200	50	250
2008	150	150	30	200
2009	150	150	38	253
2010	160	160	48	300
2011	165	165	50	303
2012	150	150	45	300
2013	115	115	27	235
2014	97	97	16	165
2015	150	150	42	280
2016	300	300	77	257

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Grafik 13: Elazığ İli Yulaf (Dane) Üretimi

2.2.2. Patates-Kuru Baklagiller

2.2.2.1. Patates

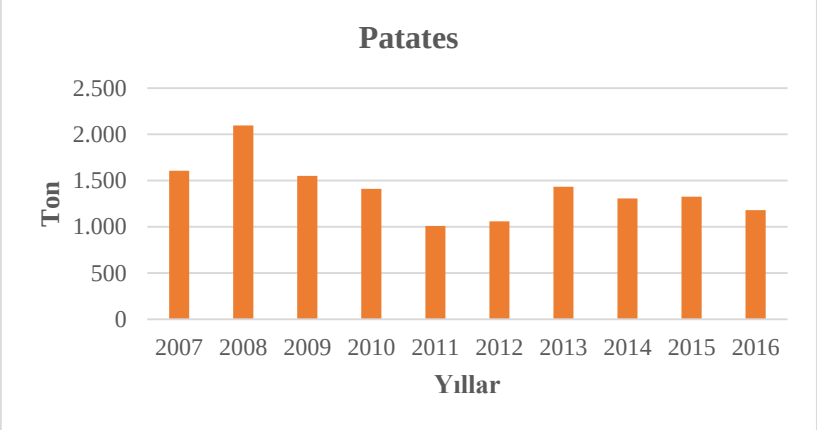
Patlıcangiller ailesinden yumruları yenen otsu bir bitki türüdür. Boyu 70–80 cm'ye ulaşabilen, pembe ve beyaz renklere benzer çiçekleri olan, yumruları dışında otsu zehirli bir bitkidir. Bitkinin toprak altında kalan yumruları patates olarak bilinir. Bu yumrular nişasta açısından zengin olduğu için mühim bir besin maddesidir. Bir çapa bitkisi olan patates kendisinden sonra ekilecek bitkiye havalanmış ve temiz bir toprak sağlar. Kışları ılık geçen Akdeniz ikliminin etkisi altında kalan kıyı bölgelerinde patates; kış mevsiminde sebze olarak yetişebilmekte ve dekardan oldukça yüksek yumru verimi alınabilmektedir. Patates diğer sebzelerden farklı olarak tohum ile üreme yerine vejetatif üreme yapar. Yani patates ile geri dönüşüm yapılarak patates elde edilebilmektedir (Arıoğlu, 1985).

Tablo 19. Elazığ İli Yıllara Göre Patates Üretimi

Yıl	Ekilen alan (dekar)	Hasat edilen alan (dekar)	Üretim (ton)	Verim (kg/da)
2007	1.305	1.305	1.606	1.231
2008	1.704	1.704	2.096	1.230
2009	1.300	1.300	1.550	1.192
2010	1.161	1.161	1.411	1.215
2011	850	850	1.009	1.187
2012	966	957	1.058	1.106
2013	800	800	1.433	1.791
2014	792	792	1.307	1.650
2015	764	764	1.326	1.736
2016	716	716	1.180	1.648

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Grafik 14: Elazığ İli Patates Üretimi

2.2.2.2. Nohut

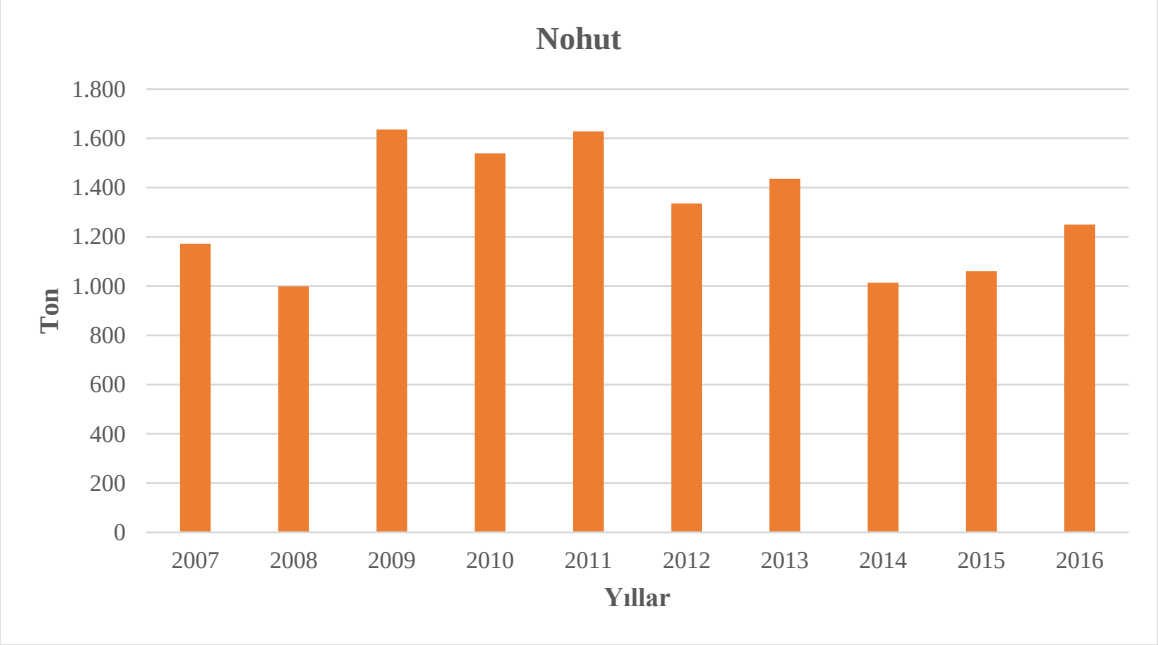
Yalnızca bir sene yetişen, çoğalması tohumla olan, Türkiye'de boyu 50 cm'ye kadar çıkabilen bir bitkidir. Tohumlar bazen bej, bazen daha koyu renk ve hatta siyah olur. Yetiştirilmesi zor olmayan bir bitkidir. Anadolu'da verimsiz arazilerde bile yetiştirilebilir. Bilhassa su kıtlığına iyi dayanan bir bitkidir ve toprak niteliğine pek önem vermez. Nohut bitkisinde hava yeteri kadar ısınmazsa hasılat zarar görür. 5-15 mm büyüklüğünde yapraklara sahiptir ve tomurcukları 30 mm'ye kadar uzayabilmektedir. Ayrıca tohumları kurumadan yeşil olarak da tüketilebilir (Özçelik vd., 2001).

Tablo 20. Elazığ İli Yıllara Göre Nohut Üretimi

Yıl	Ekilen alan (dekar)	Hasat edilen alan (dekar)	Üretim (ton)	Verim (kg/da)
2007	11.675	11.675	1.172	100
2008	12.365	11.565	999	86
2009	17.645	17.645	1.636	93
2010	16.380	16.380	1.539	94
2011	16.414	16.414	1.628	99
2012	15.375	15.375	1.336	87
2013	17.979	17.979	1.436	80
2014	11.933	11.932	1.014	85
2015	11.392	11.390	1.061	93
2016	13.237	13.236	1.250	94

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Grafik 15: Elazığ İli Nohut Üretimi

2.2.2.3. Kuru Fasulye

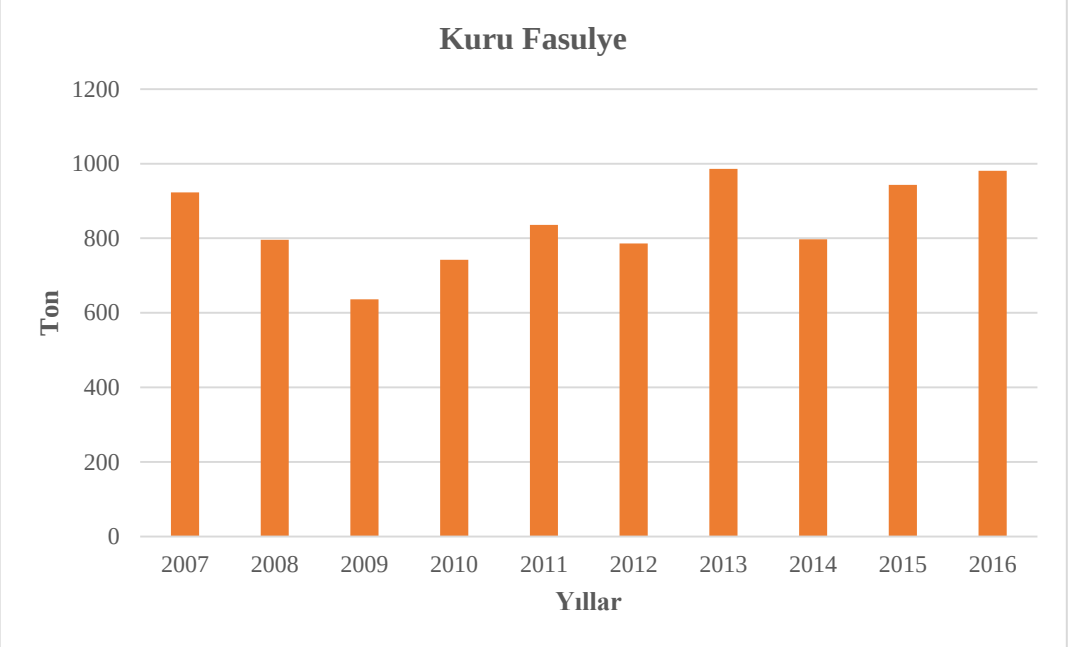
Fasulye önemli miktarda besin maddesini topraktan kaldırır. Çapa bitkisi ve baklagil olması sebebiyle ekim nöbetinde yer almasında fayda vardır. Buğdaygillerden sonra ekim nöbetinde yer verilirse daha iyi netice alınır. Toprağın humus ve azot miktarını arttırarak, kendisinden sonra gelecek bitkide verimi artırır. Her tür toprakta yetiştirilebilir. Kuru fasulye hasadını tam zamanında, baklaların büyük çoğunluğunun sarardığı, ancak kupkuru olmadığı dönemde yapılmalıdır (Biçer, 2017).

Tablo 21. Elazığ İli Yıllara Göre Kuru Fasulye Üretimi

Yıl	Ekilen alan (dekar)	Hasat edilen alan (dekar)	Üretim (ton)	Verim (kg/da)
2007	5.400	5.400	923	171
2008	4.795	4.795	796	166
2009	3.779	3.779	636	168
2010	4.163	4.163	742	178
2011	4.500	4.500	836	186
2012	5.099	5.099	786	154
2013	5.461	5.461	986	181
2014	5.458	5.458	797	146
2015	5.473	5.473	943	172
2016	5.544	5.494	981	179

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Grafik 16: Elazığ İli Kuru Fasulye Üretimi

2.2.2.4. Kırmızı Mercimek

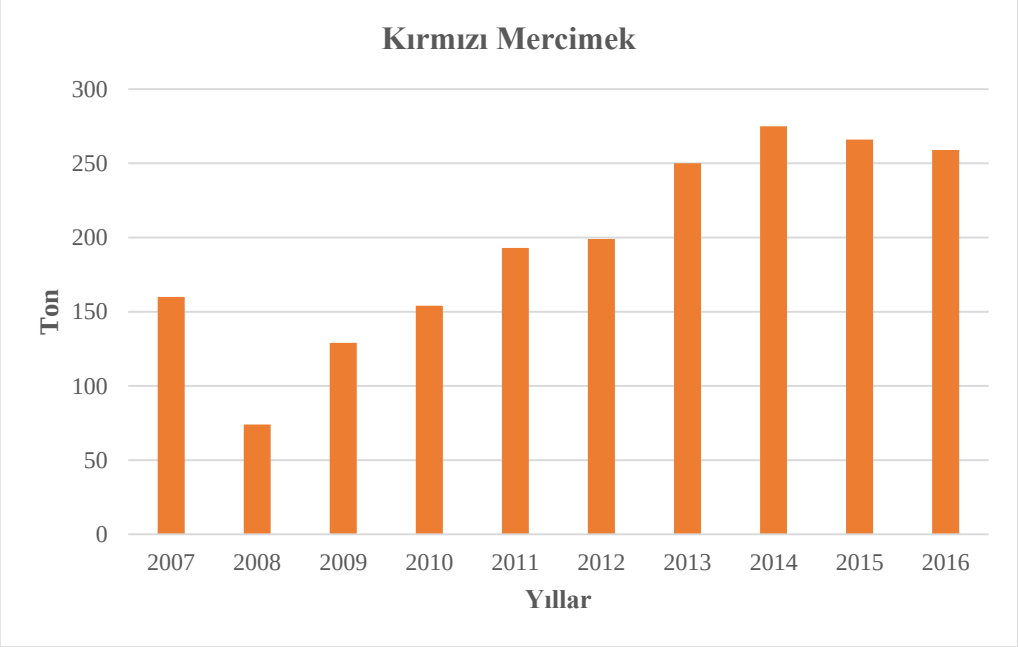
Baklagiller ailesine ait olan kırmızı mercimek beyaz çiçekli, kırmızı ve turuncu renkte yassı tohumlu bir bitki türüdür. Yaz sıcaklığının çok, kış sıcaklığının az olduğu bölgelerde daha çok yetiştirilir. Sıcağa ve soğuğa karşı oldukça dayanıklıdır. Yağ oranı düşük bir bitkidir. Vitamin ve protein açısından zengin bir içeriğe sahiptir. İçerisinde bol miktarda lif bulundurur. Ülkemizde kırmızı mercimek üretiminin en yoğun olduğu bölge Güneydoğu Anadolu bölgesidir. Türkiye'deki mercimek üretiminin yarısından fazlası bu bölgeden sağlanır (Şahin, 2016).

Tablo 22. Elazığ İli Yıllara Göre Kırmızı Mercimek Üretimi

Yıl	Ekilen alan (dekar)	Hasat edilen alan (dekar)	Üretim (ton)	Verim (kg/da)
2007	1.710	1.710	160	94
2008	860	860	74	86
2009	1.350	1.350	129	96
2010	1.272	1.272	154	121
2011	1.253	1.253	193	154
2012	1.710	1.710	199	116
2013	2.222	2.222	250	113
2014	2.407	2.407	275	114
2015	2.316	2.316	266	115
2016	2.231	2.231	259	116

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Grafik 17: Elazığ İli Kırmızı Mercimek Üretimi

2.2.3. Şeker Pancarı

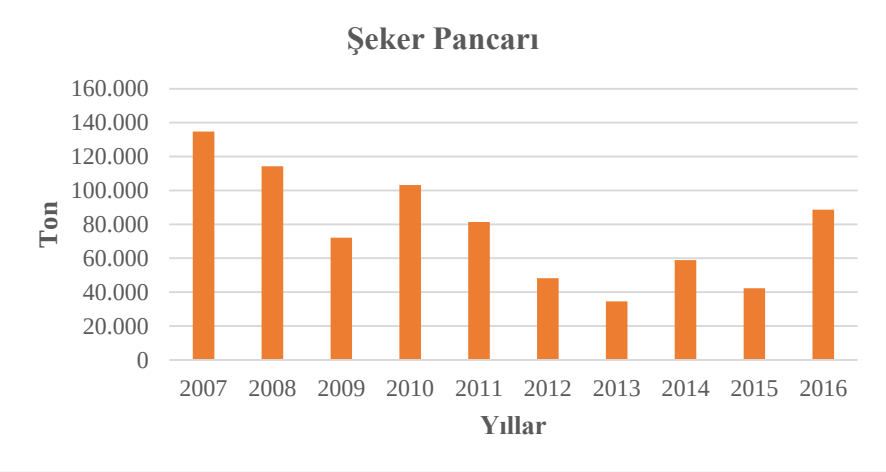
Dolgun kökünden şeker elde edilen, ıspanakgiller ailesinden olan 2 yıllık bir bitkidir. Birleşik halde bulunan tohumlara sahiptir. Boyu yetiştiği iklime, araziye ve bitki çeşidine göre 85-180 cm aralığında değişkenlik gösterir. Pancar; Türkiye koşullarında bulutlu, yağışlı, nemli, sıcak veya aşırı sıcak olan ve gece - gündüz ısı farklarının çok az olduğu deniz iklim bölgelerinde bulunan ekim sahalarında kök verimi açısından yüksek, şeker varlığı açısından düşüktür. Buna karşın; az nemli, az bulutlu, az yağışlı, serin-sıcak ve günlük sıcaklık farklarının fazla olduğu karasal iklim bölgelerinde, şeker varlığı yüksek olup, kök verimi vejetasyon sürelerine göre düşük olmaktadır. En ideal ekim sahaları Orta Anadolu karasal iklim bölgesi ile Ege tipi geçit iklim bölgesidir (Çakmakçı ve Oral, 1995).

Tablo 23. Elazığ İli Yıllara Göre Şeker Pancarı Üretimi

Yıl	Ekilen alan (dekar)	Hasat edilen alan (dekar)	Üretim (ton)	Verim (kg/da)
2007	32.500	32.500	134.787	4.147
2008	30.362	28.332	114.290	4.034
2009	22.942	22.942	72.141	3.144
2010	21.453	20.261	103.161	5.092
2011	21.080	20.380	81.355	3.992
2012	11.235	11.235	48.238	4.294
2013	7.670	7.610	34.575	4.543
2014	16.435	13.935	58.896	4.226
2015	7.699	7.699	42.268	5.490
2016	15.473	15.448	88.636	5.738

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Grafik 18: Elazığ İli Şeker Pancarı Üretimi

2.2.4. Sebzeler

2.2.4.1. Biber

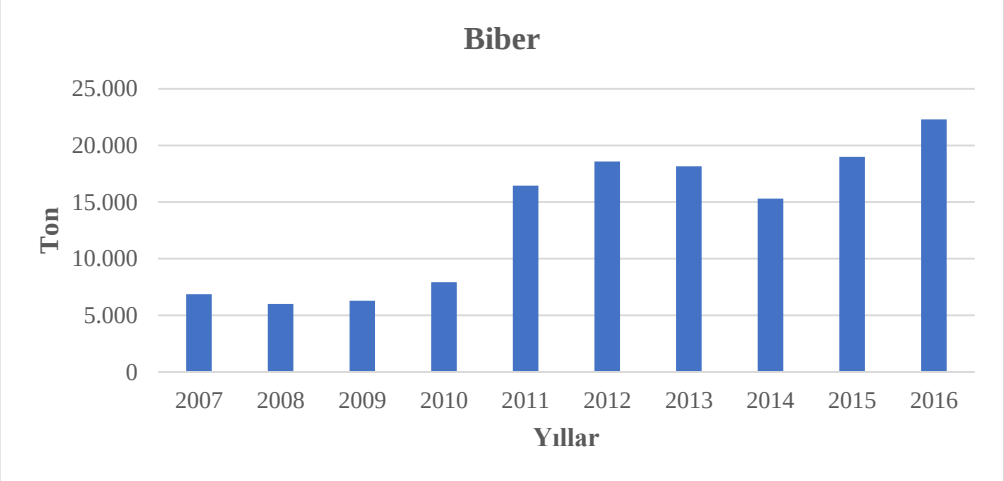
Patlıcangiller ailesinden Capsicum türünü meydana getiren, Türkiye'de bolca yetişen, aynı isimle anılıp taze iken yeşil ve çoğunlukla acı meyveleri olan bitki türüdür. Biber sıcak ve ılık sezon sebzesidir. Soğuk havalara karşı çok duyarlıdır. Yetiştirme dönemlerinde sıcaklı eksi 2-3 dereceye düştüğü zaman büsbütün ölür. Bu sebepten yastıklarda yetiştirilen fidelerin açıktaki alanlarına dikimi, ilkbahar mevsiminde don tehlikesi büsbütün kalktıktan ve hava ile toprak sıcaklık koşullarına elverişli bir durum aldıktan sonra gerçekleştirilmelidir. Biber sebzesinde havanın sıcaklığı 15 derecenin altına düştüğünde veya 32 derecenin üstüne çıktığında sebzeden alınan verim azalmaktadır (Aybak, 2002).

Tablo 24. Elazığ İli Yıllara Göre Biber Üretimi

Yıl	Ekilen alan (dekar)	Üretim (ton)
2007	5.536	6.864
2008	4.958	6.001
2009	5.200	6.283
2010	7.058	7.921
2011	10.509	16.449
2012	11.150	18.584
2013	11.528	18.162
2014	11.717	15.305
2015	11.760	18.983
2016	12.050	22.294

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Grafik 19: Elazığ İli Biber Üretimi

2.2.4.2. Domates

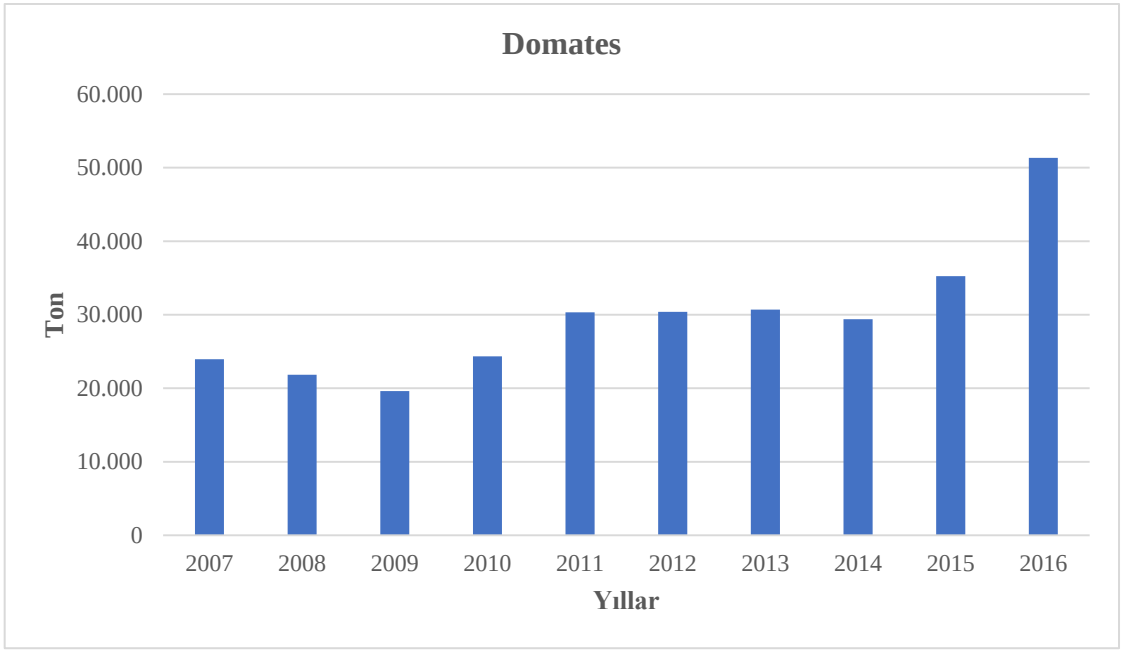
Ailesi Patlıcangiller olan, anavatanı Orta ve Güney Amerika olan, meyvesi tüketilebilen otsu bitki çeşididir. 10 ya da 15 cm uzunluğa sahip olan domates bitkisi hafif odunsu bir gövdeye sahiptir. Boyu 150 cm ye kadar çıkabilir. Dik ya da sarılıcı, bir yıllık, otsu bir bitkidir. Gövdesinde ve dallarında tüyler bulunmaktadır. Vitamin yönünden oldukça zengindir. Bilhassa A vitamini açısından çok zengindir. Genel olarak kırmızı renktedir. Tüketilebilen meyvesi yabani bitkilerde 1-2 cm çapında iken, kültür bitkilerinde daha büyüktür (Kaygısız, 2004a).

Tablo 25. Elazığ İli Yıllara Göre Domates Üretimi

Yıl	Ekilen alan (dekar)	Üretim (ton)
2007	11.042	23.942
2008	10.178	21.846
2009	9.289	19.615
2010	12.410	24.336
2011	13.685	30.336
2012	13.845	30.397
2013	14.115	30.693
2014	14.068	29.384
2015	14.362	35.237
2016	16.718	51.323

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Grafik 20: Elazığ İli Domates Üretimi

2.2.4.3. Hıyar

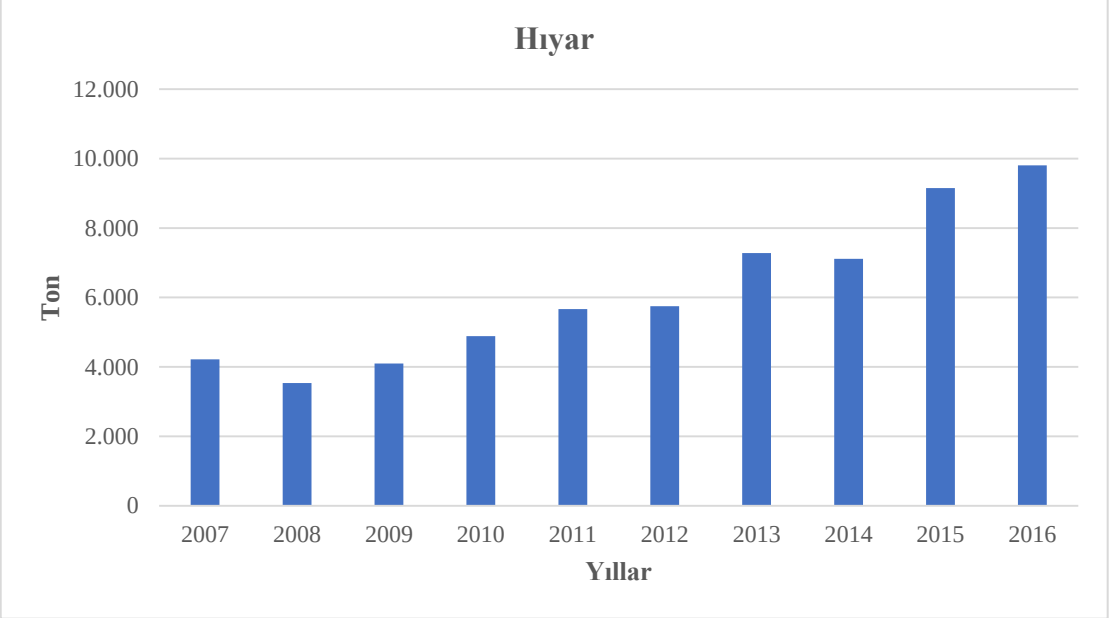
Ailesi Kabakgiller olan bir bitki çeşidi ve meyvesine verilen addır. Sarılgan özellikteki narin yapılı ve boğumlu gövdeye sahiptir. Beş köşeli veya 3-5 loplu tüylü yaprakları vardır ve yaprakların koltuğundan çıkan tek eşeyli sarı çiçeklere sahiptir. Bazen parlak yeşil renkli bir kabukla örtülü ince, dikenli, silindirimsi ve uzun meyvelerinin içerisinde çokça tohum bulunur. Bu bitki her çeşit iklimde yetişebilmektedir. Suyu çok seven bu bitki kurak bölgelerde yetişmez. Tarımı özellikle İç Anadolu'da yaygındır (Aras, 2015a).

Tablo 26. Elazığ İli Yıllara Göre Hıyar Üretimi

Yıl	Ekilen alan (dekar)	Üretim (ton)
2007	2.801	4.217
2008	2.398	3.534
2009	2.815	4.098
2010	3.195	4.884
2011	3.015	5.664
2012	3.065	5.747
2013	3.261	7.279
2014	3.228	7.112
2015	3.510	9.151
2016	3.824	9.803

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Grafik 21: Elazığ İli Hıyar Üretimi

2.2.4.4. Marul

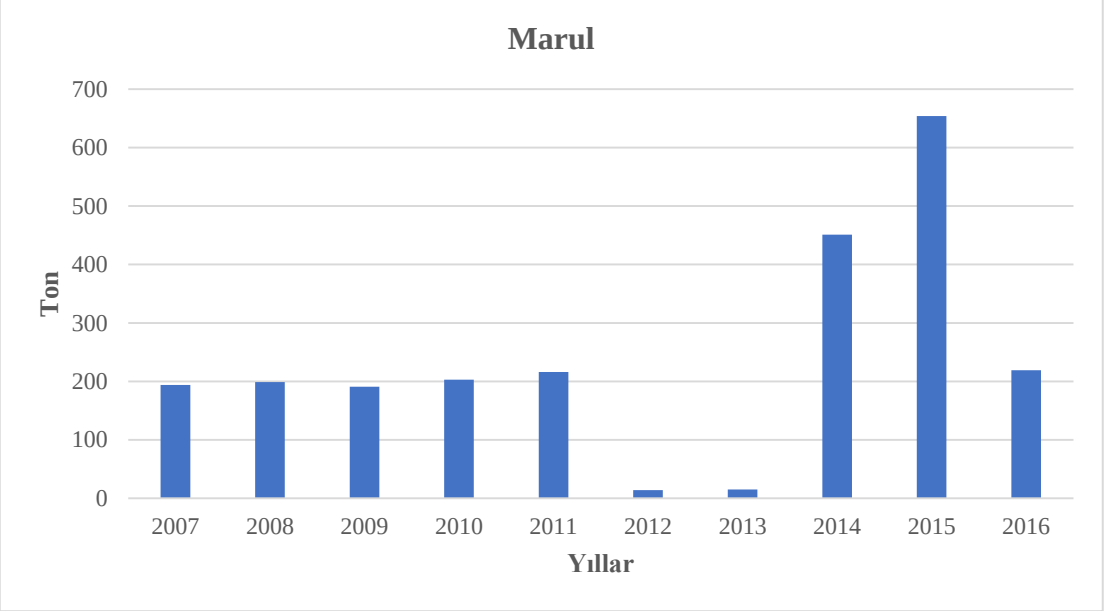
Ailesi Papatyagiller olan yeşil geniş yapraklı; altı aylık ya da senelik bir ılıman iklim sebzesidir. Düşük sıcaklık koşullarında yetişebilen bir bitkidir. Marul ilk başta tüketilen kısmı olan vejetatif aksamını oluşturur, sonrasında gövdeyi oluşturarak çiçek sapını ve çiçek topluluğunu meydana getirir. Günümüzde pek çok çeşidi yetiştirilmektedir. B1 ve B12 vitaminlerini içeren marul, özellikle K ve A vitamini açısından çok zengin bir besin kaynağıdır. Bunun dışında potasyum açısından çok zengindir. Ayrıca magnezyum başta olmak üzere birçok mineral içerir (Denli, 2015).

Tablo 27. Elazığ İli Yıllara Göre Marul Üretimi

Yıl	Ekilen alan (dekar)	Üretim (ton)
2007	256	194
2008	237	199
2009	224	191
2010	232	203
2011	247	216
2012	16	14
2013	17	15
2014	503	451
2015	580	654
2016	250	219

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Grafik 22: Elazığ İli Marul Üretimi

2.2.4.5. Lahana

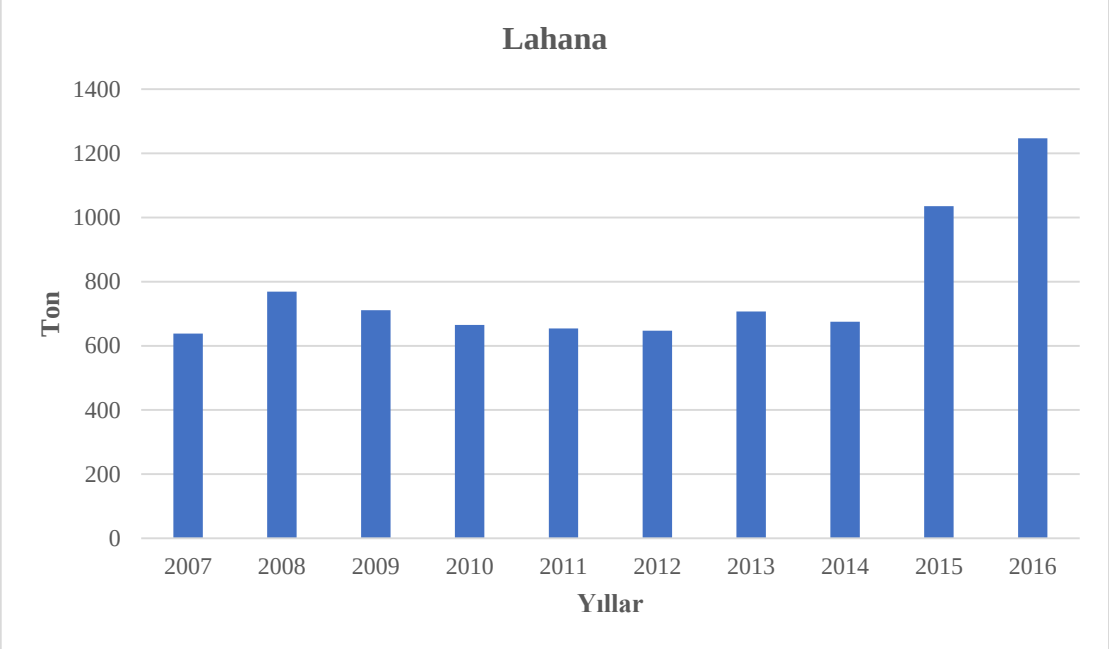
Turpgiller ailesinden kalın ve geniş, yaprakları kat kat olan, kış ve sonbahar sebzesi olarak yetiştirilen ve pek çok çeşidi olan bitkidir. Bol miktarda diyet lifi, protein, flotlar, C ve K vitaminlerini içerir. Potasyum ve sodyum bakımından da zengin olan lahana aynı zamanda kalsiyum, magnezyum, manganez, demir, fosfor ve çinko içermektedir. Lahana serin iklim sebzesidir ve düşük sıcaklıklara karşı mukavemet gösterir. Yaprak kalitesi yüksek sıcaklıklarda azalır ve gevşek yapıda başlar meydana gelir. Akdeniz bölgesinde yetişen yabani hardaldan türetilmiştir (Vural vd., 2000a).

Tablo 28. Elazığ İli Yıllara Göre Lahana Üretimi

Yıl	Ekilen alan (dekar)	Üretim (ton)
2007	425	638
2008	515	769
2009	475	711
2010	475	665
2011	467	654
2012	462	647
2013	471	707
2014	450	675
2015	450	1.035
2016	500	1.247

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Grafik 23: Elazığ İli Lahana Üretimi

2.2.4.6. Soğan

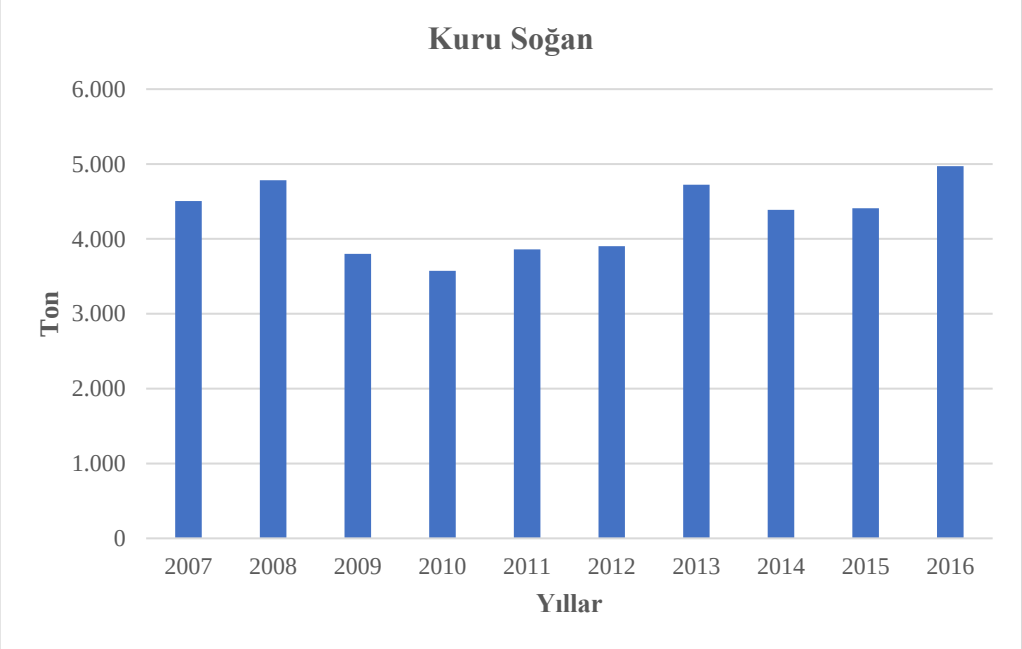
Soğan çoğunlukla iki senelik bir bitkidir. Bitkinin yumrusu birinci yılda oluşurken tohumu ikinci yılda oluşur. Bitki erken gelişme döneminde serin havaya ihtiyaç duyar. Başın bağlanması ve gelişmesi için sıcaklığın çok olması ön koşuldur. Erken gelişme döneminde ortalama sıcaklık 12,8 ºC olmalıdır. Baş bağlamaya başladığı zaman 21 ºC, başın olgunlaşması için 24-27 ºC optimum sıcaklıklar gereklidir. Soğan bitkisi -8, -10 ºC sıcaklıklara kadar dayanabilir. İktisadi açıdan en elverişli metot doğrudan tohum ekimiyle olan metottur. Ayrıca makineli tarıma da elverişlidir (Günay, 1983).

Tablo 29. Elazığ İli Yıllara Göre Kuru Soğan Üretimi

Yıl	Ekilen alan (dekar)	Üretim (ton)
2007	3.447	4.505
2008	3.639	4.783
2009	2.944	3.799
2010	2.764	3.574
2011	2.984	3.859
2012	3.649	3.902
2013	3.548	4.724
2014	3.313	4.387
2015	3.327	4.409
2016	3.436	4.972

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Grafik 24: Elazığ İli Kuru Soğan Üretimi

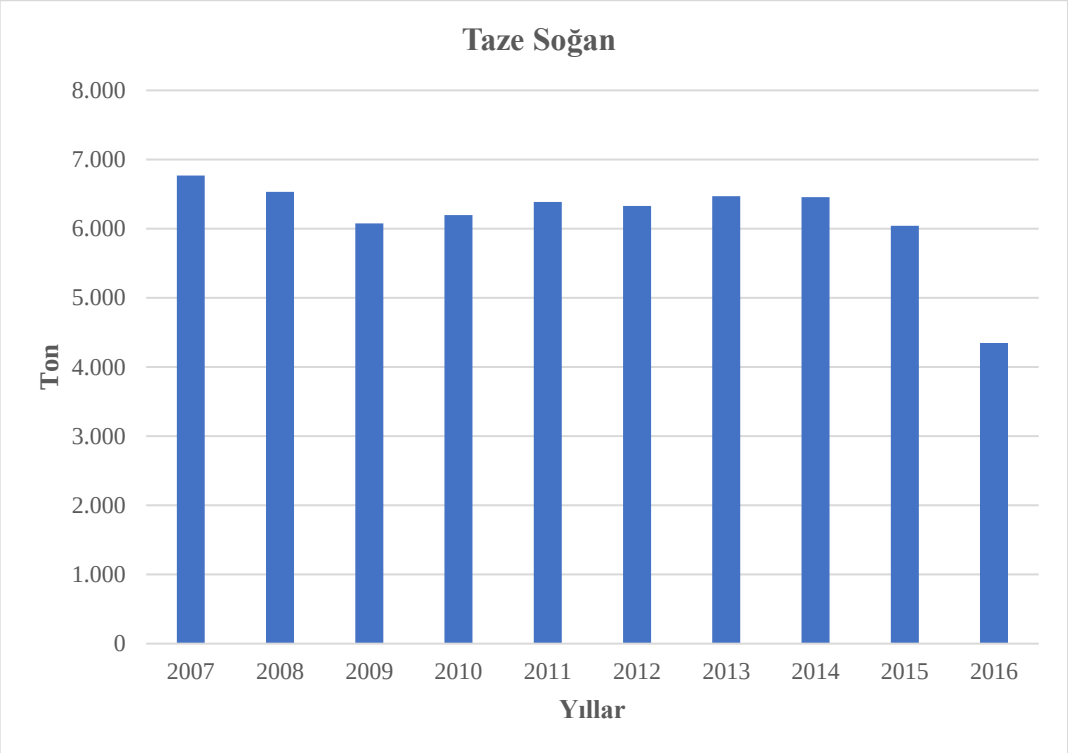

Tablo 30. Elazığ İli Yıllara Göre Taze Soğan Üretimi

Yıl	Ekilen alan (dekar)	Üretim (ton)
2007	2.528	6.769
2008	2.475	6.533
2009	2.298	6.076
2010	2.340	6.198
2011	2.432	6.387
2012	2.402	6.330
2013	2.457	6.471
2014	2.453	6.457
2015	2.441	6.043
2016	2.454	4.347

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Grafik 25: Elazığ İli Taze Soğan Üretimi

2.2.4.7. Sarımsak

Soğangiller ailesine dâhil olan, Allium türünden soğanlı bir bitkidir. Boyu 25–100 cm yüksekliğe kadar çıkabilir. Saplarında, toprağın altındaki soğanında ve yapraklarında kokulu bir yağ mevcuttur. Sarımsak senelik bir bitkidir. Zambak, pırasa, soğan ve yabani soğan ile akrabadır. Sarımsak doğada yabani ortamda yetişmez**.** Türkiye'de sarımsak

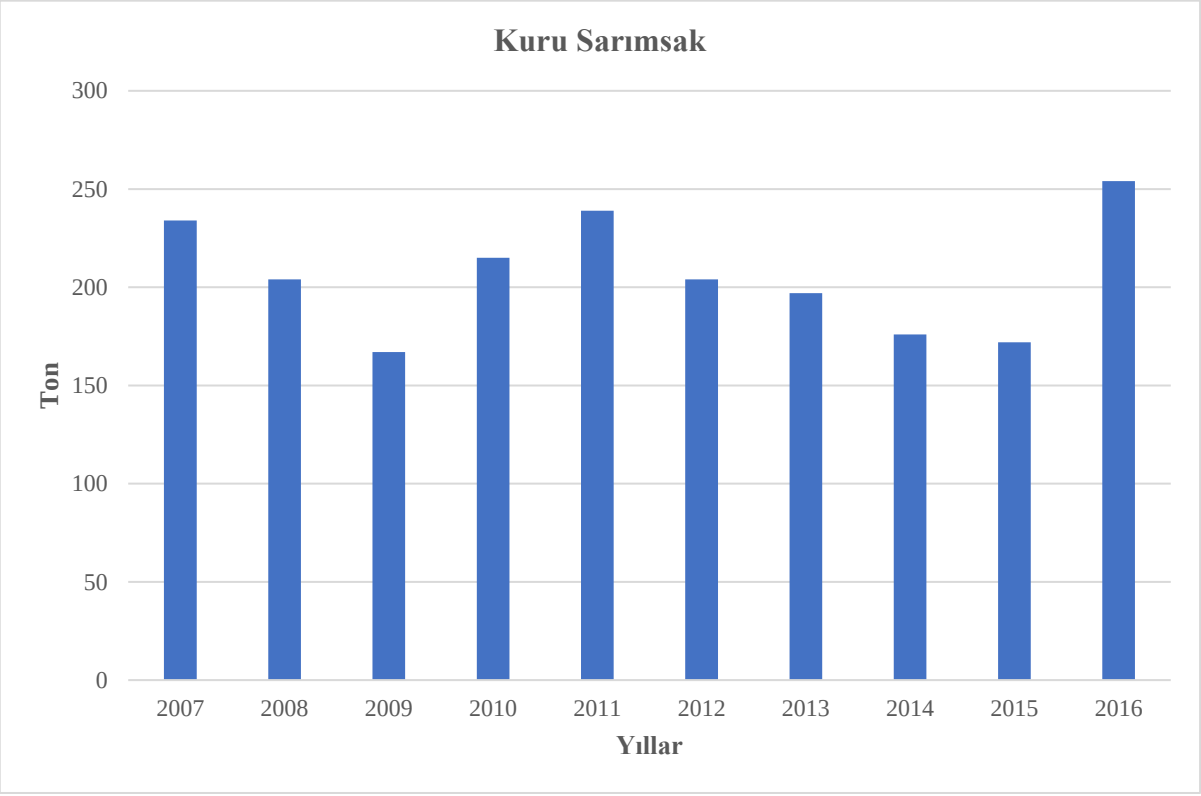
üretiminin en fazla yapıldığı yer Kastamonu ilinin Taşköprü ilçesidir. Raf ömrü uzun, tadı ve kokusu keskindir (Vural vd., 2000b).

Tablo 31. Elazığ İli Yıllara Göre Kuru Sarımsak Üretimi

Yıl	Ekilen alan (dekar)	Üretim (ton)
2007	390	234
2008	340	204
2009	288	167
2010	356	215
2011	386	239
2012	403	204
2013	357	197
2014	308	176
2015	306	172
2016	348	254

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Grafik 26: Elazığ İli Kuru Sarımsak Üretimi

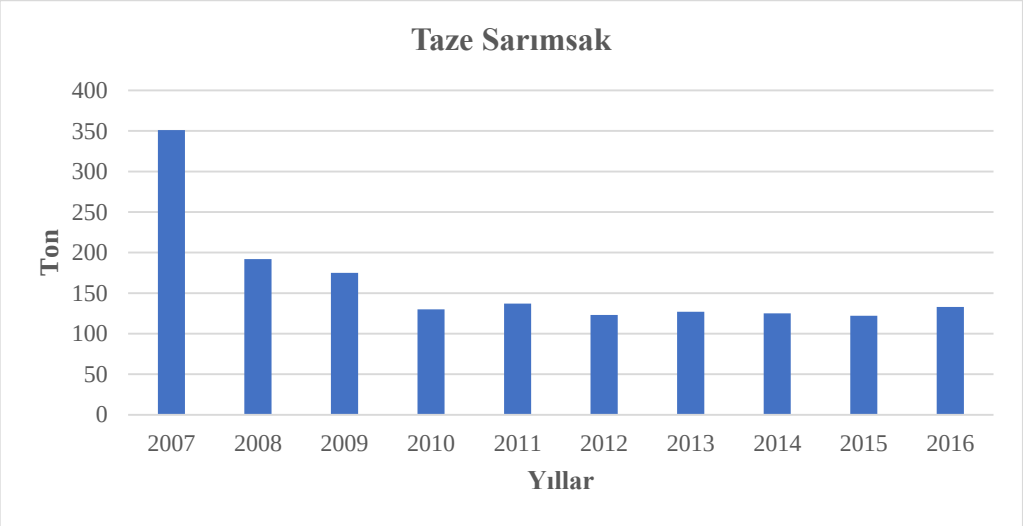

Tablo 32. Elazığ İli Yıllara Göre Taze Sarımsak Üretimi

Yıl	Ekilen alan (dekar)	Üretim (ton)
2007	475	351
2008	303	192
2009	263	175
2010	193	130
2011	203	137
2012	183	123
2013	175	127
2014	173	125
2015	168	122
2016	160	133

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Grafik 27: Elazığ İli Taze Sarımsak Üretimi

2.2.4.8. Patlıcan

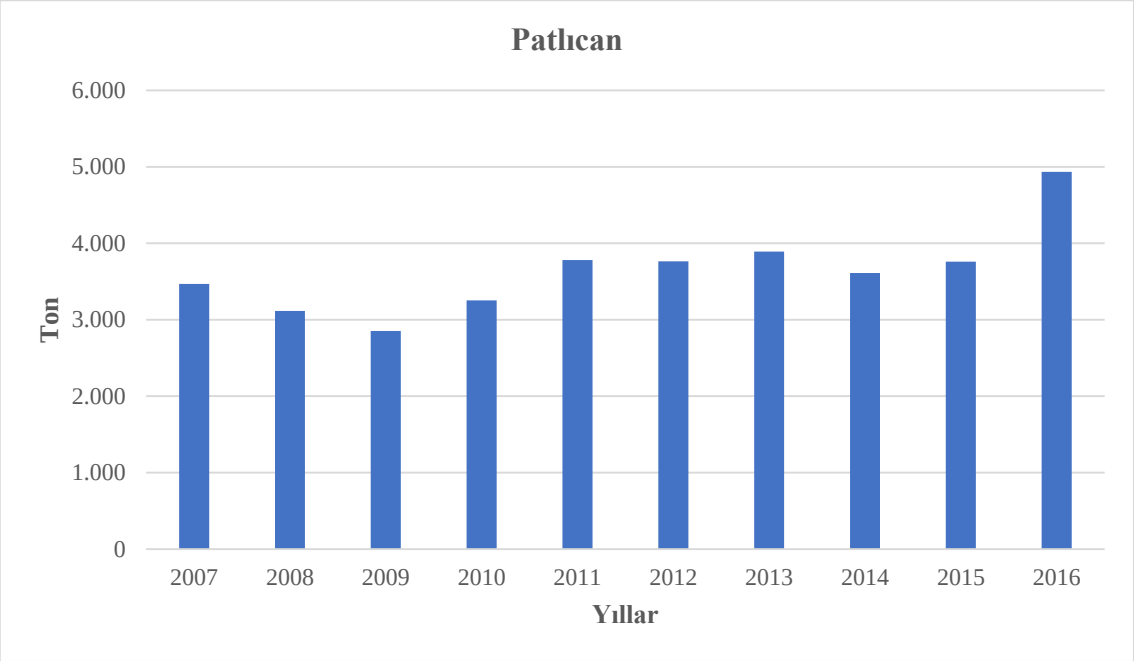
Patlıcangiller ailesinden olan, ılık iklimlerde tek senelik, tropik iklimlerde ise küçük bir ağaç şeklinde yetişen çok senelik bir kültür bitkisidir. Üretilen yaş sebzeler arasında dünyada 6. sırada yer almaktadır. Muhtevasında düşük nikotin bulunması sebebiyle patlıcanı yiyen tek canlı türü insandır. Tropik iklimlerde çok senelik bitki özelliği gösterirken bu kuşağın dışındaki iklim kuşaklarında bir seneliktir. Türkiye koşullarında hem tarlada hem serada patlıcan üretilebilmekte ancak iklim ve toprak isteği yanında bakım koşulları ve ekim nöbeti tercihinden ötürü her bölgede yetiştirilememektedir. Türkiye'de patlıcan üretimi yapılan en önemli iller; İçel, Antalya, Şanlıurfa, Hatay, Aydın, Bursa, Adana ve Samsun'dur (Aybak, 2001).

Tablo 33. Elazığ İli Yıllara Göre Patlıcan Üretimi

Yıl	Ekilen alan (dekar)	Üretim (ton)
2007	2.265	3.468
2008	2.048	3.115
2009	1.825	2.854
2010	2.199	3.254
2011	2.277	3.781
2012	2.304	3.763
2013	2.354	3.892
2014	2.382	3.612
2015	2.339	3.759
2016	2.398	4.935

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Grafik 28: Elazığ İli Patlıcan Üretimi

2.2.4.9. Ispanak

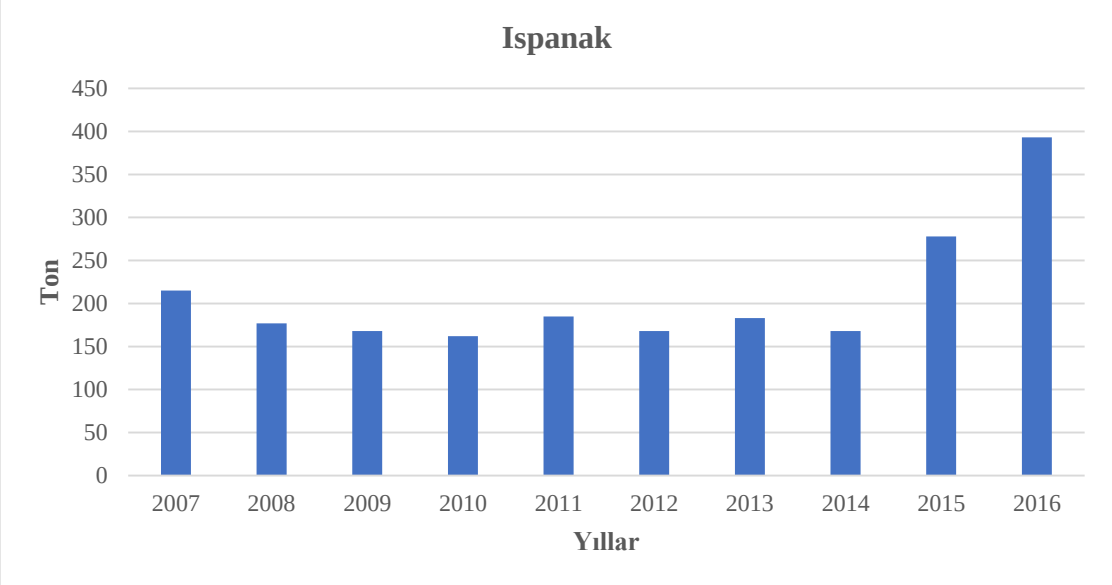
Birçok türü bulunan ve olabildiğince kolay yetişen ıspanak, bir senelik otsu bitkidir. Serin iklim sebzesidir. İlkbahar ve kış ayarında üretimi yapılır. Ispanak Türkiye'nin yalnızca yağışı çok alan Doğu Karadeniz Bölgesi'nde çok kısıtlı olmak üzere, bunun haricindeki bütün bölgelerde yetişebilen ve üretimi fazla olan bir sebzedir. Sıcak bölgelerde yaz sonlarında ve kışın, soğuk bölgelerde ise ilkbahar ve kış aylarında üretilir (Günay, 1984).

Tablo 34. Elazığ İli Yıllara Göre Ispanak Üretimi

Yıl	Ekilen alan (dekar)	Üretim (ton)
2007	445	215
2008	365	177
2009	339	168
2010	312	162
2011	335	185
2012	305	168
2013	305	183
2014	280	168
2015	280	278
2016	330	393

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Grafik 29: Elazığ İli Ispanak Üretimi

2.2.4.10. Maydanoz

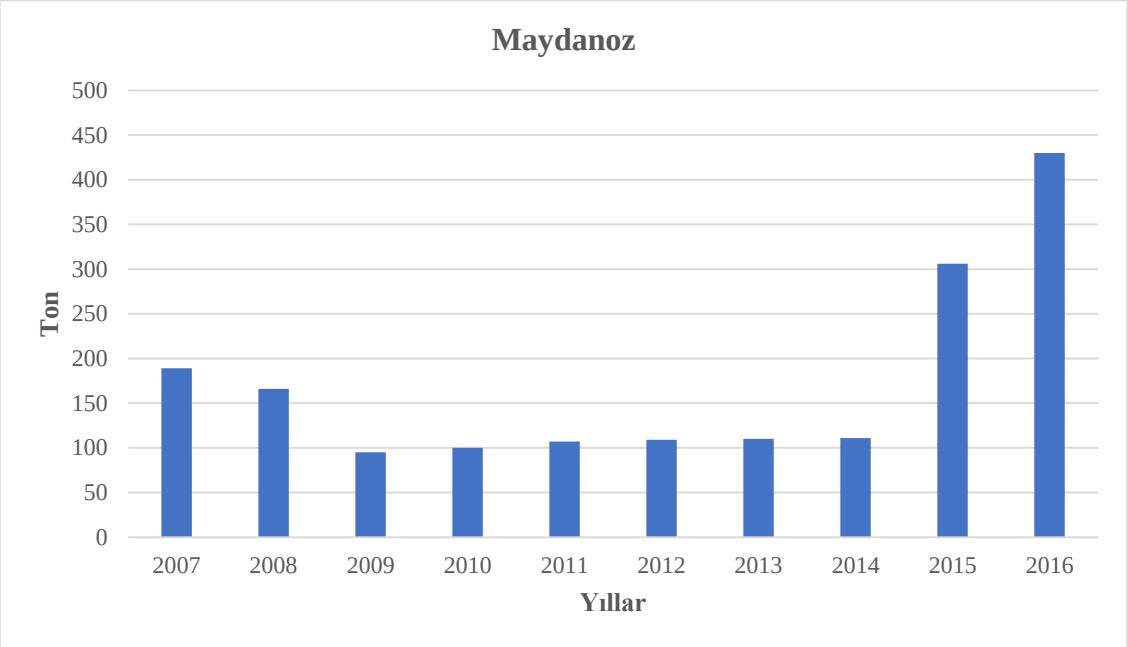
Maydanozgiller ailesinden; tohumları ufak ve esmer bir bitkidir. Akdeniz iklimi bitkisi olan maydanoz; kök ve yapraklarından faydalanmak için üretilir. Rengi yeşil, damarlı bir bitki türüdür. Ayrıca yapraklarından baharat yapımında da faydalanılır. Ağustos-Eylül ayları arasında, beyaz renkli çiçekler açan, kazık köklü, 30-100 cm boylarında, iki senelik otsu bir bitki. İlk yıl bir yaprak rozeti, ikinci yıl ise bir gövde meydana getirir. Sulak ve rutubetli arazileri sever. Köseli, tüysüz, dik, içi boş bir gövdeye sahiptir ve çok dallı yaprakları olan; parçalı, saplı, koyu yeşil renkli bir sebzedir (Çayırcı, 2010).

Tablo 35. Elazığ İli Yıllara Göre Maydanoz Üretimi

Yıl	Ekilen alan (dekar)	Üretim (ton)
2007	550	189
2008	482	166
2009	279	95
2010	284	100
2011	282	107
2012	285	109
2013	288	110
2014	292	111
2015	427	306
2016	475	430

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Grafik 30: Elazığ İli Maydanoz Üretimi

2.2.4.11. Taze Fasulye

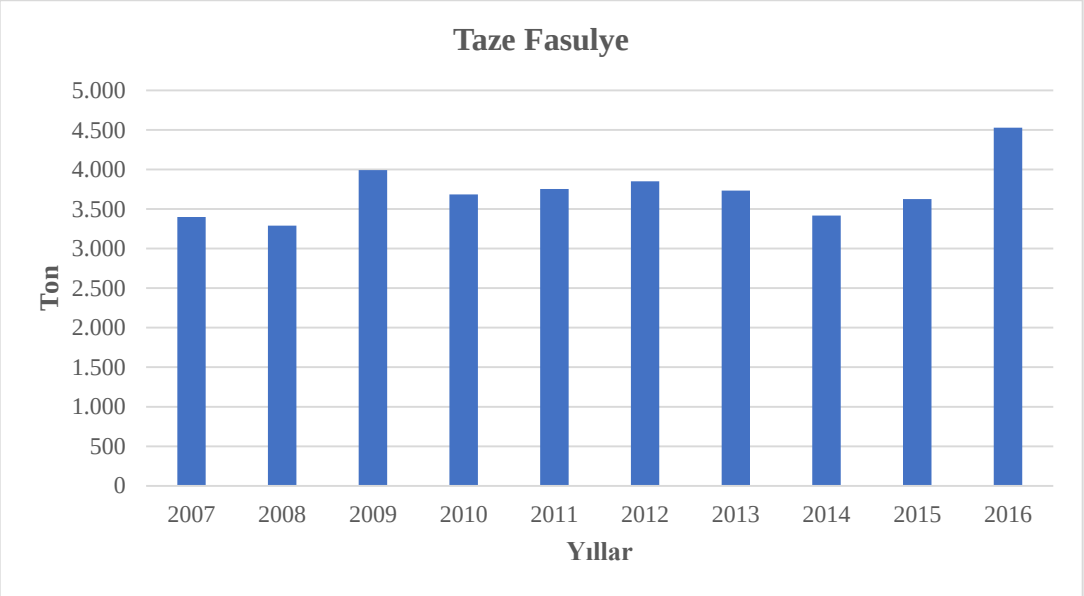
Fasulye; kuru, taze ve konserve gibi türleri olan, çok yüksek besin değerine sahip, hemen hemen bütün dünyada bol miktarda yenilen mühim bir kültür bitkisidir. Fasulye baklagillerden tırmanıcı bir bitkidir. A, B9, C vitamini ile demir ve magnezyum mineralleri bakımından zengindir. Ilık yerlerde iyi yetişen fasulye; kış sıcaklığı 3-4 dereceden aşağıya inmeyen yerlerde sonbaharda ekilir, ürünü ilkbaharda alınır. Daha soğuk yerlerde ise dikim mevsimi şubattır. Şubatta ekilen fasulyeler haziranda ürün verir (Kütevin, 1987).

Tablo 36. Elazığ İli Yıllara Göre Taze Fasulye Üretimi

Yıl	Ekilen alan (dekar)	Üretim (ton)
2007	4.790	3.399
2008	4.525	3.291
2009	4.765	3.992
2010	5.295	3.684
2011	5.047	3.753
2012	5.130	3.851
2013	4.964	3.733
2014	4.980	3.417
2015	4.994	3.626
2016	5.047	4.529

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Grafik 31: Elazığ İli Taze Fasulye Üretimi

2.2.4.12. Kavun

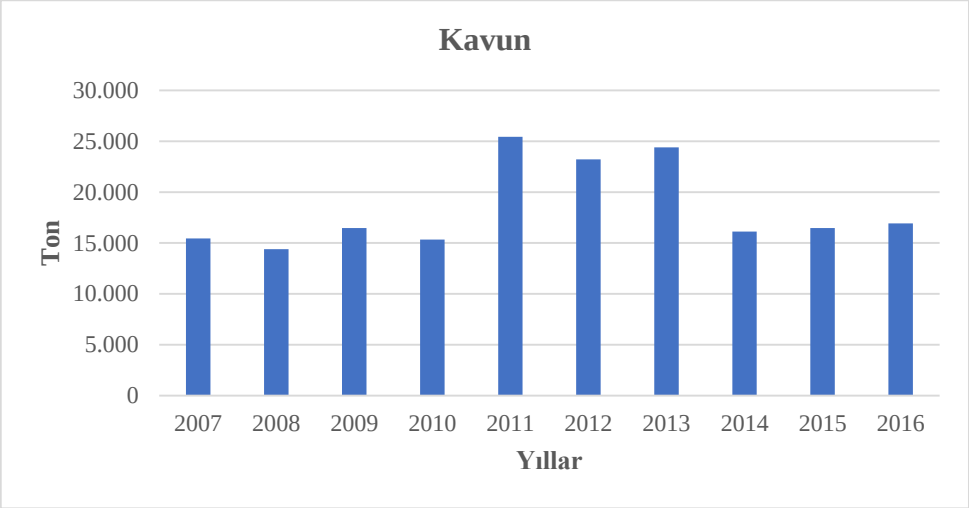
Kabakgiller ailesinden gövdesi sürüngen olan bitki türü ve bu bitkinin iri meyvesidir. Tek senelik otsu bir bitkidir. Metrelerce uzayabilen bir sürüngen gövdeye sahiptir. Yaprakları yürek şeklinde ve iridir. Kavun, sıcak ve ılık bir iklim bitkisidir. Uzun yetişme süresi boyunca sıcak, güneşli, kuru bir hava ve arazi nemini yeterli derecede ister. Bu sebeple tohum ekimi; öteki yazlık sebzelerde yapıldığı gibi ilkbaharda soğuk tehlikesi ortadan kalktıktan sonra toprak sıcaklığının 15°C'nin üzerine çıktığı vakit yapılmalıdır. Nemli bölgelerde mantari hastalıklara yakalanma olasılığı yüksektir. Yetişme dönemi içerisinde don tehlikesi olmamalıdır (Aras, 2015b).

Tablo 37. Elazığ İli Yıllara Göre Kavun Üretimi

Yıl	Ekilen alan (dekar)	Üretim (ton)
2007	5.060	15.450
2008	4.849	14.384
2009	5.995	16.468
2010	7.350	15.328
2011	10.605	25.445
2012	10.055	23.213
2013	10.575	24.401
2014	8.895	16.122
2015	8.370	16.474
2016	8.555	16.926

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Grafik 32: Elazığ İli Kavun Üretimi

2.2.4.13. Karpuz

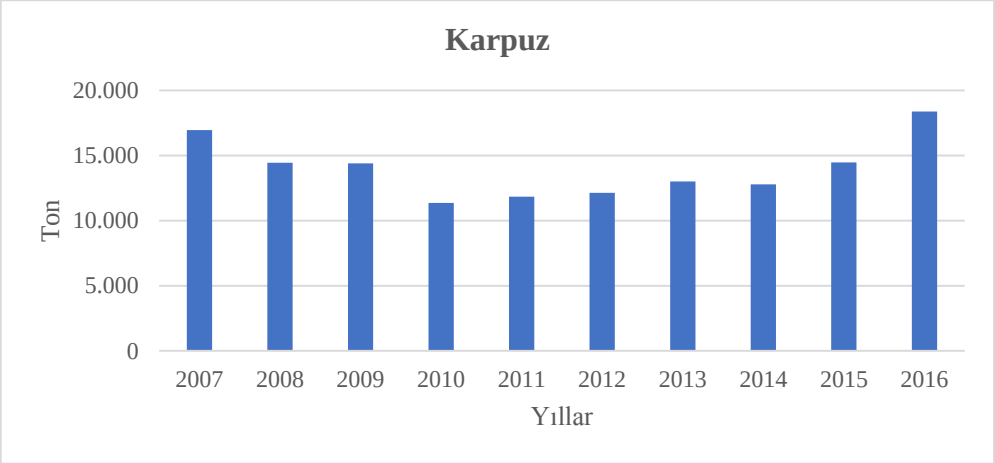
Kabakgiller ailesinden tek senelik bir bitki türüdür. Karpuz, Türkiye tarımında ekonomik açıdan çok önemli bir üründür. Karpuz bitkisinin kolları toprak yüzeyinde 100-200 metre kadar uzayabilmektedir. Susuz tarım koşullarında kökler oldukça derine inse de sulu tarım koşullarında saçak kökler çoğunlukla 40-50 cm derinlikte yoğunlaşır. İri, top biçimindeki meyveleri ise sulu ve tatlıdır. Ilıman ve sıcak iklimlerde yetişir. Soğuklardan bir hayli etkilendiği için yetişme döneminde don tehlikesi olmamalıdır. Tohum ekiminde toprak sıcaklığı 12 °C'nin üzerinde olmalıdır. Nem oranı fazla olan yerlerde çeşitli hastalıklar görülebilir. Ülkemizde, karpuzun en çok üretildiği bölgeler sırasıyla; Ege, Akdeniz, Güneydoğu Anadolu ve Marmara bölgeleridir (Anonim, 1990).

Tablo 38. Elazığ İli Yıllara Göre Karpuz Üretimi

Yıl	Ekilen alan (dekar)	Üretim (ton)
2007	4.954	16.954
2008	4.278	14.451
2009	4.560	14.398
2010	4.102	11.360
2011	4.207	11.838
2012	4.325	12.130
2013	4.455	13.012
2014	4.525	12.784
2015	4.705	14.475
2016	5.120	18.374

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Grafik 33: Elazığ İli Karpuz Üretimi

2.2.5. Meyveler

2.2.5.1. Armut

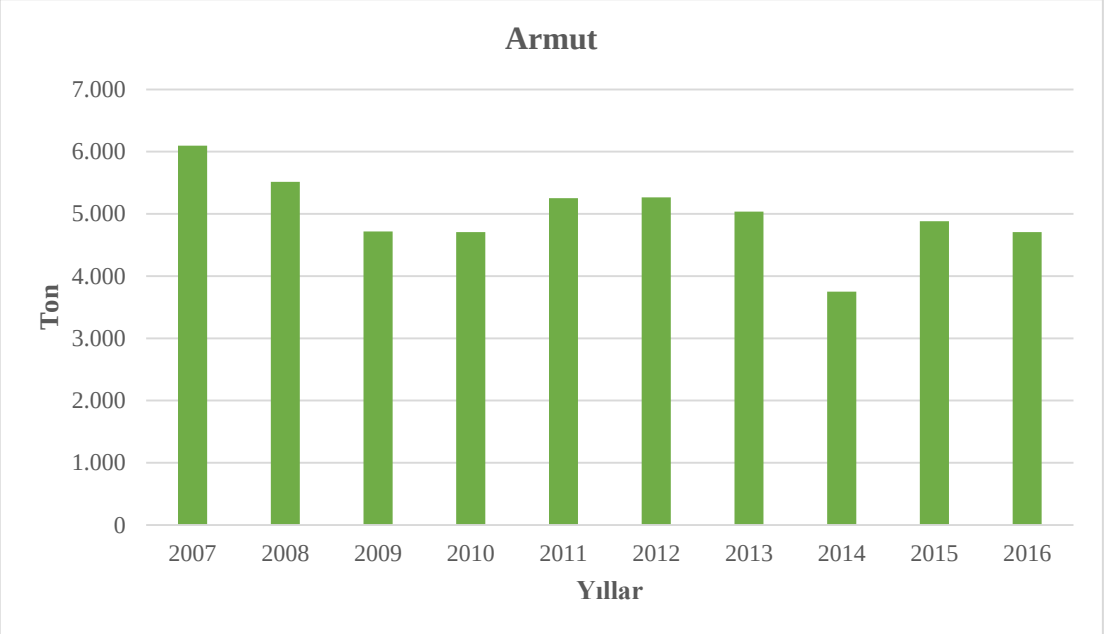
Armut ağacı ekseriyetle dik büyür ve türlerin birçoğunda taç piramit biçimini alır. Gövde rengi çeşitlere göre değişmekle birlikte odun dokusu olabildiğince serttir. Armut ılıman iklim meyvesidir. Soğuklara ise elmaya nazaran daha az dayanıklıdır. Kış koşullarına direnç bakımından türler arasında farklılıklar vardır ve genellikle -25, -30 ºC' ye kadar dayanabilmektedir. Fakat uzun süren don olayları ve ağaçların üzerinde bulunduğu toprakların nemli olması kayıpları arttırır. Armut; elmalara nazaran kuraga ve sıcağa karşı daha az duyarlık gösterdiği için Akdeniz' in sıcak iklimli alanlarında da ekonomik olarak yetiştirilebilmektedir (Öz vd.,1995a).

Tablo 39. Elazığ İli Yıllara Göre Armut Üretimi

Yıl	Toplu meyveliklerin alanı(dekar)	Üretim (ton)	Ağaç başına ortalama verim (kg)	Meyve veren yaşta ağaç sayısı	Meyve vermeyen yaşta ağaç sayısı	Toplam ağaç sayısı
2007	8.791	6.095	42	146.463	61.121	207.584
2008	6.740	5.515	46	120.806	46.001	166.807
2009	6.705	4.716	40	117.043	44.396	161.439
2010	6.679	4.706	40	117.705	43.776	161.481
2011	6.516	5.251	47	111.755	42.891	154.646
2012	6.603	5.264	47	111.850	42.485	154.335
2013	6.617	5.036	42	120.820	42.887	163.707
2014	6.442	3.749	31	121.160	43.610	164.770
2015	6.452	4.883	40	121.875	46.335	168.210
2016	6.462	4.708	38	122.485	46.265	168.750

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Grafik 34: Elazığ İli Armut Üretimi

2.2.5.2. Ayva

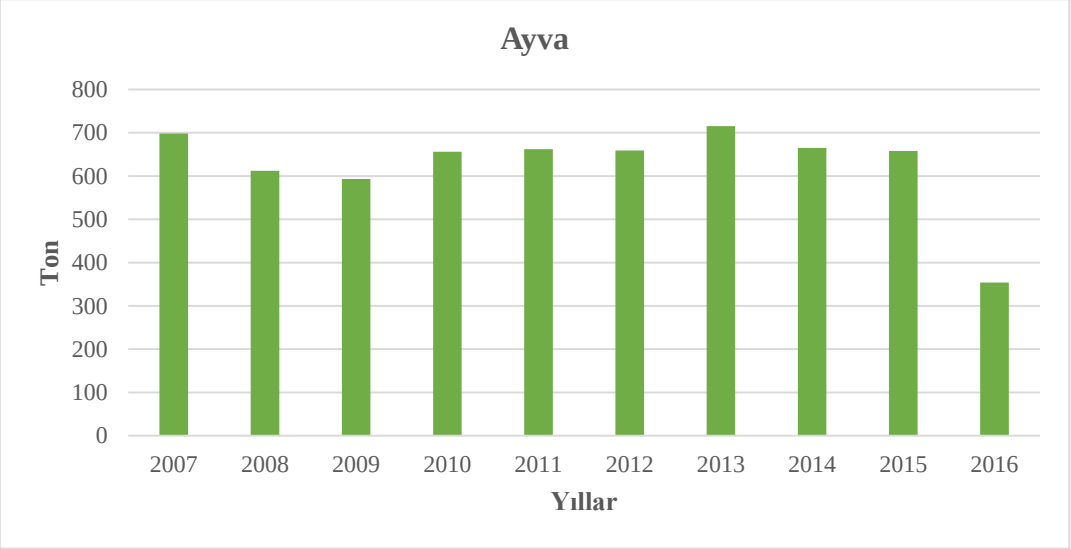
Gülgiller ailesinden 4-5 m uzayan, kırmızı kahverengi gövdeli meyve ağacıdır. Derine gitmeyen yüzeysel kök modeline sahiptir. 10 ile 1000 m arasındaki yüksekliklerde hemen her bölgede yetiştirilebilir. Kumlu-tınlı geçirgen ve sıcak topraklarda yetişir. Soğuğa karşı mukavemet gösterir. Ayva için ideal sıcaklık 7 °C'dir. Türkiye ayva üretiminde dünyada birinci sıradadır. Öte yandan ayva yaprakların kozmetik ve boya sanayiinde, tıpta ise ilaç imalında yararlanılmaktadır (Öz vd.,1995b).

Tablo 40. Elazığ İli Yıllara Göre Ayva Üretimi

Yıl	Toplu meyveliklerin alanı(dekar)	Üretim (ton)	Ağaç başına ortalama verim (kg)	Meyve veren yaşta ağaç sayısı	Meyve vermeyen yaşta ağaç sayısı	Toplam ağaç sayısı
2007	447	698	39	17.875	27.842	45.717
2008	300	612	39	15.525	21.543	37.068
2009	285	593	38	15.715	21.274	36.989
2010	284	656	41	15.997	21.299	37.296
2011	235	662	43	15.519	21.152	36.671
2012	261	659	42	15.773	21.220	36.993
2013	208	715	40	17.908	21.277	39.185
2014	207	665	36	18.510	21.673	40.183
2015	207	658	35	18.723	21.503	40.226
2016	299	354	25	14.267	21.799	36.066

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Grafik 35: Elazığ İli Ayva Üretimi

2.2.5.3. Erik

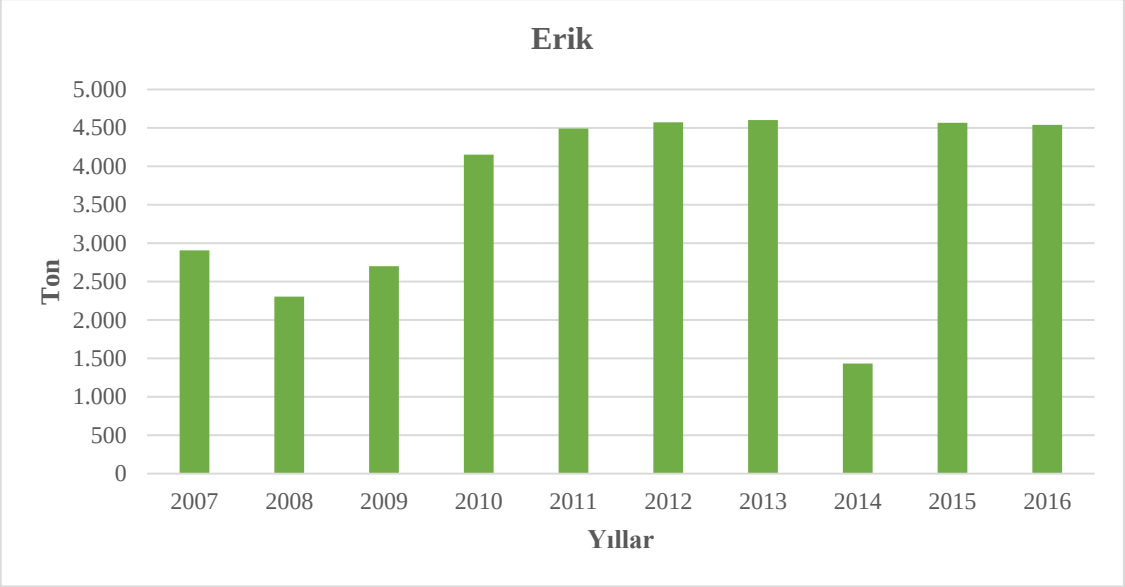
Gülgiller ailesinden Prunus türünden meyvesi tüketilen kimi ağaç çeşitlerinin ortak ismidir. Türkiye'de Doğu Anadolu'nun yüksek yayla bölgeleri ile Güneydoğu Anadolu'nun çok sıcak ve kurak bir kısım yerleri dışında her tarafta yetişir. Kış aylarında soğuklara dayanıklı olan eriklerdeki bu dayanıklılık havaların ısınmasıyla birlikte ilkbaharda azalmaya başlar. Çiçeklenme aşamasında hassasiyet epey artar. Erik yetiştiriciliğinde kültürel işlemlerin basitliği, hasat sezonunun olabildiğince uzun olması ve besleyici değerinin yüksek olması sebebiyle dünyada ve ülkemizde erik yetiştiriciliğine olan alaka gittikçe artmaktadır (Gerçekçioğlu, 1997).

Tablo 41. Elazığ İli Yıllara Göre Erik Üretimi

Yıl	Toplu meyveliklerin alanı(dekar)	Üretim (ton)	Ağaç başına ortalama verim (kg)	Meyve veren yaşta ağaç sayısı	Meyve vermeyen yaşta ağaç sayısı	Toplam ağaç sayısı
2007	2.800	2.905	37	77.954	15.709	93.663
2008	2.588	2.304	37	62.081	13.702	75.783
2009	2.558	2.700	38	71.167	15.239	86.406
2010	2.621	4.151	34	121.500	16.258	137.758
2011	2.473	4.491	37	121.650	15.428	137.078
2012	2.514	4.573	37	121.973	15.150	137.123
2013	2.467	4.602	37	122.975	17.684	140.659
2014	2.462	1.434	12	123.140	17.762	140.902
2015	2.462	4.566	37	123.175	17.204	140.379
2016	2.464	4.539	37	123.396	17.095	140.491

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Grafik 36: Elazığ İli Erik Üretimi

2.2.5.4. Kayısı

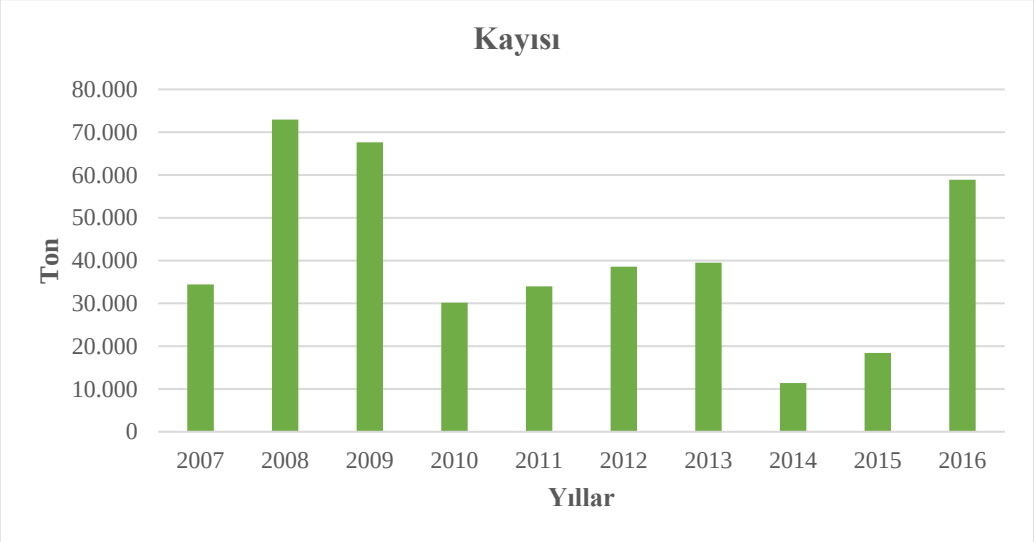
Kayısı; sıcak, derin, iyi havalanan, iyi geçirgen ve zengin besin maddelerine sahip; humuslu, tınlı, kumlu arazileri seven bir meyvedir. Ağaçlar büyük, kuvvetli, yayvan taç ortaya çıkarır. 8-10 metreye kadar uzayabilir. Kışı soğuk, yazı sıcak iklimlerin meyvesidir. Kayısılar taze, kurutulmuş veya meyve suyu olarak tüm yıl süresince tüketilebilen meyvelerdendir. Türkiye 500 bin ton üretim ile kayısı üretiminde dünyada birinci sırada yer almaktadır. Kuru kayısı ihracatında Türkiye ilk sırada bulunur ve bu pazarın %80' ine hâkimdir (Çolak vd., 2006).

Tablo 42. Elazığ İli Yıllara Göre Kayısı Üretimi

Yıl	Toplu meyveliklerin alanı(dekar)	Üretim (ton)	Ağaç başına ortalama verim (kg)	Meyve veren yaşta ağaç sayısı	Meyve vermeyen yaşta ağaç sayısı	Toplam ağaç sayısı
2007	35.410	34.436	68	509.864	229.104	738.968
2008	78.350	72.936	77	942.337	150.155	1.092.492
2009	77.385	67.651	72	939.840	129.456	1.069.296
2010	81.360	30.179	31	969.645	139.595	1.109.240
2011	83.095	33.991	34	987.070	163.885	1.150.955
2012	83.148	38.578	39	987.824	163.816	1.151.640
2013	83.787	39.514	40	991.557	157.338	1.148.895
2014	85.864	11.390	11	1.066.577	172.448	1.239.025
2015	96.341	18.417	17	1.061.667	154.818	1.216.485
2016	97.809	58.876	55	1.072.763	167.666	1.240.429

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Grafik 37: Elazığ İli Kayısı Üretimi

2.2.5.5. Kiraz

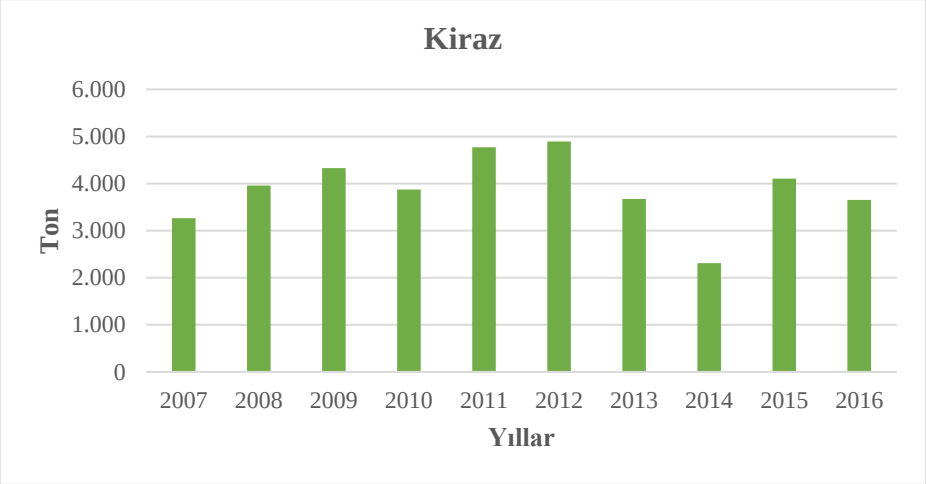
Kiraz, gülgiller ailesinden Giresun, Güney Kafkasya, Hazar Denizi ve Kuzeydoğu Anadolu'da tabii olarak bulunan bir meyve ağacıdır. Kirazlar yaprağını döken bir meyve türüdür. Kirazda meyve tutumu ile meyvelerin olgunlaşması için donun görülmediği bir büyüme dönemi ve çatlamanın önlenmesi bakımından yağmursuz bir hasat dönemi gereklidir. Kiraz yetiştiriciliğini kısıtlandıran en mühim etkenlerden birisi ilkbahar geç donlarıdır. Bazı başka etkenlere de bağlı olarak değişkenlik gösterir ve çoğunlukla çiçek tomurcukları -2°C ye yarım saat dayanabilirken -4 °C'de hemen hemen hepsi ölmektedir. Açmış çiçekler ise -2 °C'de zarar görürler (Barut vd., 1995a).

Tablo 43. Elazığ İli Yıllara Göre Kiraz Üretimi

Yıl	Toplu meyveliklerin alanı(dekar)	Üretim (ton)	Ağaç başına ortalama verim (kg)	Meyve veren yaşta ağaç sayısı	Meyve vermeyen yaşta ağaç sayısı	Toplam ağaç sayısı
2007	5.731	3.264	30	109.014	33.362	142.376
2008	6.045	3.960	34	116.354	37.214	153.568
2009	6.153	4.328	32	133.508	36.519	170.027
2010	6.204	3.875	29	135.196	37.589	172.785
2011	6.099	4.771	37	130.514	36.327	166.841
2012	6.273	4.892	37	130.864	36.178	167.042
2013	6.529	3.673	28	131.395	36.341	167.736
2014	6.582	2.310	18	130.945	36.901	167.846
2015	6.587	4.104	31	131.220	36.801	168.021
2016	6.630	3.651	28	131.497	36.833	168.330

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Grafik 38: Elazığ İli Kiraz Üretimi

2.2.5.6. Vişne

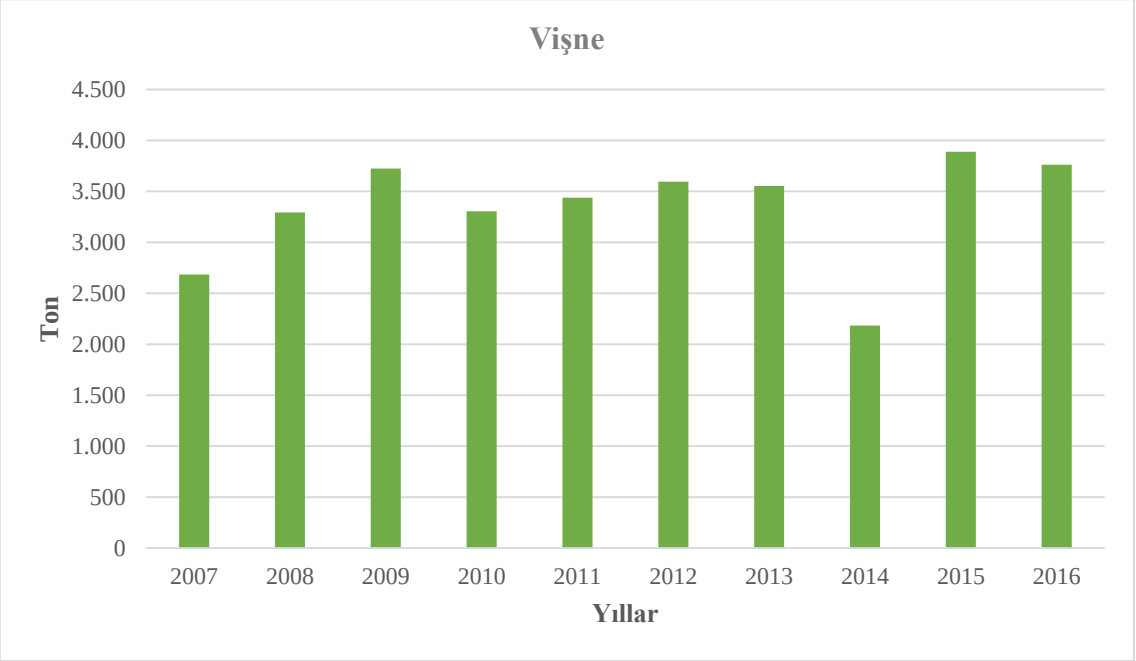
Gülgiller ailesinden kirazla benzerlik gösteren bir meyve türüdür. Anayurdu; Anadolu ve Balkanlar olan vişne, 5-7 m kadar uzayabilir; 4 yaşındayken meyve vermeye başlar ve ortalama 40-50 yıl yaşar. Vişneler düşük sıcaklıklara kirazlardan daha fazla dayanırlar. Çiçeklenmelerinin ilkbaharda kirazlardan daha sonra olması sebebiyle vişne çiçeklerinin ilkbahar geç donlarından zarar görme ihtimali daha düşüktür. Genellikle 400 mm yağış alan yerlerde sulamaya gerek kalmadan vişne yetiştiriciliği yapılabilir. Vişnelerde çiçeklenme ve meyve oluşumu sırasında havaların yağışlı olması istenmeyen bir durumdur. Çünkü çiçeklenme esnasında yoğun yağmur döllenmeyi zorlaştırır ve mantar zararının artmasına sebep olur (Barut vd., 1995b).

Tablo 44. Elazığ İli Yıllara Göre Vişne Üretimi

Yıl	Toplu meyveliklerin alanı(dekar)	Üretim (ton)	Ağaç başına ortalama verim (kg)	Meyve veren yaşta ağaç sayısı	Meyve vermeyen yaşta ağaç sayısı	Toplam ağaç sayısı
2007	4.401	2.684	28	96.876	12.253	109.129
2008	3.605	3.293	30	109.786	17.325	127.111
2009	3.637	3.724	31	120.366	14.841	135.207
2010	3.760	3.305	27	123.477	15.841	139.318
2011	3.450	3.438	29	117.992	13.995	131.987
2012	3.502	3.594	30	117.982	13.861	131.843
2013	3.539	3.553	30	118.381	13.858	132.239
2014	3.544	2.183	19	117.411	13.868	131.279
2015	3.544	3.889	33	117.653	13.062	130.715
2016	3.295	3.761	33	115.029	9.892	124.921

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Grafik 39: Elazığ İli Vişne Üretimi

2.2.5.7. Çilek

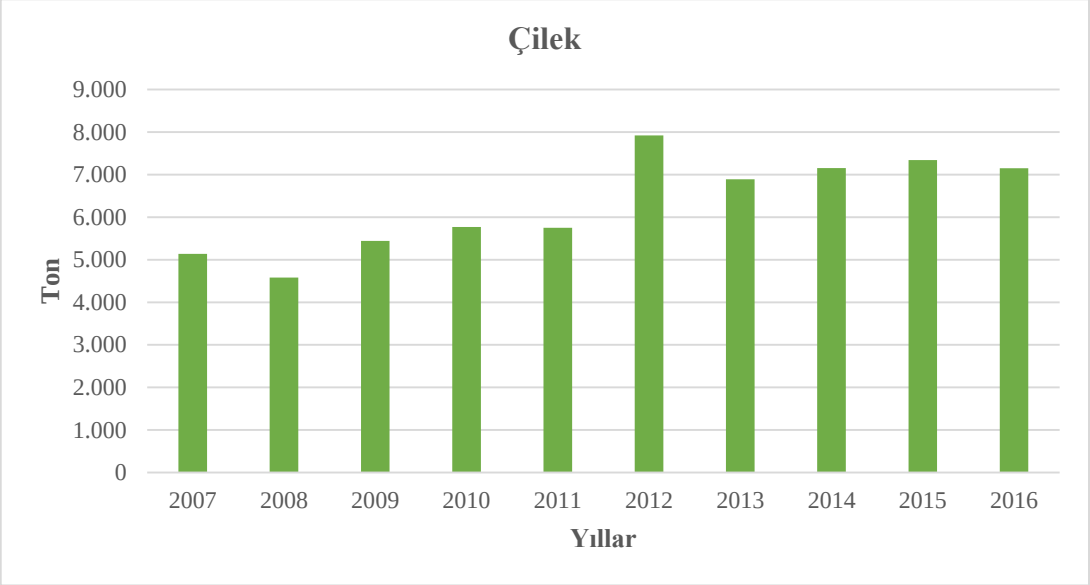
Çilek, üzümsü meyveler grubunda yer alır. Gerçek bir meyveye sahip değildir ve tüketilen kısmı 40-60 kadar pistilin bir arada bulunduğu çiçek tablasıdır. Çileğin meyvelerinden, sofralık taze tüketiminin yanı sıra meyve suyu, marmelat ve reçel imalında da çoğunlukla yararlanılmaktadır. Yüzeysel kök yapısına sahip otsu bir bitkidir. Köklerin yatay büyümesi ağır topraklarda gerçekleşir. Çileğin kök gövdesi veya taç kısmı, çok kısalmış bir gövdedir (Ağaoğlu, 1984).

Tablo 45. Elazığ İli Yıllara Göre Çilek Üretimi

Yıl	Toplu meyveliklerin alanı(dekar)	Üretim (ton)	Ağaç başına ortalama verim (kg)	Meyve veren yaşta ağaç sayısı	Toplam ağaç sayısı
2007	2.300	5.137	2.233	2.300	2.300
2008	2.380	4.581	1.925	2.380	2.380
2009	2.863	5.442	1.901	2.863	2.863
2010	2.978	5.767	1.937	2.978	2.978
2011	2.970	5.751	1.936	2.970	2.970
2012	2.972	7.921	2.665	2.972	2.972
2013	2.975	6.888	2.315	2.975	2.975
2014	3.085	7.153	2.319	3.085	3.085
2015	2.895	7.339	2.535	2.895	2.895
2016	3.585	7.148	1.994	3.585	3.585

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Grafik 40: Elazığ İli Çilek Üretimi

2.2.5.8. Dut

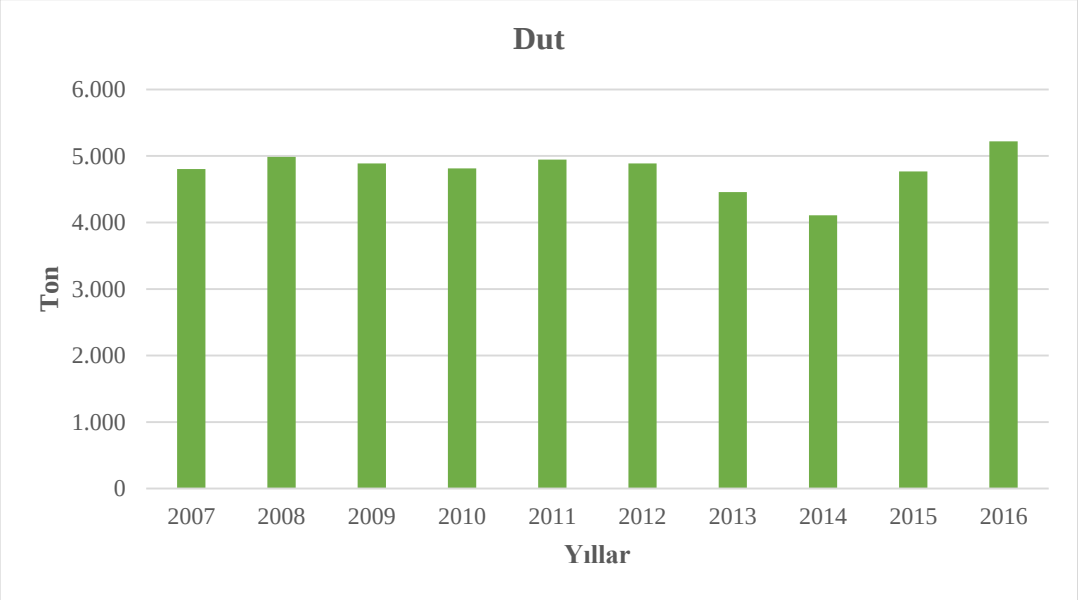
Dutgiller ailesinden Morus türünü oluşturan ağaç çeşitlerine verilen isimdir. 5 m'ye kadar uzar. Gövde; dik, kalın, silindirik, kabuk çatlaklıdır. Saplı, çift sıra halinde dizilmiş, tabanı kalp şeklinde ya da yuvarlak, üst tarafı koyu, alt tarafı ise daha açık yeşil renklidir yaprakları vardır. Dişli kenarlara sahiptir. Çiçekler tek evciklidir, yaprakların koltuğunda ve saplı halde mevcuttur. İklim şartları ve toprak açısından seçici olmadığı için ülkemizin hemen her ilinde yetişmektedir. Üretimde en yüksek paya Malatya ili sahip olurken bunu Ankara ve Erzincan illeri takip etmektedir (Seven, 1965).

Tablo 46. Elazığ İli Yıllara Göre Dut Üretimi

Yıl	Toplu meyveliklerin alanı(dekar)	Üretim (ton)	Ağaç başına ortalama verim (kg)	Meyve veren yaşta ağaç sayısı	Meyve vermeyen yaşta ağaç sayısı	Toplam ağaç sayısı
2007	930	4.802	38	127.775	24.101	151.876
2008	240	4.986	41	122.772	11.077	133.849
2009	200	4.887	41	120.247	10.578	130.825
2010	209	4.813	40	121.608	8.929	130.537
2011	105	4.945	42	117.363	8.956	126.319
2012	108	4.887	42	117.473	8.766	126.239
2013	111	4.457	38	117.600	8.795	126.395
2014	120	4.108	35	117.610	8.986	126.596
2015	170	4.768	40	119.020	8.429	127.449
2016	650	5.220	44	118.730	8.624	127.354

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Grafik 41: Elazığ İli Dut Üretimi

2.2.5.9. Badem

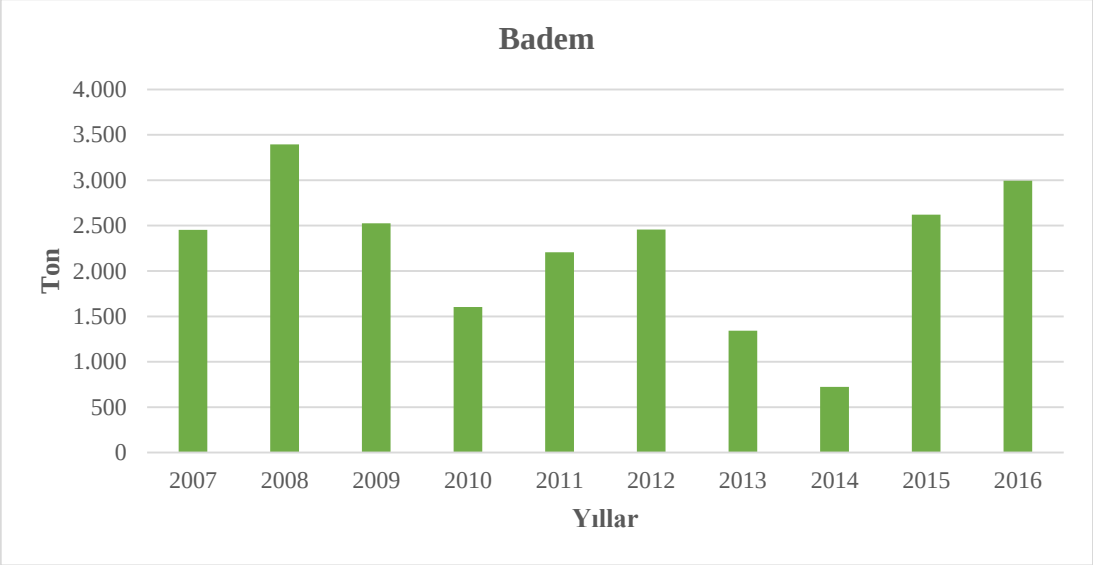
Gülgiller ailesinden meyvesi tüketilebilen bir ağaçtır. 4-9 m kadar boylanabilir. Mızraksı yapraklar takribî 6-12 cm uzunluğunda olup kenarı dişlidir. Çiçekler genellikle açık pembe ya da beyaz, 5 taç yapraklı ve 3-5 cm çapındadır. Badem, sıcak ılıman iklim meyvesidir. Kış soğukları -25 ºC'nin aşağısına düşerse zarar görür. İlkbahar geç donları badem yetiştiriciliğinde oldukça önemlidir. Çünkü badem pek çok meyve ağacından önce çiçek açmaktadır ve çiçekler bu donlardan zarar görür. Bu sebepten ilkbahar donlarının fazla görüldüğü alanlarda badem bahçeleri kurulmamalıdır (Özbek, 1975).

Tablo 47. Elazığ İli Yıllara Göre Badem Üretimi

Yıl	Toplu meyveliklerin alanı(dekar)	Üretim (ton)	Ağaç başına ortalama verim (kg)	Meyve veren yaşta ağaç sayısı	Meyve vermeyen yaşta ağaç sayısı	Toplam ağaç sayısı
2007	6.160	2.453	13	183.943	46.339	230.282
2008	4.560	3.395	23	145.810	19.445	165.255
2009	4.475	2.525	18	139.994	51.706	191.700
2010	4.760	1.604	12	138.800	90.515	229.315
2011	4.895	2.206	15	142.910	92.135	235.045
2012	4.998	2.456	18	137.180	87.680	224.860
2013	5.615	1.342	10	137.850	110.295	248.145
2014	7.626	723	4	180.700	101.425	282.125
2015	8.442	2.621	16	168.945	113.350	282.295
2016	9.246	2.994	10	296.260	99.862	396.122

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Grafik 42: Elazığ İli Badem Üretimi

2.2.5.10. Ceviz

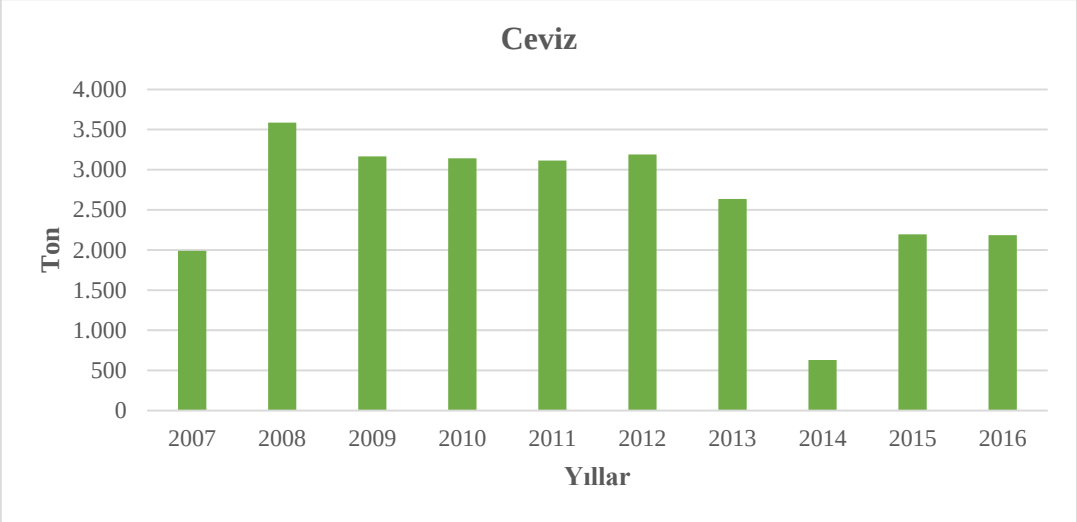
Ceviz ağaçları uzun ömürlü ağaçlardır. Bu ağaçlar 25-30 m'ye kadar yükselebilirler. Kazık köklüdür ve kökleri 3-4 m derine gidebilmektedir. Erkek ve dişi çiçekler ayrı sürgünde, fakat aynı ağaç üstünde yer alır. Tozlanma rüzgârla sağlanır. İlkbahar geç ve sonbahar erken donları sürgünlerde kayıplara sebep olabilir. Bu nedenle bahçe tesisinde dikkat edilmelidir. Yüksek yaz sıcakları bilhassa 38°C'den sonra meyve kalitesinde problemler meydana getirmektedir. İlkbahar geç yağışları ağaçlarda bakteriyel leke ve kara leke zararını artırabilmektedir (Özkan, 1995).

Tablo 48. Elazığ İli Yıllara Göre Ceviz Üretimi

Yıl	Toplu meyveliklerin alanı(dekar)	Üretim (ton)	Ağaç başına ortalama verim (kg)	Meyve veren yaşta ağaç sayısı	Meyve vermeyen yaşta ağaç sayısı	Toplam ağaç sayısı
2007	1.150	1.990	32	62.550	15.655	78.205
2008	2.010	3.586	46	78.810	22.370	101.180
2009	2.620	3.165	40	78.770	23.248	102.018
2010	2.522	3.141	35	89.967	27.045	117.012
2011	2.612	3.113	39	79.822	25.805	105.627
2012	3.087	3.189	39	82.285	27.765	110.050
2013	4.650	2.635	32	83.210	41.125	124.335
2014	5.620	629	7	88.920	45.075	133.995
2015	6.175	2.194	24	90.915	55.527	146.442
2016	6.918	2.184	23	94.715	59.330	154.045

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Grafik 43: Elazığ İli Ceviz Üretimi

2.2.5.11. Şeftali

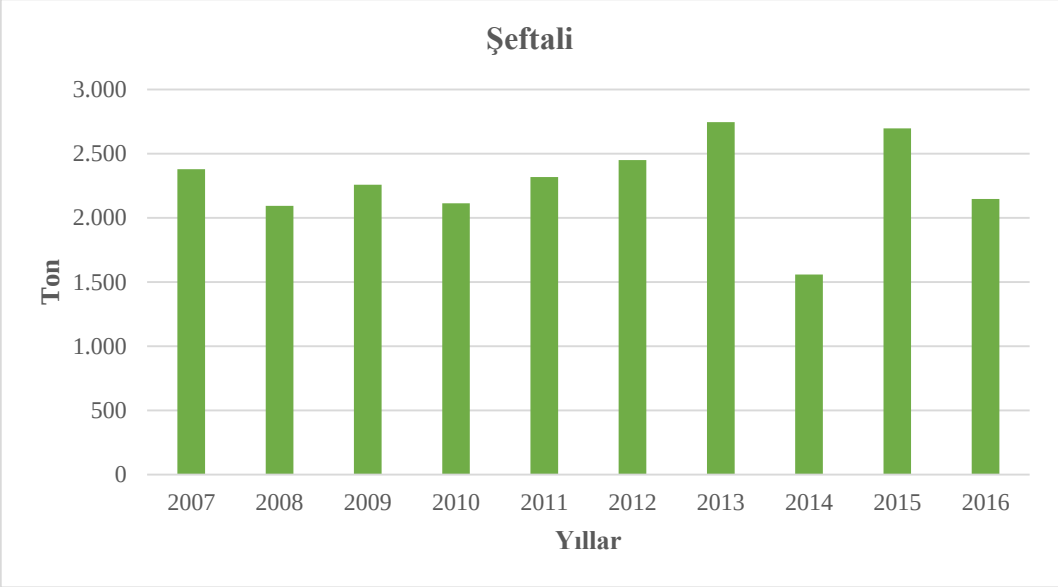
Şeftalinin anavatanı Doğu Asya ve Çin'dir. Şeftali farklı iklim koşullarına uyabilen bir meyve türüdür. Yetiştiriciliği kısıtlayan etkenlerin başında düşük kış sıcaklığı, ilkbahar geç donları ve düşük yaz sıcaklıkları gelmektedir. Sıcak iklimlerde 1500 metreye kadar yetiştiği görülür. -25 °C'de hemen hemen tüm ağaçlar donar. Ülkemizde hesaplı şeftali yetiştiriciliğine elverişli toprak ve ekolojik şartlar mevcuttur. Birkaç ilimiz dışında diğer tüm illerimizde şeftali yetiştiriciliği gerçekleştirilmektedir. Şeftali yetiştiriciliğinin yapıldığı bölgeler içerisinde üretimin %49'u ve ağaç sayısının %41'i ile Marmara Bölgesi (özellikle Bursa) başta gelmektedir (Barut vd., 1995c).

Tablo 49. Elazığ İli Yıllara Göre Şeftali Üretimi

Yıl	Toplu meyveliklerin alanı(dekar)	Üretim (ton)	Ağaç başına ortalama verim (kg)	Meyve veren yaşta ağaç sayısı	Meyve vermeyen yaşta ağaç sayısı	Toplam ağaç sayısı
2007	2.941	2.379	30	79.112	62.586	141.698
2008	2.770	2.093	31	67.370	61.859	129.229
2009	2.885	2.258	31	73.654	62.396	136.050
2010	3.016	2.113	27	78.959	64.244	143.203
2011	2.865	2.318	31	73.764	62.591	136.355
2012	2.873	2.450	34	73.125	62.267	135.392
2013	3.042	2.745	34	80.855	72.271	153.126
2014	3.044	1.558	19	80.875	72.341	153.216
2015	3.044	2.697	33	81.065	72.644	153.709
2016	3.054	2.147	26	81.222	72.694	153.916

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Grafik 44: Elazığ İli Şeftali Üretimi

2.2.5.12. Elma

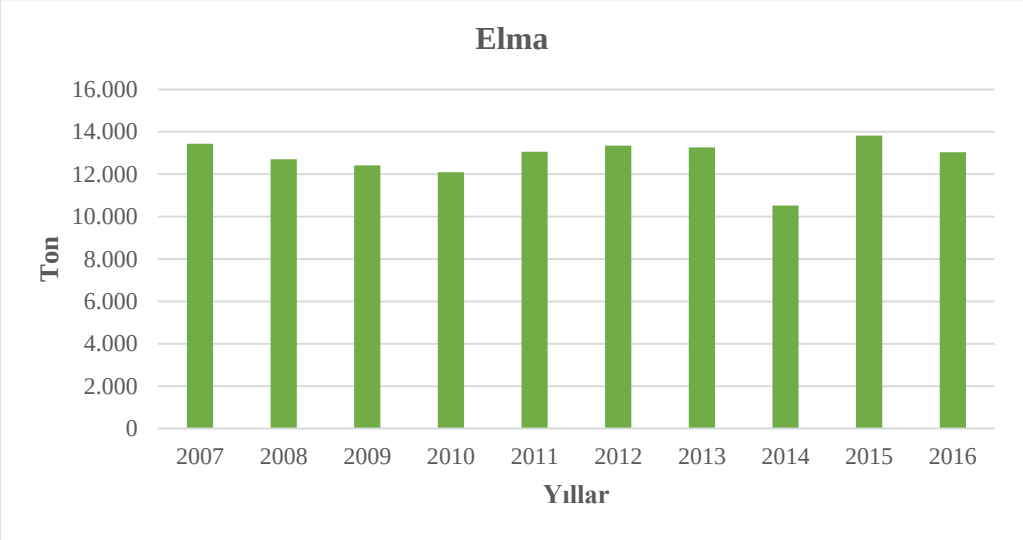
Elmanın anavatanı Anadolu, Türkistan ve Kafkasya'dır. Elma soğuk ılıman iklim meyvesidir. Kış dinlenmesine en çok gereksinim duyan meyve çeşididir. Elma yetiştiriciliği Türkiye'nin hemen her bölgesinde yapılmaktadır. Elma yetiştiriciliğine, İç Anadolu'da çay ve ırmakların sert hava akımlarına karşı korunmuş nemli vadilerinde, Doğu Anadolu'da alçak vadilerde, Ege Bölgesi'nde çoğunlukla 500 m'den daha yüksek bölümlerde, Güneydoğu Anadolu bölgesinde ise dağlık alanların 1000-1200 m yüksekliğe sahip olan bölümlerinde rastlanılmaktadır (Kaygısız, 2002).

Tablo 50. Elazığ İli Yıllara Göre Elma Üretimi

Yıl	Toplu meyveliklerin alanı(dekar)	Üretim (ton)	Ağaç başına ortalama verim (kg)	Meyve veren yaşta ağaç sayısı	Meyve vermeyen yaşta ağaç sayısı	Toplam ağaç sayısı
2007	19.739	13.440	226	294.545	124.849	419.394
2008	12.737	12.703	225	279.907	131.745	411.652
2009	13.321	12.421	226	275.840	130.994	406.834
2010	14.404	12.096	216	282.771	132.579	415.350
2011	12.977	13.061	241	274.542	130.727	405.269
2012	13.514	13.348	244	276.644	133.226	409.870
2013	14.253	13.260	228	294.867	153.801	448.668
2014	14.240	10.521	181	295.432	153.635	449.067
2015	14.228	13.821	235	297.517	151.521	449.038
2016	14.751	13.037	224	300.221	151.692	451.913

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Grafik 45: Elazığ İli Elma Üretimi

2.2.5.13. Üzüm

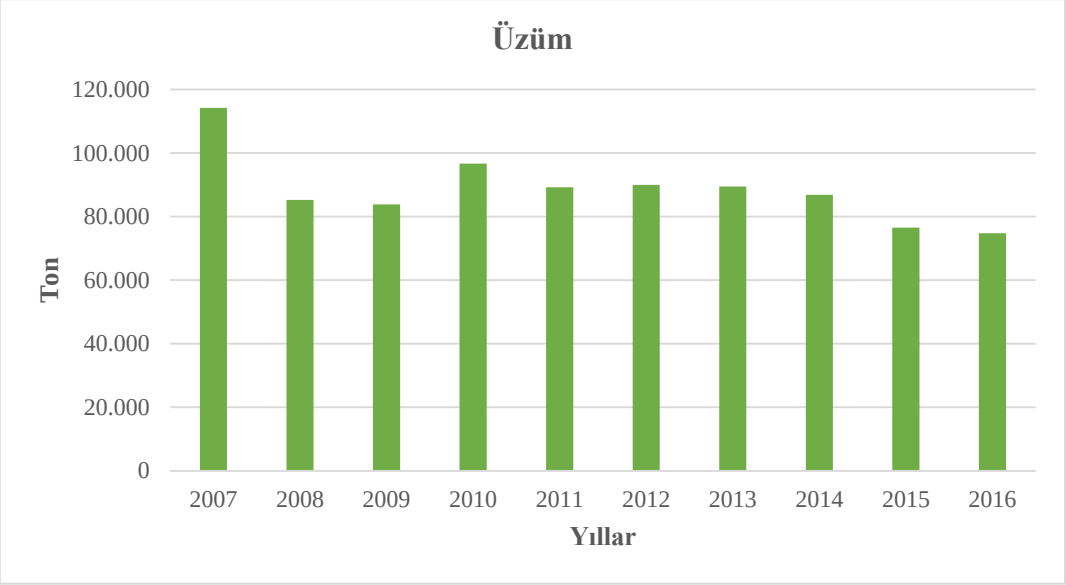
Asmagiller ailesinin Vitis türünden sarılgan bir bitki ve yeryüzünde tarımı yapılan en eski meyve çeşitlerine verilen isimdir. Üzüm çok yıllık bir meyve olup, ekonomik ömrü; bakım koşullarına göre değişmekle beraber 40-50 sene dolaylarındadır. Öteki meyvelerle mukayese edildiğinde en fazla türe sahip olan çeşitlerden biri olan üzümün 15.000'ün üstünde türünün bulunduğu tahmin edilmektedir. Üzüm gelişme dönemi olabildiğince uzun olan bir meyvedir. Günlük sıcaklık averajı +10 °C'nin üstüne eriştiğinde gelişmeye başlar, sonbaharda sıcaklık averajı bu değerin aşağısına düşünceye kadar gelişmesini devam ettirir (Çelik, 1998).

Tablo 51. Elazığ İli Yıllara Göre Üzüm Üretimi

Yıl	Toplu meyveliklerin alanı(dekar)	Üretim (ton)	Ağaç başına ortalama verim (kg)	Meyve veren yaşta ağaç sayısı	Toplam ağaç sayısı
2007	136.759	114.192	1717	136.759	136.759
2008	152.813	85.256	1082	152.813	152.813
2009	106.990	83.804	1566	106.990	106.990
2010	114.465	96.675	1693	114.465	114.465
2011	102.607	89.214	1739	102.607	102.607
2012	102.757	89.971	1752	102.757	102.757
2013	103.120	89.465	1739	103.120	103.120
2014	103.986	86.841	1690	103.986	103.986
2015	104.228	76.502	1524	104.228	104.228
2016	106.895	74.751	1402	106.895	106.895

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Grafik 46: Elazığ İli Üzüm Üretimi

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. HAYVANCILIK

Hayvancılık sektörü dünyada olduğu kadar Türkiye'de de sürekli artan nüfusun istikrarlı ve yeterli beslenmesi ve pek çok sahada sanayi hammaddesi olarak değerlendirilmesi bakımından mühim bir konumdadır. Öteki sektörlerden farklı olarak, içerisinde birçok alt sektörü barındırmakta ve ülkenin sosyal problemlerine de çözüm sağlamaktadır. Hayvancılık kırsal kalkınmanın sağlanması bakımından, bazı sosyal ve iktisadi işlevlere sahiptir (Karagöz, 2009).

Kırsal sahadaki işsizliğin azaltılarak köyden kente taşınmanın önlenmesi, kötü kentleşme ve popülasyon baskısının azaltılması gibi sosyal sorumluluklarının yanı sıra, ülkedeki kalkınmanın ve refahın istikrarlı olarak arttırılması; et, süt, deri, kozmetik, ilaç vb. diğer alt sektörlere hammadde temin edilmesi gibi yükümlülükleri de yerine getirmektedir (Ermetin, 2011).

Hayvancılık ülke kalkınmasının sağlanmasında, birim yatırım karşılığında yüksek kazanç ve minimum maliyetle iş olanağı tanıyan önemli bir sektördür. Şimdilerde sanayi sektöründe bir kişiye iş imkânı yaratabilmek için, gereken yatırım ihtiyacının 1/5'i hayvancılık için yeterli olmaktadır (Bayraç ve Çemrek, 2011).

Nüfusun gereksinim duyduğu gıda maddelerinin hızlı ve yeterli bir biçimde karşılanması müstakbel nesillerin sıhhatli olarak yetişmesinde hayvancılık mühim bir yer tutmaktadır. Hayvansal mamuller bu ihtiyaçların karşılanmasında yoğun olarak kullanılmaktadır. Bilhassa hayvansal protein ihtiyacı için kırmızı et, beyaz etle beraber mühim bir yer tutmaktadır (Karakuş, 2011a).

Elazığ'da tarım sektörü gelirlerinde mühim paya sahip olan hayvancılık etkinliklerinde çoğunlukla büyükbaş hayvan yetiştiriciliği yapılmaktadır. Bunu küçükbaş ve kümes hayvanı yetiştiriciliği takip etmektedir. Arıcılık ise flora açısından verimli yörelerde yapılmaktadır. Ayrıca hayvancılığı iyileştirme ve geliştirme hedefine yönelik suni tohumlama çalışmaları yapılmaktadır. Suni tohumlamanın yapılamadığı yerlerde ise doğal tohumlama çalışmaları devam ettirilmektedir.

3.1. Arıcılık

Arıcılık bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de son senelerde mühim gelişme kaydeden bir sektör olmuştur. Ülke ekonomisine büyük katkısı olan arıcılık ülkemizde ve dünyanın pek çok ülkesinde geniş çerçevede yapılmaktadır. Gerek arılardan elde edilen bal, balmumu, arı sütü, arı zehiri vb. ürünler gerekse arı yetiştiriciliği için üretilen petek,

kovan gibi gereçler açısından arıcılık kazançlı bir sektör halini almıştır. Her geçen yıl arıcı sayısı, kovan sayısı ve kovan başına elde edilen bal miktarı artmaktadır (Talu, 2004).

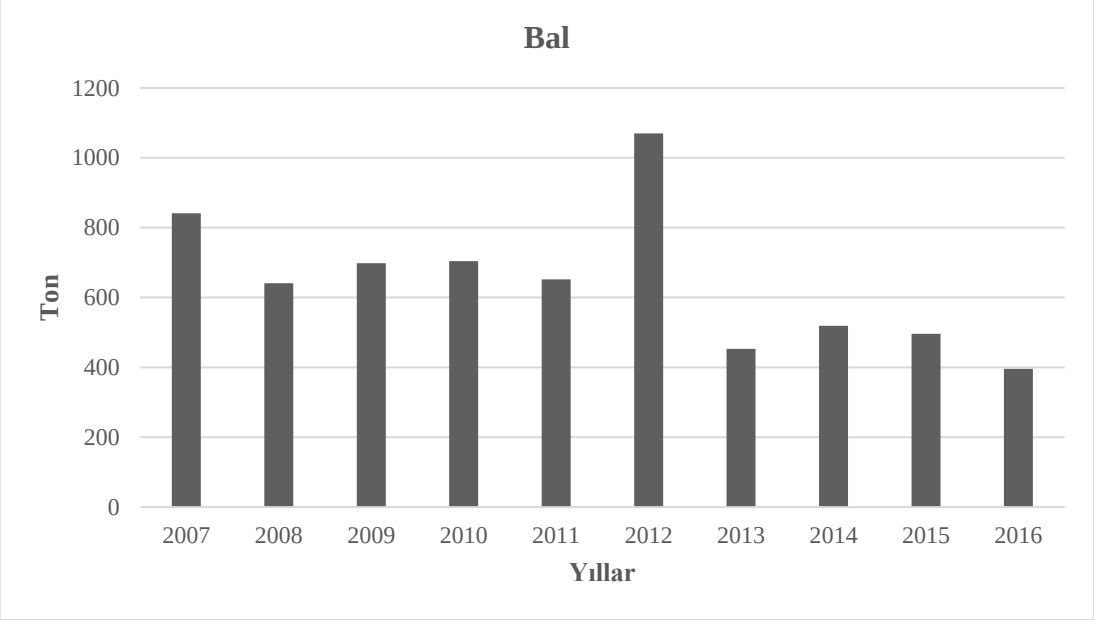
Arıcılık; bilhassa düşük gelirli, az topraklı ya da topraksız orman içi veya orman kenarı köylere gelir temini bakımından mühim bir zirai etkinliktir. Aynı zamanda fazla sermaye ve işgücü gerektirmemesi ve herkesin yapabileceği, aile işgücünün en iyi değerlendirilebileceği, kısa vakitte gelir getirebilen bir iş olması açısından da sosyo-ekonomik bir ehemmiyet taşımaktadır (Ordu Ticaret Borsası, 2013a).

Tablo 52. Elazığ İli Yıllara Göre Bal ve Balmumu Üretimi

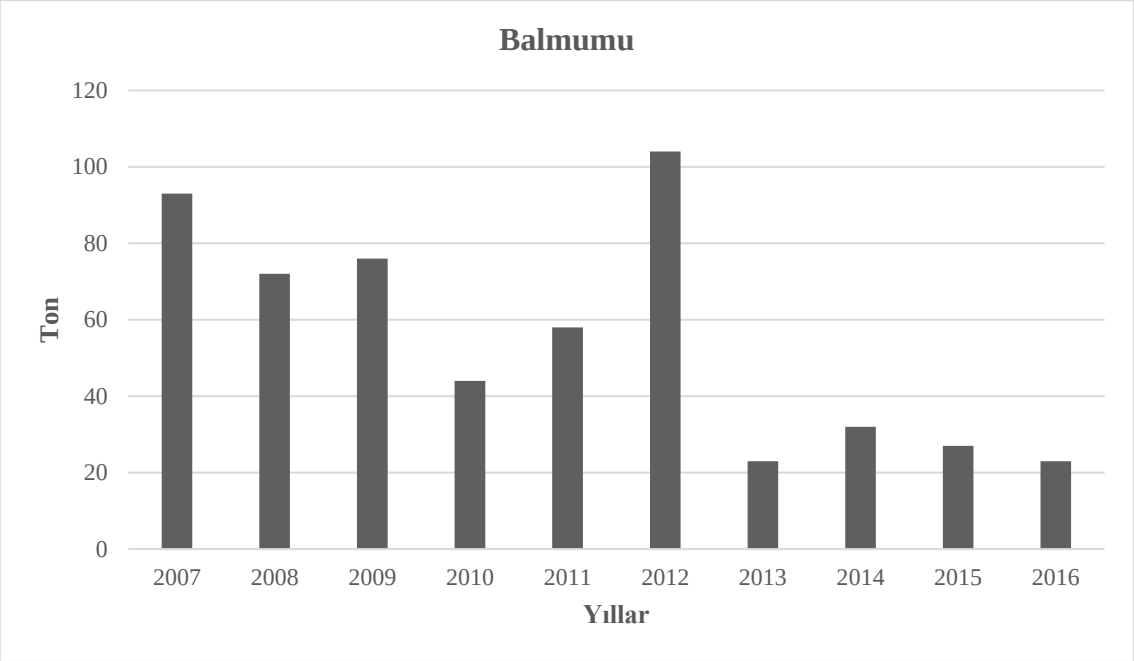
Yıl	Arıcılık yapan işletme sayısı(adet)	Yeni kovan sayısı	Eski kovan	Toplam kovan	Bal üretimi (ton)	Balmumu üretimi (ton)
2007	376	73.720	1.040	74.760	841	93
2008	375	56.460	768	57.228	641	72
2009	358	61.444	735	62.179	698	76
2010	435	52.468	415	52.883	704	44
2011	292	52.672	315	52.987	652	58
2012	386	96.400	296	96.696	1.070	104
2013	735	58.493	271	58.764	453	23
2014	757	58.875	273	59.148	519	32
2015	661	67.983	205	68.188	496	27
2016	673	69.174	185	69.359	396	23

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Grafik 47: Elazığ İli Bal Üretimi

Grafik 48: Elazığ İli Balmumu Üretimi

Arıcılığı önemli kılan sebepler şu şekilde sıralanabilir (Ordu Ticaret Borsası, 2013b):

- Sermayesi az olan, ekonomik, tarımsal bir etkinlik olması,
- Çiftçiye ana ya da ilave gelir kaynağı sağlaması,
- Yüksek besin içerikli gıda üretimine katkı sağlaması,
- Seçenekli tıbbi uygulamalar,
- İşlenmeyen zirai sahaların değerlendirilmesi,
- Polinasyona katkı neticesiyle çevresel sürdürülebilirliktir.

3.2. Büyükbaş Hayvancılık

Türkiye'de üretilen sütün ve kırmızı etin yaklaşık %90-92'si büyükbaş hayvanlardan elde edilmektedir. Kırmızı et üretiminin ekseriyeti ise sığır eti üretiminden sağlanmaktadır. İklim koşulları ve coğrafi koşulların elverişliliği Türkiye'de büyükbaş hayvancılık tarımının geniş çerçevede yapılmasına olanak sağlar. Bilhassa Doğu Anadolu Bölgesi büyükbaş hayvancılığın neredeyse merkezi olarak kabul edilir. Geniş otlakların ve yaz yağmurlarının da devasa etkisiyle büyükbaş hayvancılık Doğu Anadolu Bölgesinde aynı zamanda ekonominin de özünü oluşturmuştur (Karakuş, 2011b).

3.2.1. Manda

Türkiye'de manda; kömüş, camız, camış gibi adlar ile de anılmaktadır. Boynuzlugiller ailesinden sığırlar alt ailesinde bulunan bir türdür. Takriben 1 ton ağırlığa erişebilen mandalarının boyları 180 cm, uzunlukları ise 300 cm'ye kadar çıkabilmektedir.

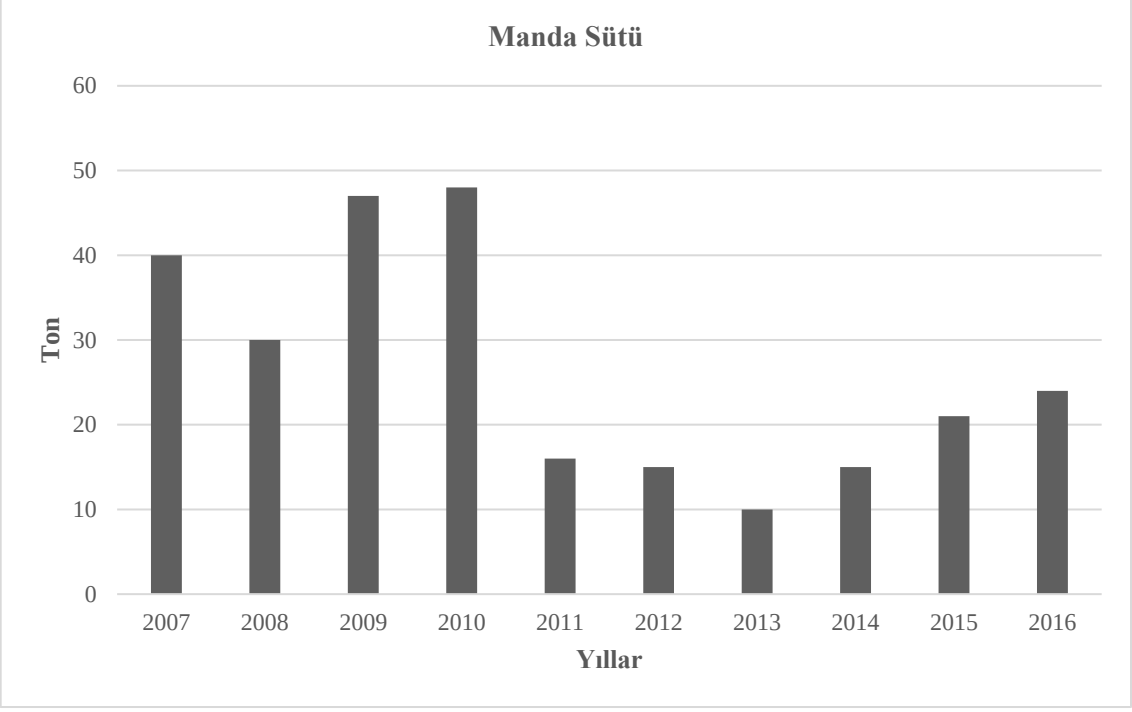
Bu rakamlar evcil olarak bakılan mandalarda daha düşüktür. Gebelik süreleri yaklaşık olarak 315-320 gün dolaylarındadır. Gelişimleri takribî 6 yaşına kadar devam eder. Ömürleri ise ortalama 30 sene kadardır. Eskiden çoğunlukla iş hayvanı olarak faydalanılan mandalar günümüzde süt ve eti için daha çok faydalanılmaktadır. İnek sütüne nazaran manda sütü takribî 2 kat daha fazla yağlıdır ve daha uzun bir müddet bozulmadan muhafaza edilebilir. Sütteki kolesterol muhtevası ise inek sütüne nazaran 2,5 kat kadar daha düşüktür (Vetbilgi, 2017).

Tablo 53. Elazığ İli Yıllara Göre Manda Sütü Üretimi

Yıl	Yetişkin	Genç-Yavru	Toplam	Sağılan hayvan sayısı (baş)	Süt (ton)
2007	104	26	130	40	40
2008	123	26	149	30	30
2009	137	19	156	47	47
2010	102	45	147	49	48
2011	29	11	40	17	16
2012	24	14	38	16	15
2013	19	13	32	10	10
2014	31	10	41	16	15
2015	36	9	45	21	21
2016	70	15	85	24	24

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Grafik 49: Elazığ İli Manda Sütü Üretimi

3.2.2. Sığır

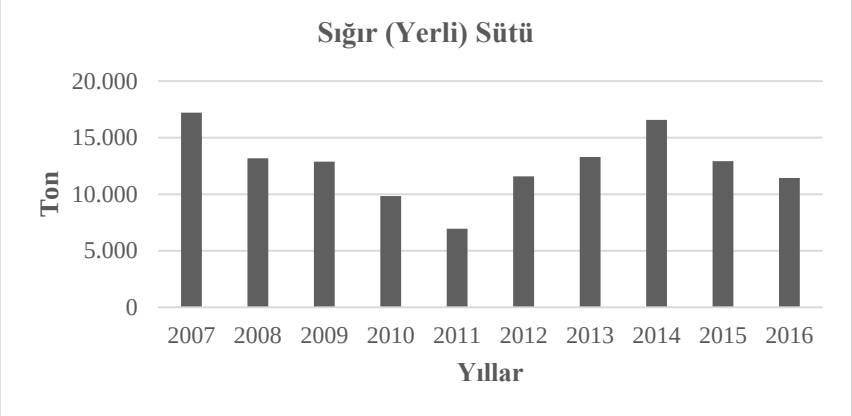
Sığır; etinden, sütünden, derisinden, gücünden yararlanılan evcil bir hayvandır. Geviş getiren memelilerden olan sığırın dişisine inek, yeni doğmuş erkek yavrusuna buzağı, dişi yavrusuna düve, bir yaşına basmış buzağıya dana, burularak kısırlaştırılmış erkeğine öküz, burulmuş danaya tosun, iki buçuk yaşını aşmış erkeğine de boğa denir. Sığırlar, kutuplardan hariç hemen her bölgede bulunurlar. Koşum hayvanı olarak da yararlanılması sığırın ehemmiyetini bir kat daha arttırır. Sığırların büyüklükleri ırklarına, türlerine göre değişkenlik gösterir. Genel olarak, erkekler dişilerden daha iri ve daha ağırdır. 1,35 m' den 2 m' ye kadar uzunlukta, 150 kilodan 1000 kiloya kadar ağırlıkta olanları vardır. Gövdesi hacimli, silindir biçimindedir; kısa, kalın bacakları vardır. Başta ay biçimi iki boynuz bulunur. Bunların içi boştur, kırılınca yerine yenisi gelmez. Hayvan boynuzlarıyla kendini korur. Burnu nemlidir, bu nemi sağlamak için sık sık diliyle burnunun üzerini yalar (Nkfu, 2017a).

Tablo 54. Elazığ İli Yıllara Göre Sığır (Yerli) Sütü Üretimi

Yıl	Yetişkin	Genç-Yavru	Toplam	Sağılan hayvan sayısı (baş)	Süt (ton)
2007	25.463	4.263	29.726	12.888	17.218
2008	15.581	1.879	17.460	9.867	13.183
2009	14.951	3.065	18.016	9.645	12.886
2010	15.448	4.782	20.230	7.363	9.837
2011	12.115	3.006	15.121	5.200	6.947
2012	15.652	3.998	19.650	8.662	11.572
2013	17.838	4.510	22.348	9.949	13.292
2014	22.033	4.825	26.858	12.402	16.568
2015	16.772	3.858	20.630	9.679	12.930
2016	15.128	3.391	18.519	8.563	11.439

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Grafik 50: Elazığ İli Sığır (Yerli) Sütü Üretimi

Tablo 55. Elazığ İli Yıllara Göre Sığır (Kültür) Sütü Üretimi

Yıl	Yetişkin	Genç-Yavru	Toplam	Sağılan hayvan sayısı (baş)	Süt (ton)
2007	51.444	13.194	64.638	29.506	109.261
2008	39.104	10.706	49.810	24.307	90.010
2009	34.263	10.467	44.730	19.648	72.757
2010	35.735	11.026	46.761	16.224	60.077
2011	30.464	9.554	40.018	15.261	56.513
2012	31.686	8.601	40.287	15.790	58.472
2013	30.865	8.399	39.264	15.446	57.198
2014	29.324	9.300	38.624	14.818	54.870
2015	33.260	8.758	42.018	17.163	63.555
2016	40.100	8.525	48.625	20.937	77.530

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Grafik 51: Elazığ İli Sığır (Kültür) Sütü Üretimi

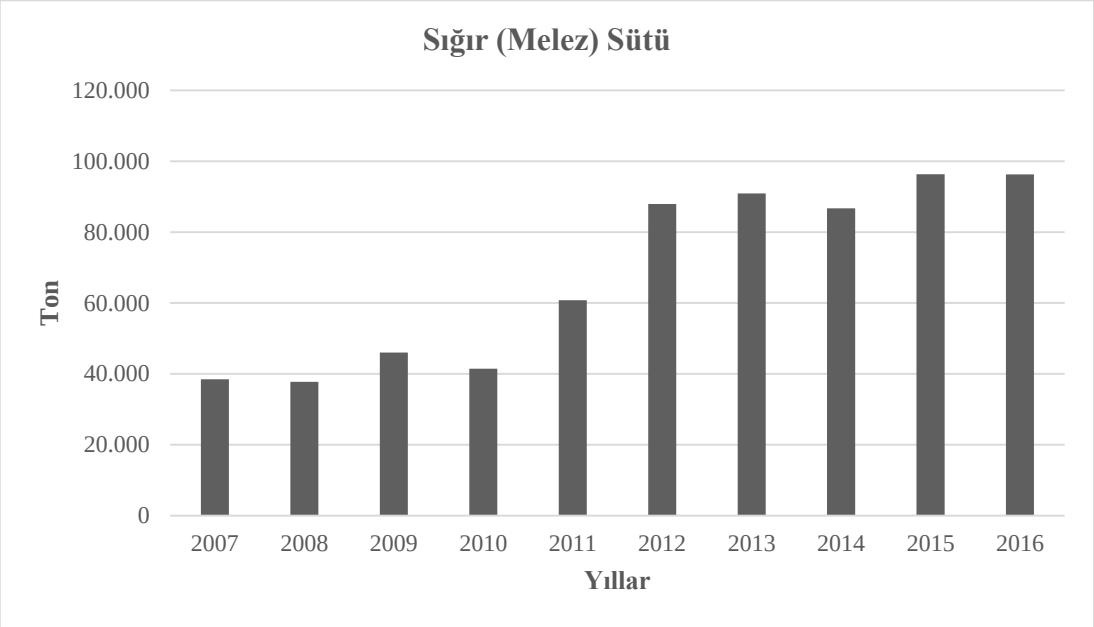

Tablo 56. Elazığ İli Yıllara Göre Sığır (Melez) Sütü Üretimi

Yıl	Yetişkin	Genç-Yavru	Toplam	Sağılan hayvan sayısı (baş)	Süt (ton)
2007	29.988	8.319	38.307	13.935	38.489
2008	25.740	8.038	33.778	13.673	37.764
2009	28.823	9.790	38.613	16.661	46.018
2010	28.833	7.739	36.572	15.006	41.445
2011	41.390	13.522	54.912	22.001	60.767
2012	62.164	16.425	78.589	31.832	87.920
2013	63.721	17.190	80.911	32.912	90.902
2014	61.649	19.078	80.727	31.391	86.703
2015	63.254	16.875	80.129	34.887	96.358
2016	64.212	17.129	81.341	34.856	96.273

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Grafik 52: Elazığ İli Sığır (Melez) Sütü Üretimi

3.3. Küçükbaş Hayvancılık

Türkiye'de en teşkilatsız, en sahipsiz ve istismara açık hayvansal üretim dallarının koyun ve keçi yetiştiriciliği olduğu açıktır. Bununla beraber koyun ve keçi yetiştiriciliğinin, beslenme ve giyim vb. ihtiyaçlarımızın karşılanmasındaki yeri, iş olanaklarına yaptığı katkı, iç ve dış ticaretteki ehemmiyeti gibi mevzular dikkate alındığında özel bir ehemmiyete sahip olduğu görülmektedir (Kaymakçı vd., 2000).

Küçükbaş hayvan yetiştiriciliği, genellikle zayıf otlaklar ile nadas, anız ve bitkisel üretime elverişli olmayan sahaları değerlendirerek et, süt, yapağı, kıl ve deri gibi mahsullere dönüştüren bir üretim etkinliğidir. Türkiye'nin tabii kaynaklarının, bilhassa çayır-otlakların koyun ve keçi çeşitlerine daha elverişli oluşu, kırsal bölgelerdeki halkın tüketim alışkanlıkları gibi faktörler küçükbaş yetiştiriciliği için elverişli bir ortam oluşturmuştur (Kaymakçı vd., 2000).

3.3.1. Koyun (Yerli)

Dayanıklı ve iri yapılıdır. Sağrı cidagodan biraz yüksektir. Boyun uzun, göğüs dar, sağrı düşük ve bacaklar yüksektir. Kulak büyük, enli, sarkık ve yana doğru yatıktır. Baş vücuda göre uzun ve öne doğru incelmiştir. Baş profili alnın buruna geçiş kısmından biraz yukarıda hafif çukurluk gösterir. Burun dişilerde az veya çok, koçlarda belirgin şekilde dışbükeydir. Vücut rengi kızıldan mora kadar değişmekle beraber göz, ağız ve burun etrafı daha açık, baş ve ayaklar vücuda göre daha koyu renklidir. Erkekler genellikle boynuzludur. Boynuzlar büyük ve helezonidir, dişiler ise zayıf boynuzlu veya

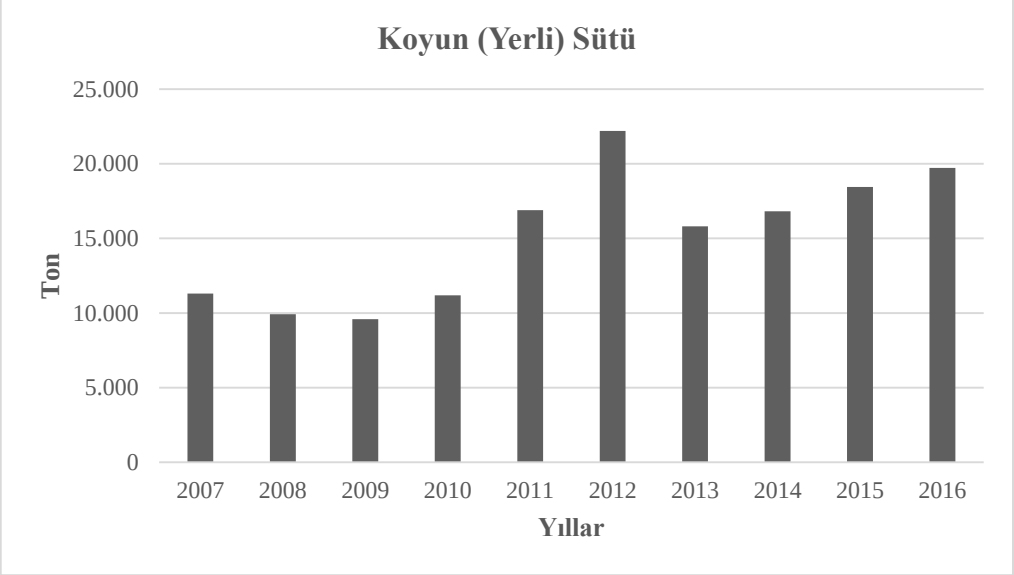
boynuzsuz olabilir. Yağlı kuyrukludur. Kuyruk omurları iki defa bükülme yaptığından S formundadır. Sürü ve analık içgüdüsü, yürüme kabiliyeti iyi, sevk ve idaresi kolaydır. Yaşama gücü ve kötü çevre şartlarına uyum kabiliyeti yüksektir. Soğuğa karşı mukavemet gösterir. Yağlı kuyruk, uzun ve yetersiz kış besleme devresinde enerji kaynağı olarak kullanılmakta, bu şartlarda yaşam güvencesi temin etmektedir. Doğu Anadolu Bölgesi'nin soğuk ve uzun kış şartlarına ve dağlık yapısına çok iyi adapte olmuştur. Yüksek rakımlı ve fakir otlakları iyi değerlendirir. Kış aylarında ise normal bir besleme ile kapalı veya bir tarafı açık ağıllarda barındırılır (Türkhaygen, 2017).

Tablo 57. Elazığ İli Yıllara Göre Koyun (Yerli) Sütü Üretimi

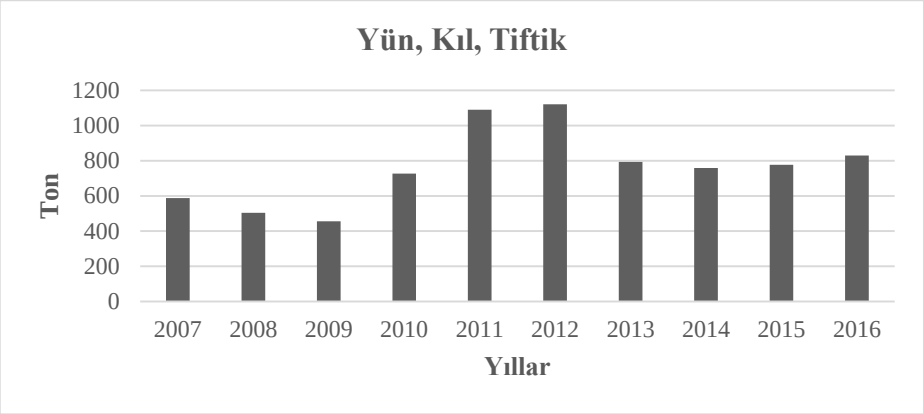
Yıl	Yetişkin	Genç-Yavru	Toplam	Sağılan hayvan sayısı (baş)	Süt (ton)	Kırkılan hayvan sayısı (baş)	Yün kıl tiftik (ton)
2007	227.216	75.945	303.161	146.846	11.307	303.161	588
2008	198.141	61.791	259.932	128.850	9.921	259.932	504
2009	183.638	51.215	234.853	124.588	9.593	234.853	456
2010	233.488	141.201	374.689	145.355	11.192	374.689	727
2011	280.633	281.254	561.887	219.323	16.888	561.887	1.090
2012	433.812	144.264	578.076	288.264	22.196	578.076	1.121
2013	312.875	96.051	408.926	205.313	15.809	408.926	793
2014	323.707	67.466	391.173	218.404	16.817	391.173	759
2015	320.057	80.589	400.646	239.624	18.451	400.646	777
2016	343.651	84.599	428.250	256.169	19.725	428.250	830

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Grafik 53: Elazığ İli Koyun (Yerli) Sütü Üretimi

Grafik 54: Elazığ İli Yün, Kıl, Tiftik Üretimi (Koyun)

3.3.2. Keçi (Kıl)

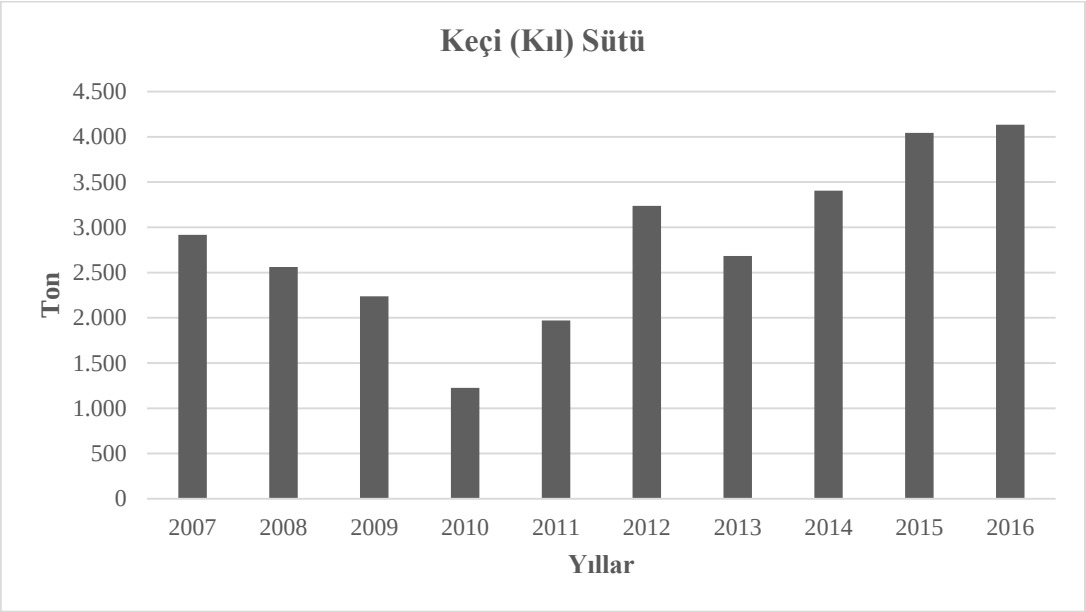
Çoğunlukla Akdeniz, Ege ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki illerde yetiştiriciliği yapılmasına rağmen Türkiye'nin tüm bölgelerinde mevcuttur. Türkiye keçi mevcudiyetinin çok büyük bir kısmını (takribî % 96) kıl keçisi meydana getirir. Kıl keçileri ekseriyetle siyah olmakla beraber beyaz, gri, kahverengi ve alaca renkli olabilmektedir. Erkek ve dişiler çoğunlukla boynuzludur. Erişkin erkeklerin ortalama 65-90 kg, dişilerin ortalama 45-65 kg canlı ağırlığa vardır. Kombine randımanlı, yetersiz bakım-besleme ile her çeşit iklim şartlarına uyum sağlayabilen, sağlam bir ırktır. Farklı araştırmacılar tarafından kıl keçisinde ortalama olarak 180-220 gün süren laktasyonda, %3-4 yağlı, 80-150 litre süt randımanı bildirilmiştir. Doğumda keçi başına ortalama 1 oğlak elde edilmektedir. Öncelikli getirisi çoğu yörede ettir. Süt ve kıl üretimi açısından da önem arz eder (Et ve Süt Kurumu, 2017).

Tablo 58. Elazığ İli Yıllara Göre Keçi (Kıl) Sütü Üretimi

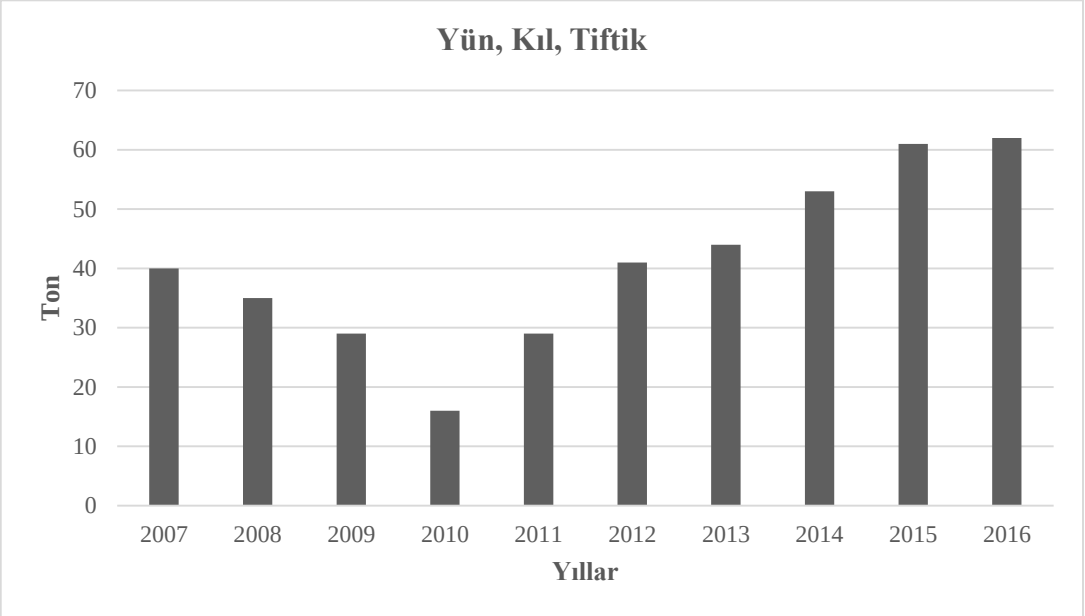
Yıl	Yetişkin	Genç-Yavru	Toplam	Sağılan hayvan sayısı (baş)	Süt (ton)	Kırkılan hayvan sayısı (baş)	Yün kıl tiftik (ton)
2007	49.712	19.610	69.322	27.521	2.917	49.712	40
2008	43.996	17.603	61.599	24.161	2.561	43.996	35
2009	35.995	12.025	48.020	21.117	2.238	35.995	29
2010	19.726	8.296	28.022	11.570	1.226	19.726	16
2011	36.101	14.431	50.532	18.587	1.970	36.101	29
2012	51.412	23.068	74.480	30.534	3.237	51.412	41
2013	42.528	17.162	59.690	25.314	2.683	55.343	44
2014	54.963	15.550	70.513	32.118	3.405	66.047	53
2015	64.386	17.557	81.943	38.144	4.043	75.948	61
2016	65.885	17.097	82.982	39.002	4.134	77.921	62

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Grafik 55: Elazığ İli Keçi (Kıl) Sütü Üretimi

Grafik 56: Elazığ İli Yün, Kıl, Tiftik Üretimi (Keçi)

3.4. Kanatlı Hayvancılık

Bugün, yurdumuzun hemen hemen bütün köylerinde, hatta kasaba ve bazı kentlerimizin çevre mahallerinde bile kanatlı hayvanlar yetiştirilmektedir. Kanatlı hayvancılık, hayvancılık sektörünün en ileri ve teknolojiye en açık sektörüdür. Ayrıca hayvansal protein noksanlığının kapatılmasında dünyanın elindeki mühim çalışma sahalarından biridir (Ünal, 2004).

Sağlıklı beslenme hususunda her geçen gün daha da hassas tutum takınan tüketiciler kırmızı ete seçenek olarak, daha az yağlı ve daha ekonomik olan kanatlı etlerine yönelmişlerdir. Son 20 yıldır tüm dünyada kanatlı eti üretimi ve tüketimi devamlı bir artış eğilimi göstermektedir (Ünal, 2004).

3.4.1. Et Tavuğu

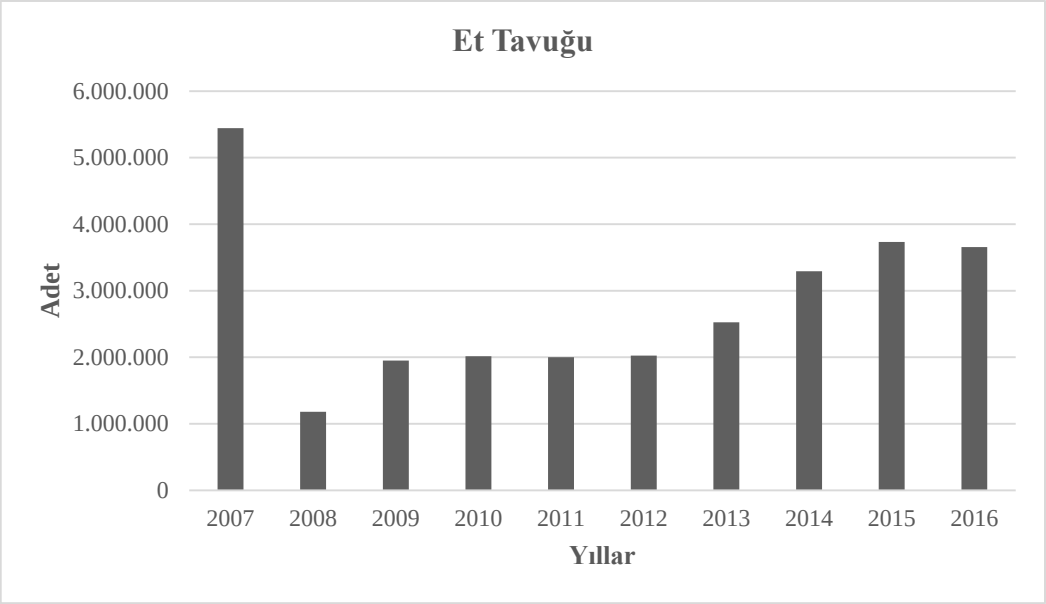
Türkiye'de 1950 senesinden itibaren gelişme gösteren tavukçuluk, 1970'li senelerde aile işletmeciliği biçiminde, pahalı ve kısıtlı üretim kapasitesi ile etkinlikte bulunmuştur. 1980'li senelerde bütünleşmiş tesislerin artması ve sözleşmeli üretim modelinin uygulanması ile büyük bir konstrüktif varyasyon göstermiş, kanatlı eti üretiminde kalite anlayışı 1985'li senelerden itibaren değişmeye başlamıştır. 1990'lı senelerde önemli yatırımlar yapılarak dünya standartları yakalanmış, 2000'li yıllarda Türkiye, AB ülkelerinin kanatlı eti ihraç edebileceği ülkeler listesine girmiştir. Şimdilerde modern teknolojiyle yapılan yenilikçi işleme sonucunda hem ürün tür ve kalitesi hem de katma değer artmıştır (Erdem, 2006).

Tablo 59. Elazığ İli Yıllara Göre Et Tavuğu Sayıları

Yıl	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Mevcut sayı (1000 adet)	5.444	1.179	1.949	2.015	2.000	2.025	2.524	3.293	3.732	3.656

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Grafik 57: Elazığ İli Et Tavuğu Sayıları

3.4.2. Yumurta Tavuğu

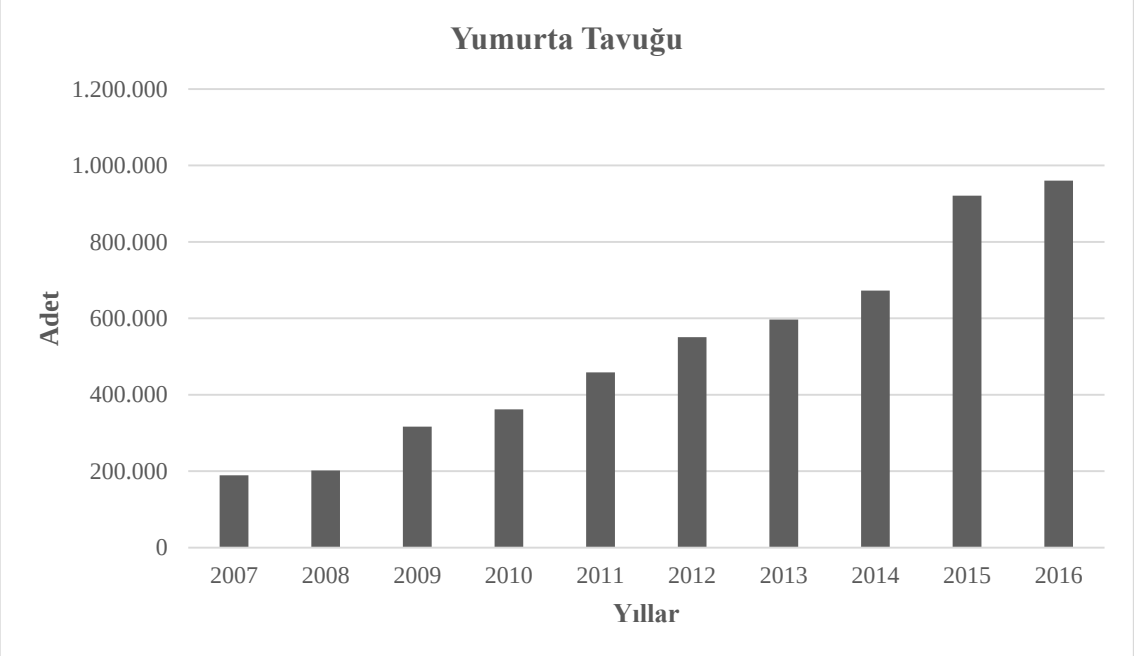
Tavuklar hayatlarının farklı dönemlerinde farklı adlar alırlar. Yeni doğmuş yavrularına civciv, genç ve gelişme çağında olanlara piliç, yumurtlama olgunluğuna daha ulaşmamış, ergenlik öncesi dönemdeki dişiye yarka, cinsi olgunluğa ulaşmış ergin dişilere tavuk, ergin erkeklere horoz denir. Tavuklar, kısa ve kalın gagalı, kısa bacaklı, türlü renkleri bulunan ve uçamayan kuşlar grubundandır. Eti ve yumurtası için üretilen kümes hayvanlarıdır. Yumurta önemli bir protein kaynağı olmasının yanı sıra birçok vitamin ve minareli de içermektedir. Besleyici değerine ilaveten düşük fiyat, kolay ulaşılabilmek, hazırlanmasının ve sindiriminin kolay olması gibi nedenlerle tüm yaş grubu bireyler için tercih nedenidir (Erensayın, 2000).

Tablo 60. Elazığ İli Yıllara Göre Yumurta Tavuğu Sayıları

Yıl	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Mevcut sayı (1000 adet)	189,2	201,7	316,6	361,6	458,4	550,6	596,8	672,4	921,1	960,2

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Grafik 58: Elazığ İli Yumurta Tavuğu Sayıları

3.4.3. Hindi

Dünyanın birçok ülkesinde hindi yetiştiriciliği mühim iktisadi kıymete sahip bir sektör haline gelmiştir. Dünyada geniş çerçeve bulan sağlıklı beslenme akımlarında düşük kolesterol ve yağ oranı ile hindi yeğlenen bir besin maddesidir. Dünya kanatlı eti üretiminde piliç etinden sonra ikinci sırada hindi eti üretimi yer almaktadır. Türkiye'de

hindi yetiştiriciliği entansif manada ilk kez 1960'lı yıllarda başlamış olup, ilk hindi eti bütünleşmiş tesisi 1995 senesinde kurulmuştur. Türkiye'de hindi yetiştiriciliği, tavuk yetiştiriciliği sebebiyle önceden elde edilen bilgi birikimi ve hazır barınak avantajıyla hızlı gelişmiştir (Yıldırım, 2004).

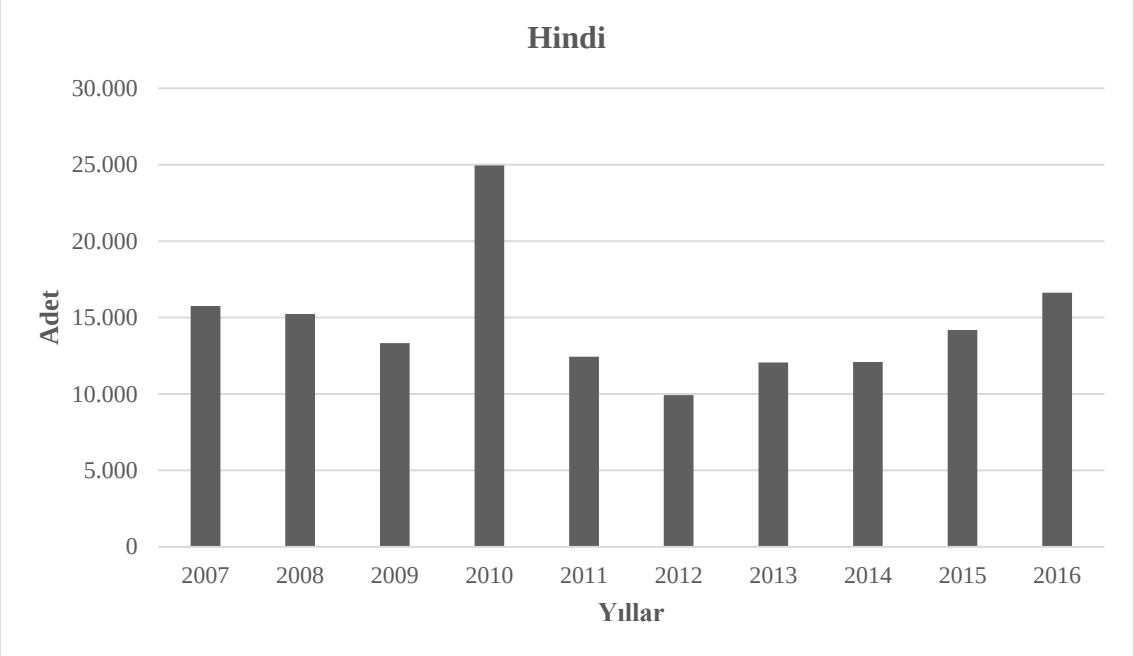
Bu sebepten entansif hindi yetiştiriciliği, ilk olarak tavukçuluğun da yoğun olarak yapıldığı bölgelerde etkinlik göstermiştir. Üretim tam dikey bütünleşme şeklinde olup, sözleşmeli yetiştiricilik modeliyle oluşturulmuştur. Türkiye'de, et ve et mamullerinin üretim ve tüketimindeki açıkların kapatılması için hindi eti mühim bir alternatiftir. Hindi eti gelişmiş ülkelerde, düşük kolesterol ve bol protein ihtiva etmesi, kırmızı et lezzetinde olması ve fiyatının da kırmızı etten düşük olması sebepleriyle tüketimde yeğlenmektedir (Koyubence ve Konca, 2010).

Tablo 61. Elazığ İli Yıllara Göre Hindi Sayıları

Yıl	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Mevcut sayı	15.755	15.235	13.324	24.946	12.439	9.921	12.055	12.088	14.187	16.630

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Grafik 59: Elazığ İli Hindi Sayıları

3.4.4. Kaz

Kaz, iri ve beyaz veya boz tüylü, ayakları perdeli kuş çeşitlerine verilen isimdir. Erkek ve dişilerin büyüklükleri aynıdır. Ekseriyetle kuğulardan küçük, ördeklerden büyüktür. Beslenme biçimi kuğu ve ördeklerden farklıdır. Kaz eti yüksek besleyici değeri

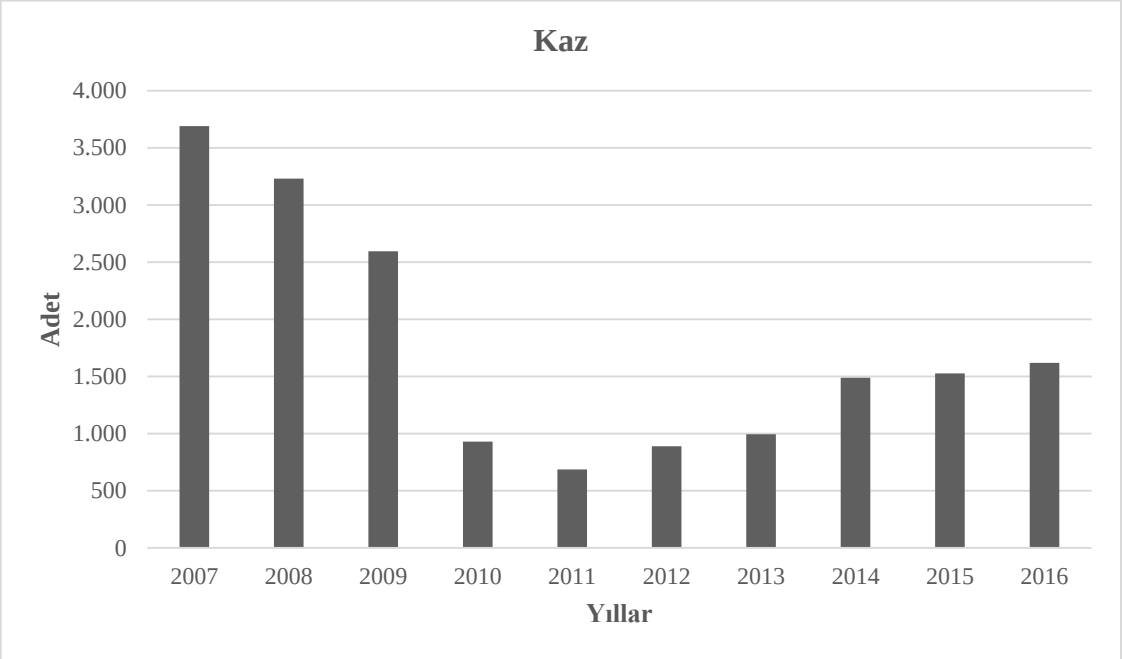
yanında düşük yağ ve kolesterol muhtevası açısından sağlıklı bir et türünü oluşturuyor. Genellikle Doğu Anadolu Bölgesi'nde bulunur. Kaz yetiştiriciliği özellikle Kars, Erzurum, Ağrı ve Van illerinde yapılmaktadır (Kırmızıbayrak, 2002).

Tablo 62. Elazığ İli Yıllara Göre Kaz Sayıları

Yıl	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Mevcut sayı	3.690	3.231	2.595	930	687	890	995	1.489	1.527	1.620

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Grafik 60: Elazığ İli Kaz Sayıları

3.4.5. Ördek

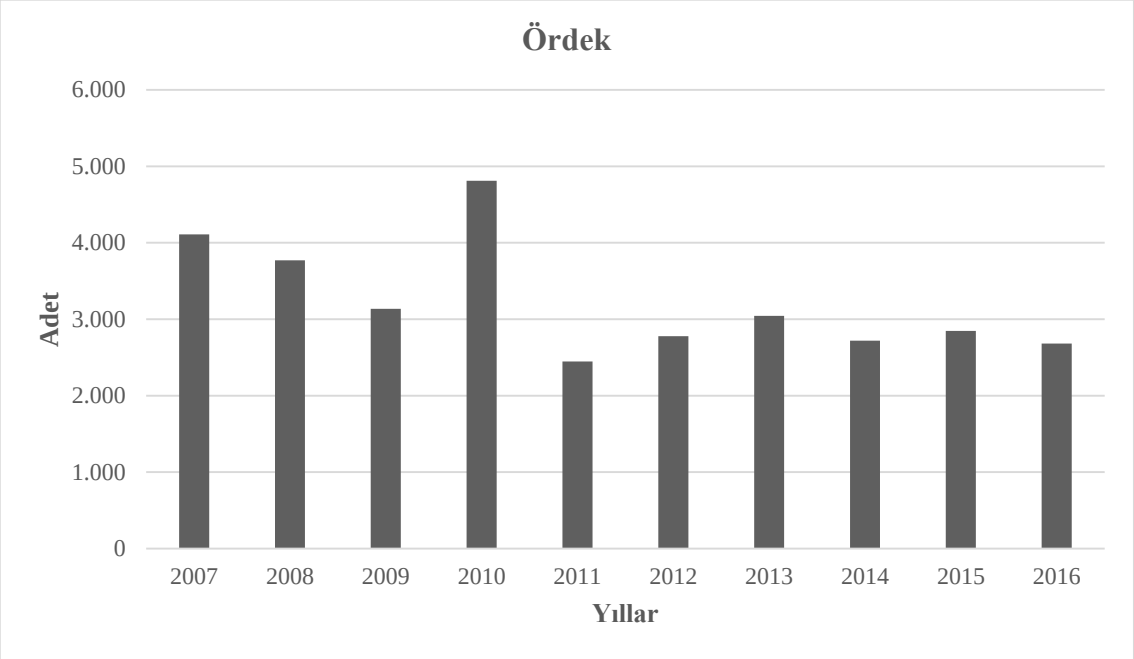
Suda yaşayan bir canlı olan ördek ırkları yabani kuşlardan gelmektedir. Ördeklerin suyun dışında da yaşam sürmeleri mümkündür. Ördekgiller ailesinden gelen ördek, tüm sulak alanlarda rahatlıkla yetiştirilebilir. Yapı itibarıyla kısa bacaklı ve ayakları perdeli su kuşlarıdır. Ayakları kısa ve arka tarafta olduğundan, yürürken zorlanırlar. Erkek olanların dişilere göre daha parlak, daha renkli tüyleri ve boyunlarında yeşil renkli bant olur. Kolay beslendiklerinden evcil ırkları yaygınlaşmıştır. Daha çok yabani yeşil baş ördeklerden evcil ırklar türemiştir. Yabani türleri toplu halde yaşar, kış döneminde sıcak yerlere göç ederler. Ördek yetiştiriciliği özellikle et, yağ, tüy ve gübre verimi açısından tercih edilir (Nkfu, 2017b).

Tablo 63. Elazığ İli Yıllara Göre Ördek Sayıları

Yıl	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Mevcut sayı	4.110	3.770	3.136	4.810	2.447	2.778	3.043	2.720	2.847	2.681

Kaynak: TUİK 2017 Verileri

Grafik 61: Elazığ İli Ördek Sayıları

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. TURİZM

Turizm, insanların bulundukları yerden başka bir yere veya ülkeye gittikleri ve orada belli bir süre kalmaları, tekrar kendi yerlerine ya da ülkelerine dönme ile ilgili etkinlikler veya dinlenmek ve tatil geçirmek amacıyla yolculuğa çıkmak olayını içine alır. Kısaca" dinlenmek, eğlenmek, yeni yerler ve toplumlar görüp tanımak, bilgi ve görgüsünü geliştirmek gibi amaçlarla geziye çıkan bireylere ise turist adı verilir (Doğanay, 1995).

Elazığ il çevre durum raporundan derlenmiştir;

4.1. İlin Turistik Değerleri

Elazığ; tarihi eserleri, doğal güzellikleri, gelişmiş ulaşımı, haberleşme olanakları, sağlık merkezleri, sağlık ve kaplıca turizmine elverişli kaplıcalarıyla ve zengin folkloruyla, Türkiye'nin turizm endüstrisine katkıda bulunabilen Doğu Anadolu'nun gelişen ve büyük şehirlerinden biridir. Elazığ il merkezi, 1867 yılında eski yerleşim merkezi olan Harput'tan şimdiki yerine, Mamüret-ül Aziz adı ile nakledilmiştir. 1937 yılında Ulu Önder Atatürk'ün buraya teşrifleri sırasında Elazığ adını almıştır. İlin tarihi incelenirken Harput şehrinin turizm potansiyelinden başlamak gerekir.

Yaşamış olduğu zengin tarihin canlı örnekleri olan tarihi eserler Harput'ta yerli ve yabancı turistler tarafından alakayla izlenmektedir. Bu tarihi eserlerin başlıcaları; Harput Kalesi, Meryem Ana Kilisesi, Ulu Camii, Alacalı Camii, Ağa Camii, Sarahatun Camii, Ahmet Bey Camii, Ahi Musa Mescidi ve Türbesi, Fatih Ahmet Baba Türbesi, Mansur Baba Türbesi, Arap Baba Türbesi, Cemşit Bey Hamamı ve Hoca Hasan Hamamı'dır. Harput'a 6 km mesafede tabii yapısı sebebiyle ve klimatolojik koşullardan dolayı yaz aylarında buz oluşturan, kış aylarında ise içerisinde sıcak hava oluşan doğa harikası Buzluk Mağaraları, çevresindeki meyve bahçeleri ve soğuk suları her zaman iç turizmin kaynağını teşkil etmektedir. Bilhassa yazın en sıcak günlerinde buz tutan Buzluk Mağarası ve Dabakhane şifalı suları, yöre halkının en çok tercih ettikleri yerlerdir.

Harput dışında il hudutları içerisinde bulunan, deniz seviyesinden 1250 m yükseklikteki 22 km uzunluğunda, 5-6 km genişliğinde tektonik bir göl olan Hazar Gölü ve çevresi ilin ilk sırada gelen mesire ve eğlence yeridir. Hazar Gölü'nün ulaşım ve turizm yönünden çok elverişli bir yerde bulunduğu bir gerçektir. Elazığ-Diyarbakır kara ve demiryolunun gölün iki kıyısından geçmesi sebebiyle çok rahat ve kolay bir ulaşım olanağına sahiptir. Bunun yanı sıra turistik mahiyette balık ve kuş avcılığı da yapılmakta

olan Hazar Gölü; dalgasız suları, haşin olmayan rüzgârı, kayık, motor ve yelken yarışmalarına ve her çeşit su sporlarına olanak verebilecek durumdadır. Bütün bunların yanı sıra, Cip Barajı ve Mesiresi, Merkez 100. Yıl (Zafran) Mesiresi, yöre halkının dinlenmesine uygun yerler olup, ilin önemli turizm merkezleridir.

4.1.1. Termal Turizm - Golan Kaplıcası

Karakoçan ilçesine 16 km uzaklıktadır. İlin en önemli kaplıcası olup saniyede 5 lt çıkan suyun sıcaklığı 45 °C'dir.

4.1.2. Kamp - Karavan Turizmi

İlin Sivrice ilçesi Güney Köyü Hacıbey mevkiinde faaliyette bulunan Turizm Bakanlığından işletme belgeli Tur-Pol Turistik Tesisleri vardır. Çadır kurmaya elverişli kamp yerlerinin yanı sıra Hazar Gölü kıyısında halka açık yörelerde, Keban Baraj Gölü kıyılarında ve Cip Barajı mesire yerinde kamp yapma olanağı mevcuttur. Bilhassa Hazar Gölü kıyısında bulunan kamp yerlerinde yılın haziran, temmuz ve ağustos aylarında çadır kurarak dinlenenlerin sayısı oldukça fazladır ve burada tatil yapanlara çeşitli hizmetler sunulmaktadır.

4.1.3. Av Turizmi

İlde Avcılık Kulübü tarafından av mevsiminde av partileri düzenlenmekte olup, çoğunlukla keklik, tavşan, bıldırcın ve tilki gibi çeşitli türden hayvanlar avlanmaktadır.

4.1.4. Dağ-Doğa Yürüyüşü

İlin güneyinde bulunan 2347 metre yükseklikteki Hazarbaba ve doğusunda bulunan 2171 metre yükseklikteki Mastar Dağları bulundukları konum itibariyle Hazar ve Keban baraj göllerini görebildikleri için seyir tepesi pozisyonundadırlar. Ayrıca Flora-Fauna yapıları ve yaz aylarına kadar sinelerinde kar tutmaları sebebiyle dağ ve doğa yürüyüşleri için ideal olup, bu dağlarda bilhassa Hazarbaba dağında hemen her sene nisan ve mayıs aylarında dağ-doğa yürüyüşleri düzenlenmektedir.

4.1.5. Atlı Doğa Yürüyüşü

Elazığ'ın Yurtbaşı beldesinde bir hipodrom bulunmakta ve her yıl Elazığ Atlı Spor Kulübü tarafından burada at yarışları düzenlenmektedir. Yarışlara çevre illerden gelen at sahipleri de katılmaktadır.

4.1.6. Bisiklet Turları

İl merkezinde özellikle gençlerin katılımıyla zaman zaman bisikletli yol yürüyüşleri yapılmaktadır.

4.1.7. Su Sporları

Elazığ'da önemli ölçüde balık avcılığı da yapılmaktadır. Kara ve su avcılığı, spor ve eğlence amacıyla yapılmakta ise de büyük oranda yapılan balık avcılığı ekonomik amaçla yapılmaktadır.

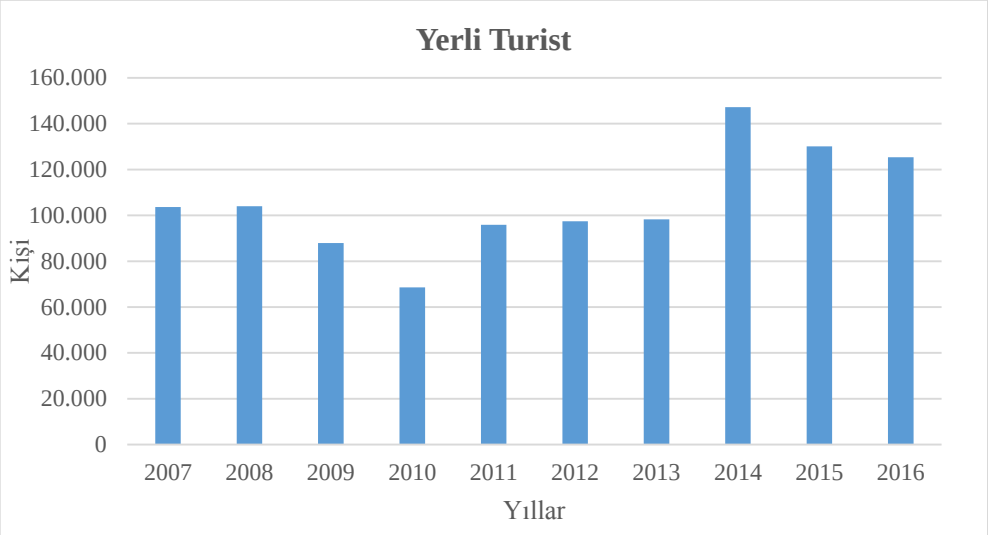
4.1.8. Su Sörfü

Hazar Gölü'nde gerçekleştirilen Hazar Spor Şenlikleri kapsamında ulusal ve uluslararası düzeyde başarılar kazanmış sporcuların katılımıyla; su sörfü, su kayağı, banana, ringo vb. etkinlikler gerçekleştirilmiş, bu etkinlikler, Hazar Gölü'nün tüm su sporlarına uygun olduğunu kanıtlamıştır.

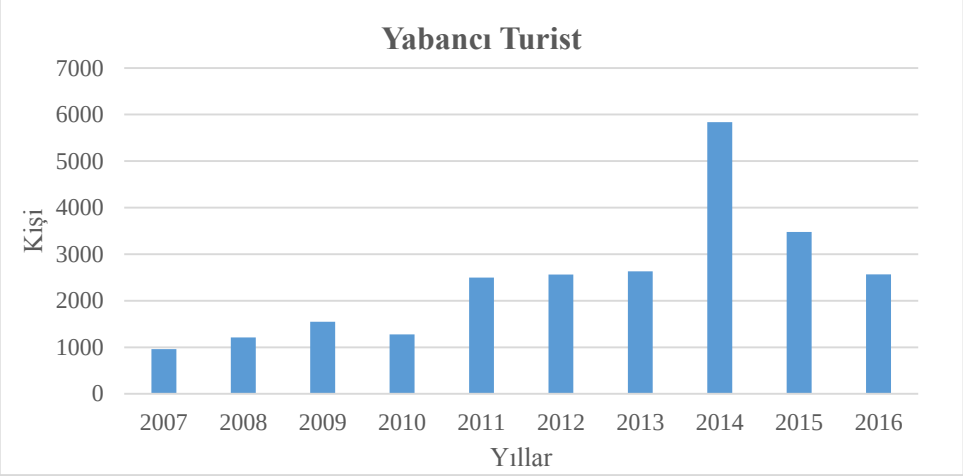
4.1.9. Sportif Amaçlı Olta Balıkçılığı

Etrafı doğal ve yapay göllerle çevrili olan Elazığ'da özellikle Keban ve Karakaya Baraj gölleri kıyılarında sportif amaçlı olta balıkçılığı büyük ölçüde yapılmaktadır.

Grafik 62: Elazığ İline Gelen Yerli Turist Sayıları

Grafik 63: Elazığ İline Gelen Yabancı Turist Sayıları

Tablo 64. Elazığ İli Yıllara Göre Turist Sayıları

YILLAR	YERLİ	YABANCI	TOPLAM
2007	103.648	959	104.607
2008	104.008	1.210	105.218
2009	87.900	1.547	89.447
2010	68.553	1.276	69.829
2011	95.911	2.498	98.409
2012	97.451	2.563	100.014
2013	98.275	2.631	100.906
2014	147.241	5.835	153.076
2015	130.093	3.478	133.571
2016	125.340	2.567	127.907

Kaynak: İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü(2018)

Tablo 65. Elazığ İli Taşınmaz Kültür Varlıkları

Sivil Mimarlık Örneği	65
Kalıntılar	8
Dinsel Yapılar	69
Kültürel Yapılar	55
İdari Yapılar	29
Askeri Yapılar	7
Endüstriyel ve Ticari Yapılar	2
Mezarlıklar	12
Şehitlikler	1
Anıt ve Abideler	1
TOPLAM	**249**

Kaynak: İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü(2018)

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SU ÜRÜNLERİ

Elazığ ili, üç tarafı baraj gölleriyle çevrili olup, doğal ve baraj gölü alan itibariyle çok büyük su potansiyeline sahiptir. Toplamı 100 bin hektarı geçen ve balık yetiştiriciliği için önemli büyüklükte olan; Keban, Karakaya, Kralkızı, Kalecik, Özlüce, Pembelik, Tatar, Beyhan Baraj gölleri ile Hazar Gölü'nün, il sınırları içerisinde kalan kısmının toplam yüzey alanı 68.011 hektardır. Bu su potansiyeli gerek su ürünleri yetiştiriciliği (alabalık) gerekse su ürünleri avcılığında önemli imkânlar sunmaktadır.

5.1. İldeki Mevcut Yetiştiricilik Durumu (Alabalık)

Elazığ ili alabalık üretiminde (2016 TUİK verilerine göre) 32.380 ton kapasite, 17.300 ton üretimle Türkiye birincisi olarak yer almıştır.

Tablo 66. Elazığ İli Alabalık Üretim Tesislerinin İlçelere Göre Dağılımı

İlçeler	Tesis (adet)	Kapasite (ton)
Merkez	27	8.450
Ağın	16	2.200
Baskil	14	3.750
Keban	101	17.960
Palu	1	20
TOPLAM	**159**	**32.380**

Kaynak: İl Gıda Tarım Hayvancılık Müdürlüğü Verileri (2018)

Tablo 67. Elazığ İli Alabalık İşletmelerinin Yıllara Göre Gelişimi

Yıl	Tesis (adet)	Yetiştiricilik Kapasitesi (ton)	Üretim (ton)
2007	39	2.180	1.722
2008	55	5.105	3.813
2009	63	8.360	4.889
2010	113	22.085	7.100
2011	146	30.010	14.867
2012	160	32.160	12.921
2013	162	32.530	14.286
2014	157	31.680	13.359
2015	161	31.480	10.750
2016	159	32.380	17.300

Kaynak: İl Gıda Tarım Hayvancılık Müdürlüğü Verileri (2018)

Bunların yanı sıra Keban ilçesinde 3 adet kuluçkahane, 174 milyon yavru üretim kapasitesi mevcuttur. Ayrıca yaklaşık 30 adet tesis kendi yavru balığını üretmektedir. 2016 yılı yavru üretimi yaklaşık 60 milyon adettir.

İlde 2 adet su ürünleri işleme tesisi (alabalık) bulunmakta olup toplam kapasite tek vardiya 7750 ton, soğuk hava depolama kapasitesi toplam 460 tondur.

5.2. İldeki Mevcut Avcılık Durumu

Elazığ ili 17 avlak sahasına sahiptir. İlde 112 avcılık teknesi bulunmakta ve 196 ticari ruhsata sahip balıkçı su ürünleri avcılığı yapmaktadır. Avcılığı yapılan türler Aynalı sazan, Pullu sazan, Karabalık, Fırat turnası, tatlı su kefali, Şabut, Siraz ve Kerevit'tir.

5.2.1. Kefal

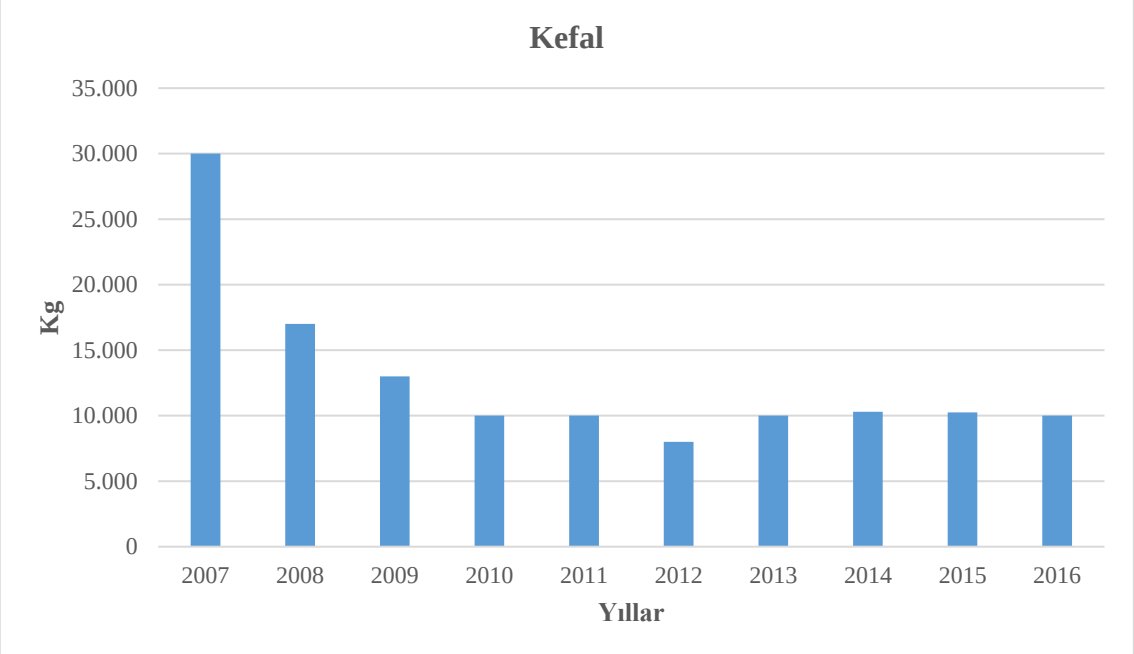
Ülkemiz sularında tatlı, tuzlu su ayırt etmeksizin bolca bulunan oldukça dayanıklı bir balık türüdür. Mugilidae familyasını oluşturur. Füzeyi andıran uzun silindirik gövdesi, kalın ve yoğun pulları, iri gözleri, yumuşak karın ve ağız kısmı olan bir balık türüdür. Çok hızlı ve çeviktirler. Akıntılı sularda dahi rahat hareket edebilen güçlü balıklardır. 10-15 yıl yaşarlar. Ortalama 35-50 cm, en çok 75 cm boyda olabilir. Üremeleri yaz aylarında olup 150.000 - 1.000.000 arası yumurta verirler.

Tablo 68. Elazığ İli Yıllara Göre Kefal Üretimi (Avcılık Yoluyla)

Yıl	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Üretim (kg)	30.000	17.000	13.000	10.000	10.000	8.000	10.000	10.300	10.250	10.000

Kaynak: İl Gıda Tarım Hayvancılık Müdürlüğü Verileri (2018)

Grafik 64: Elazığ İli Kefal Üretimi (Avcılık Yoluyla)

5.2.2. Sazan

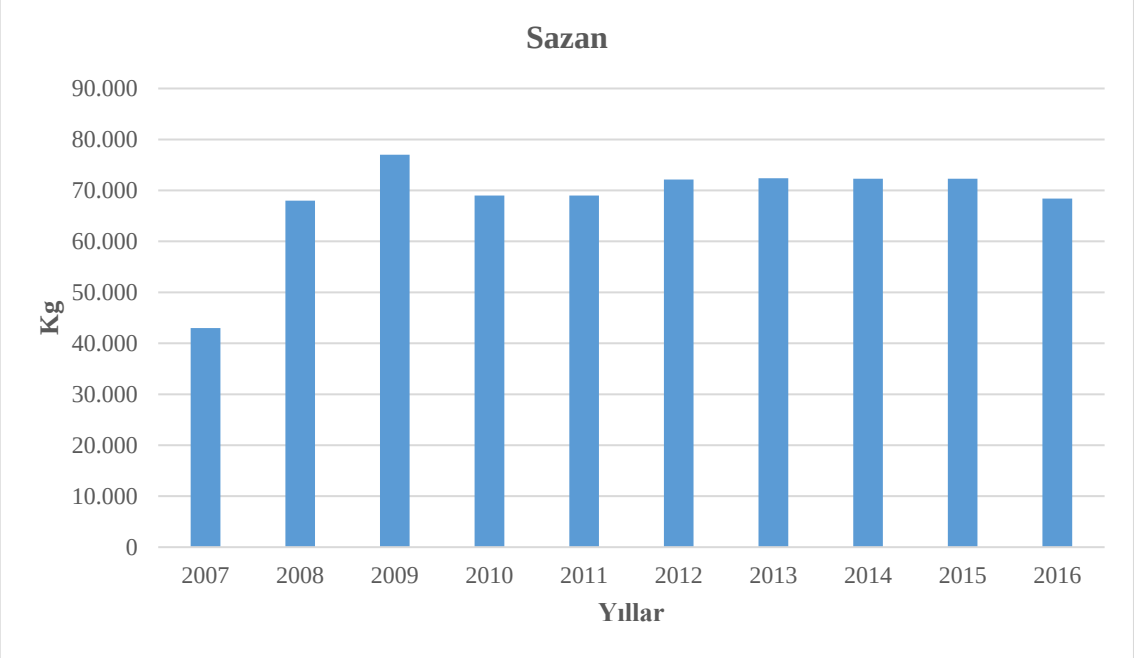
Sazangiller ailesine ismini veren tatlı su balığıdır. Ağır akan derelerde ve göllerde bulunur. Gövdesi uzun; solucan, böcek larvaları ve bitkilerle beslenen bir dip balığıdır. 1,5 metre uzunlukta, 35 kg ağırlıkta olanları vardır. 40-50 seneye kadar yaşayabilirler. Türkiye'nin Güneydoğu Bölgesi ve Akdeniz dışında her tarafında bulunur. Suni balıkçılıkta mühim bir yer tutar. Her ısıdaki suya adapte olur. Sazanlara genellikle 3-30 °C arasındaki sularda rastlanır. Olağanüstü soğuklarda kombine durumda balçığa gömülerek kış uykusuna yatarlar. Kışın donsalar bile ölmezler. Su akıntısına karşı yüzebilirler. Pullu ve pulsuz birçok çeşidi vardır. Genelde sırtı koyu yeşil, yanları ve karın altı çamur rengindedir. Küçük ağızlı kalın ve oynak dudaklıdır. Çevik ve hareketli balıklardır. Türkiye'de 40 cm altında sazan balığı avlamak yasaktır ve tutulan sazan balıkları hemen suya geri bırakılmalıdır. Tersine hareket edenlere para cezası uygulanır (Atay ve Çelikkale, 1983).

Tablo 69. Elazığ İli Yıllara Göre Sazan Üretimi (Avcılık Yoluyla)

Yıl	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Üretim (kg)	43.000	68.000	77.000	69.000	69.000	72.137	72.395	72.300	72.300	68.400

Kaynak: İl Gıda Tarım Hayvancılık Müdürlüğü Verileri (2018)

Grafik 65: Elazığ İli Sazan Üretimi (Avcılık Yoluyla)

5.2.3. Siraz

Siraz balığı Cyprinidae ailesinden ışınsal yüzgeçliler sınıfına ait bir balıktır. Küçük pullarla örtülü; uzun yapılı ve ince vücutları vardır. Ağızları at nalı şeklindedir,

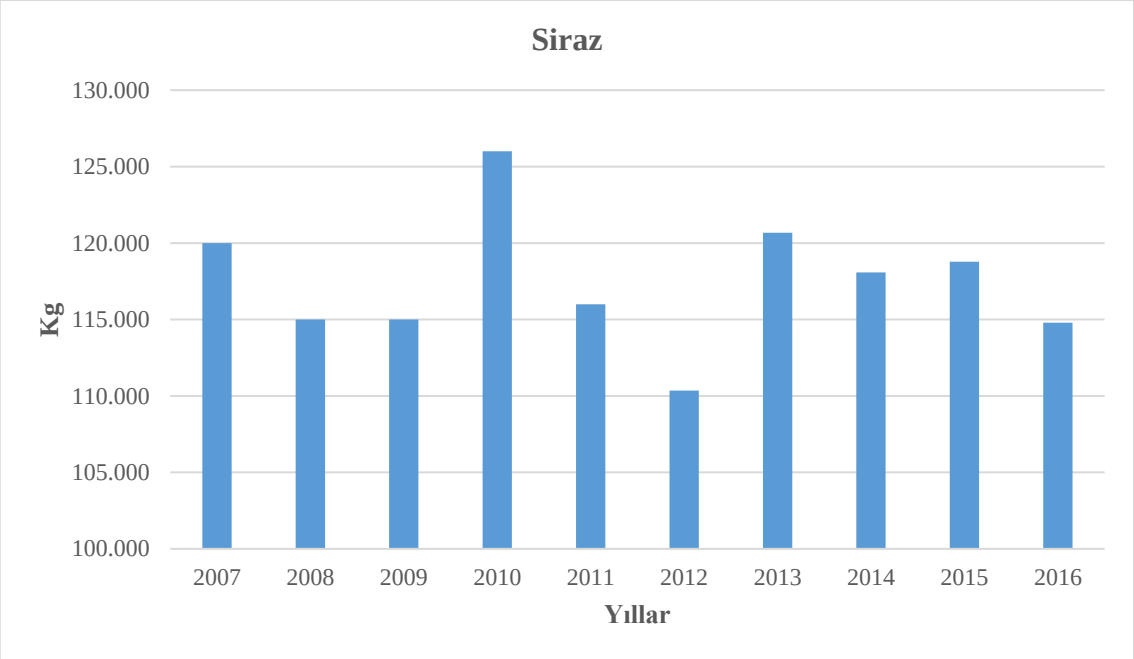
ağızlarının etrafında etli ve iyi gelişmiş dudakları ve bir çift bıyıkları mevcuttur. Vücut rengi karın kısmında sarımsı beyaz, başın üstünde, sırtta ve yan tarafta ise kahverengi esmerdir. Dünyada yalnızca Türkiye'de bulunan endemik bir türdür. Tabii yaşam alanı tatlı su gölleridir. Tabii yaşam alanlarının yok olması sebebiyle neslinin tükenmesi söz konusudur. Boyu maksimum 40 cm olabilir. Üreme olgunluğuna 4 yaşında erişir. Üreme dönemleri nisan, mayıs, haziran ve temmuz aylarıdır. Dünyada Hazar Gölü'nde, Türkiye'de ise Eğirdir ve Beyşehir göllerinde yayılım gösterir (Geldiay ve Balık, 1996).

Tablo 70. Elazığ İli Yıllara Göre Siraz Üretimi (Avcılık Yoluyla)

Yıl	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Üretim (kg)	120.000	115.000	115.000	126.000	116.000	110.355	120.680	118.085	118.785	114.797

Kaynak: İl Gıda Tarım Hayvancılık Müdürlüğü Verileri (2018)

Grafik 66: Elazığ İli Siraz Üretimi (Avcılık Yoluyla)

5.2.4. Kerevit

Kerevitler iç sularda iktisadi değeri yüksek olan eklem bacaklı su canlılarındandır. Anadolu'nun pek çok göl, baraj gölleri ve akarsularında tabii olarak bulunur. Kerevitler; göllerde, nehirlerde, çaylarda ve hatta bataklıklarda yaşarlar. Çoğunlukla çakıllı diplerde, yassı taşların altında ya da sığ çukurların içerisinde barınırlar. Derinliği çok olmayan kıyıları, bitkisi bol, taşlıklı suları severler. Toprak çok sert değilse kuyrukları ile toprağı eşeleyerek yuva yaparlar. Yan yana birkaç adet olabilen bu çukurlar çoğunlukla 15-20 cm büyüklüktedirler. Kafalarını edindikleri yuvalardan dışarı çıkartırlar, yaklaşan ufak balık ve küçük canlıları kendilerini göstermeden avlayabilirler. Kerevitlerin normal

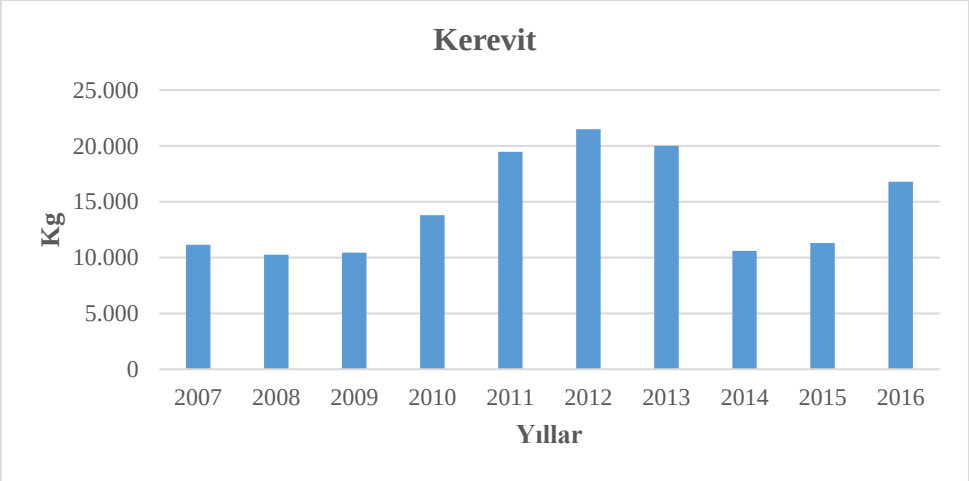
olarak titrek ve ağır bir yürüyüşleri vardır. Yürüme bacakları aracılığı ile ileri doğru olur. Fakat yüzmeleri geriye doğrudur (Alpbaz, 2005).

Tablo 71. Elazığ İli Yıllara Göre Kerevit Üretimi (Avcılık Yoluyla)

Yıl	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Üretim (kg)	11.150	10.250	10.450	13.800	19.480	21.500	20.000	10.600	11.300	16.800

Kaynak: İl Gıda Tarım Hayvancılık Müdürlüğü Verileri (2018)

Grafik 67: Elazığ İli Kerevit Üretimi (Avcılık Yoluyla)

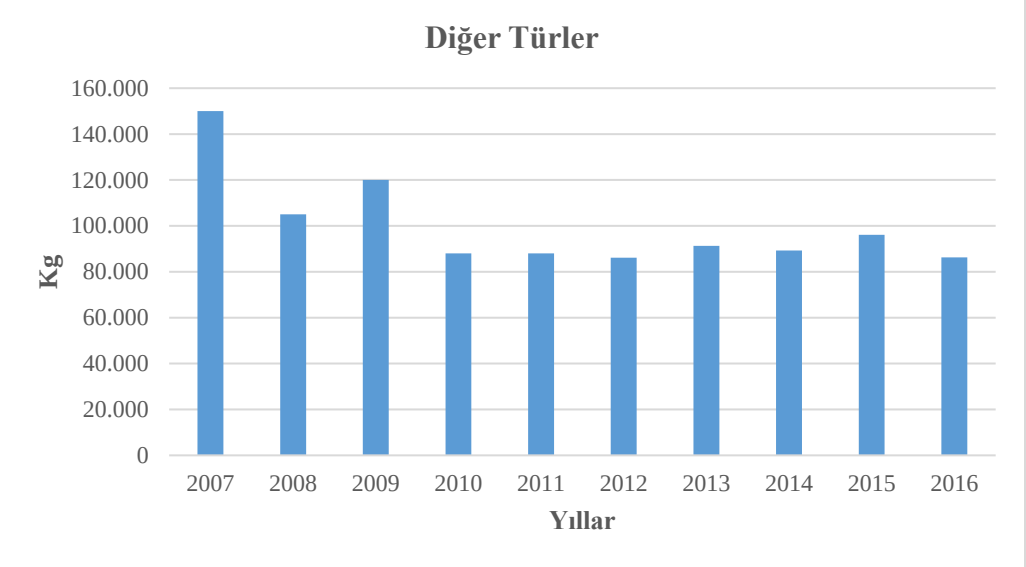

Tablo 72. Elazığ - Yıllara Göre Diğer Balık Türlerinin Üretimi (Avcılık Yoluyla)

Yıl	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Üretim (kg)	150.000	105.000	120.000	88.000	88.000	86.118	91.285	89.300	96.140	86.300

Kaynak: İl Gıda Tarım Hayvancılık Müdürlüğü Verileri (2018)

Grafik 68: Elazığ İli Diğer Balık Türlerinin Üretimi (Avcılık Yoluyla)

ALTINCI BÖLÜM

6. MADEN VE ENERJİ KAYNAKLARI

MTA 2014 Elazığ ili maden ve enerji kaynakları raporundan derlenmiştir;

Elazığ ili Doğu Anadolu Bölgesi'nin güneybatısında, Yukarı Fırat havzasında yer almakta ve Doğu Anadolu Bölgesi'ni batıya bağlayan yolların kavşak noktasında bulunmaktadır. Elazığ'ın topraklarını dağlık alanlar, platolar ve ovalar oluşturmaktadır.

Elazığ ilini de içine alan bölge, Doğu Toros orojenik kuşağında yer almaktadır. Bölge aynı zamanda Doğu Anadolu Fay Zonu (DAF) üzerindedir ve bu sebeple oldukça karmaşık bir jeolojiye sahiptir. Bu karmaşık jeolojik yapılar beraberinde pek çok cevherleşmeyi de getirmiştir. Elazığ ili ve çevresi, bilhassa metalik maden yatakları bakımından Türkiye'nin en önemli bölgelerinden bir tanesidir. Genel Müdürlüğün Elazığ ili ve yakın çevresinde yaptığı çalışmalar sonucunda çok sayıda metalik maden ve endüstriyel hammadde yatak ve zuhurları ortaya çıkarılmıştır. Bunlar başta krom ve mermer olmak üzere, bakır, kurşun, çinko, demir, manganez, şelit, florit ve kireçtaşı olarak sayılabilir.

26 milyon ton olan (% 20 Cr_2O_3 ve üzeri) Türkiye krom potansiyelinin % 45'lik kısmı Guleman bölgesinde bulunmaktadır. Guleman Bölgesi krom potansiyeli ve üretimi bakımından birinci önemli bölgedir. Bölgede, geçmiş yıllardan günümüze üretim yapılan büyük yataklar Gölalan, Yunusdere, Ayıpınar, Kef, Kapin ve Lasir olarak sayılabilir. Bunlardan günümüzde sadece Kapin ocağında açık işletme yapılmaktadır. Türkiye'de bulunan iki ferrokrom tesisinden biri Guleman'da yer almaktadır.

Bölgedeki en önemli kurşun-çinko yataklarından biri Keban-Simli Kurşun-Çinko yatağıdır. Bu yatakta, % 4.51 Pb, % 5.28 Zn ve 100 gr/ton Ag değerleri saptanmış olup, 86.800 ton görünür, 48.000 ton muhtemel ve 1.000.000 ton mümkün rezerv belirlenmiştir. Metal içeriği olarak ise 77.119 ton Pb ve 90.277 ton Zn tespit edilmiştir. Keban-Simli gümüşlü kurşun-çinko yatağından geçmişte 577.000 ton tüvenan cevher üretimi yapılmıştır fakat yatak günümüzde işletilmemektedir. Elazığ ili bakır yatakları açısından da önem arz etmektedir. Ergani bakır sahası ülkemizin önemli bakır yataklarından biridir. Ergani-Anayatak Türkiye'nin işletmeye konu olmuş en eski bakır yataklarından biridir. Geçmiş yıllarda Genel Müdürlük tarafından gerçekleştirilen çalışmalar sonucunda yatakta ortalama % 1.30 Cu tenörlü 14.650.000 ton cevher saptanmıştır. Yatak Etibank tarafından geçmiş yıllarda işletilmiş olup, Ergani sahasındaki bakır yataklarında özel sektör tarafından çalışmalar yapılmaktadır. Ayrıca Keban-

Nallıziyaret ve Sivrice-Uslu sahaları da ildeki diğer önemli bakır yataklarından biridir. Nallıziyaret yatağında % 0.092 Cu tenörünün yanı sıra % 0.014 Mo ve %0.054 W tenörleri de mevcuttur ve yatakta toplam 4.5 milyon ton rezerv belirlenmiştir. Sivrice-Uslu bakır yatağında ise % 0.26 Cu tenörlü 1.635.653 ton görünür rezerv saptanmıştır. Bunlar dışında Ergani, Keban, Palu ve Sivrice ilçelerinde çok sayıda küçük boyutlu bakır-kurşun-çinko-molibden zuhurları bulunmaktadır. İlde çok sayıda manganez cevherleşmeleri bulunmaktadır fakat bunların büyük çoğunluğu küçük boyutlu zuhurlar niteliğindedir. Maden ilçesindeki % 16-20 arasında Mn içeriğine sahip zuhurların toplam rezervi 1960 tondur. İldeki önemli demir zuhurları Keban ve Baskil ilçelerinde bulunmaktadır. Baskil-Karakaş demir zuhurunda % 51.84 Fe, % 6.54 SiO_2, % 0.47 Mn ve % 0.36 Al_2O_3 tenörlü 126.270 ton görünür rezerv, Keban Aşvan demir zuhurunda ise % 54.49 Fe tenörlü 23.798 ton görünür demir rezervi tespit edilmiştir. Aşvan yatağı geçmiş yıllarda bir miktar işletilmiştir.

Bölge endüstriyel hammadde bakımından da başta mermer olmak üzere önemli oluşumlara sahiptir. Alacakaya ilçesindeki Elazığ Vişnesi olarak adlandırılan mermerler sedimanter kökenli tektonik breşlerin kalsit dolgu ile çimentolanması ve bağlanması sonucunda oluşmuştur. Yöredeki mermer yatakları kişiler ve özel kuruluşlarca işletilmektedir. Mermer dışında ildeki diğer endüstriyel hammaddeler florit ve kireçtaşıdır. Keban-Karamadara sahasında % 40 CaF_2 tenörlü 604 ton görünür rezerve sahip florit ile Sivrice-Örençay'daki % 54.3 CaO tenörlü 36.250.000 ton muhtemel rezerve sahip kireçtaşlarıdır.

Sözü edilen yer altı kaynakları dışında Kolan-Karakoçan'da da sıcaklığı 30°C-45.4°C, debisi 25 lt/sn olan sıcak su kaynağı tespit edilmiş olup, alanda açılan kuyudan 41°C sıcaklık ve 25 lt/sn debide üretim sağlanmıştır.

6.1. Altın (Au)

6.1.1. Keban (Fırat batısı) Au Sahası

Tenör : 1.2 gr/ton Au, 142.9 gr/ton Ag,

Rezerv : 40.700 ton görünür, 10.600 ton muhtemel rezerv.

6.2. Bakır-Kurşun-Çinko (Cu-Pb-Zn)

6.2.1. Keban-Simli Pb-Zn İşletmesi

Tenör : % 4.51 Pb, % 5.28 Zn (100 gr/ton Ag değeri bilinmektedir.)

Rezerv : 86.800 ton görünür, 48.000 ton muhtemel, 1.000.000 ton mümkün rezerv vardır. Metal içeriği olarak 77.119 ton Pb, 90.277 ton Zn bulunmaktadır. Geçmiş yıllarda 577.000 ton tüvenan cevher üretimi yapılmıştır. Yatakta üretim yoktur.

6.2.2. Keban-Zeytindağı Zuhuru

Tenör : % 0.7 Zn, % 2 Pb (1.64-2.35 gr/ton Au, 40.1-47.3 gr/ton Ag değerleri bilinmektedir.)

Rezerv : Zuhur olduğu için rezerve yönelik çalışma yoktur.

6.2.3. Yurtbaşı-Gurbet Zuhuru

Tenör : % 37 Zn, % 15.5 Cu**,**

Rezerv : Zuhur olduğundan rezerve yönelik çalışma yoktur.

6.2.4. Palu-Kedek Zuhuru

Tenör : % 1.30 Cu, % 0.60 Zn**,**

Rezerv : Zuhur olduğundan rezerve yönelik çalışma yoktur.

6.2.5. Sivrice-Helezür Sahası

Tenör : % 2-3 Cu, %1 Zn, % 30 pirit

Rezerv : 50.000 ton muhtemel rezerv. Metal içeriği olarak 1.000 ton Cu, 500 ton Zn, 15.000 ton pirit bulunmaktadır.

6.2.6. Ergani-Şeyhyüt Tepe Sahası

Tenör : % 2 Cu

Rezerv : 2.000.000 ton görünür, 3.000.000 ton muhtemel rezerv.

6.2.7. Ergani-Türbe (Kafir, Topaluşağı, Mihrapdağı) Sahası

Tenör : % 1.34 Cu

Rezerv : 351.000 ton görünür rezerv. Metal içeriği ise 47.034 ton bakırdır.

6.2.8. Palu-Karaçör (Deri) Zuhuru

Tenör : % 7-12 Pb, % 28-40 Zn

Rezerv : Zuhur olduğundan rezerve yönelik çalışma yoktur.

6.2.9. Keban-Nallıziyaret Yatağı

Tenör : % 0.092 Cu, % 0.014 Mo, % 0.054 W. Yataktaki diğer cevher mineralleri Pb, Zn ve F.

Rezerv : 4.500.000 ton görünür + muhtemel rezerv.

6.2.10. Keban-Bergayın Zuhuru

Tenör : % 8 Pb-Zn

Rezerv : Zuhur olduğundan rezerve yönelik çalışma yoktur.

6.2.11. Keban-Karamağaradere Zuhuru

Tenör : % 1 Pb, % 1 Zn ve % ve % 0.76 Mo

Rezerv : Zuhur olduğundan rezerve yönelik çalışma yoktur.

6.2.12. Ergani-Ana Yatak

Tenör : % 20.20 pirit, % 12.54 S, % 1.39 Cu

Rezerv : 3.500.684 ton görünür rezerv vardır. Metal içeriği 203.628 ton bakırdır. Geçmiş yıllarda yataktan 8-10 milyon ton üretim yapılmış olup, yatak terkedilmiştir.

6.2.13. Ergani-Mihrapdağı Sahası

Tenör : % 2.5 Cu

Rezerv : 290.000 ton rezerv belirlenmiştir. Geçmiş yıllarda üretim yapılmıştır.

6.2.14. Ergani-Hacan Sahası

Tenör : % 1.60 Cu

Rezerv : 40.000 ton görünür + muhtemel rezerv vardır. Metal içeriği 640 ton bakırdır.

6.2.15. Ergani (Mızır Tepe, Mergen Tepe, Kısabekir) Zuhuru

Tenör : %1.38 Cu**,**

Rezerv : Zuhur olduğundan rezerve yönelik çalışma yoktur.

6.2.16. Baskil Nazaruşağı

Tenör : % 2 Cu (2.4 gr/ton Au, 4.2 gr/ton Ag değerleri bilinmektedir).

Rezerv : 49.000 ton mümkün rezerv.

6.2.17. Sivrice-Uslu bakır sahası

Tenör : % 0.26 Cu

Rezerv : Sahada % 0.26 Cu tenörlü 1.635.653 ton görünür, % 24 Cu tenörlü 2.592.650 ton muhtemel rezerv vardır.

6.3. Demir (Fe)

6.3.1. Merkez-Aşvan Sahası

Tenör : % 31.88 ve % 54.49 Fe

Rezerv : % 54.49 Fe tenörlü 23.798 ton görünür rezerv, % 31.88 Fe tenörlü 164.250 ton görünür rezerv vardır. Yatağın bir kısmı geçmiş yıllarda işletilmiştir.

6.3.2. Baskil-Karakaş Sahası

Tenör : % 51.84 Fe, % 6.54 SiO_2, % 0.36 Al_2O_3

Rezerv : 126.270 ton görünür rezerv. Yatağın bir kısmı baraj gölü altında kalmış olup kısmen işletilmiştir.

6.3.3. Keban (Yahyalı ve Birivan-Hemzikan) Zuhurları

Tenör : Bilinmiyor.

Rezerv : 3 adet zuhur. Zuhur olduğundan rezerve yönelik çalışma yoktur.

6.4. Florit (F)

6.4.1. Keban-Karamadara Sahası

Tenör : % 40 CaF_2, MnO, Pb, Zn, Fe_2S, Mn

Rezerv : 604 ton görünür,18.000 ton mümkün rezerv. Yatak geçmiş yıllarda üretilmiş.

6.5. Kireçtaşı (Kçt)

6.5.1. Sivrice (Örençay Köyü) Sahası

Tenör : % 54.30 CaO

Rezerv : 36.250.000 ton muhtemel rezerv.

6.5.2. Elazığ-Cipköy

Tenör : -

Rezerv : 80.000.000 ton görünür + mümkün + muhtemel rezerv.

6.6. Krom (Cr)

6.6.1. İl genelinde

22 adet yatak ve zuhur gurubu saptanmıştır. Geçmiş yıllarda çoğunda üretim yapılmıştır. Günümüzde sadece Kapin ve Sori Yataklarında işletme faaliyetleri sürdürülmektedir.

Tenör : % 15-35 Cr_2O_3

Rezerv : % 35 Cr_2O_3 ve üzeri. 500.000 ton görünür + muhtemel + mümkün rezerv, % 15-35 Cr_2O_3 tenörlü 7.000.000 ton görünür + muhtemel + mümkün rezerv.

6.7. Manganez (Mn)

6.7.1. Karakoçan (Sağın), Maden (Hazerik, Keydan, Satırlı, Körez, Değirmendere, Şadıyan, Elbistan) Sahaları

Tenör : % 16-20 Mn

Rezerv : 2.000 ton toplam rezerv. Yataklar geçmişte işletilmiştir.

6.8. Mermer (Mr)

6.8.1. Guleman-Altınoluk Köyü Yatağı-Elazığ Vişne

Kalite : Kırmızı, yeşil renkli çakıllar gene aynı renkli çimento ile tutturulmasıyla oluşmuşlardır. Sertliği 3, yoğunluğu 2.72 g/cm^3, porozitesi % 3.2

Rezerv : 15.000.000 m^3. Bu yörede birçok mermer yatakları kişiler ve özel kuruluşlarca işletilmektedir.

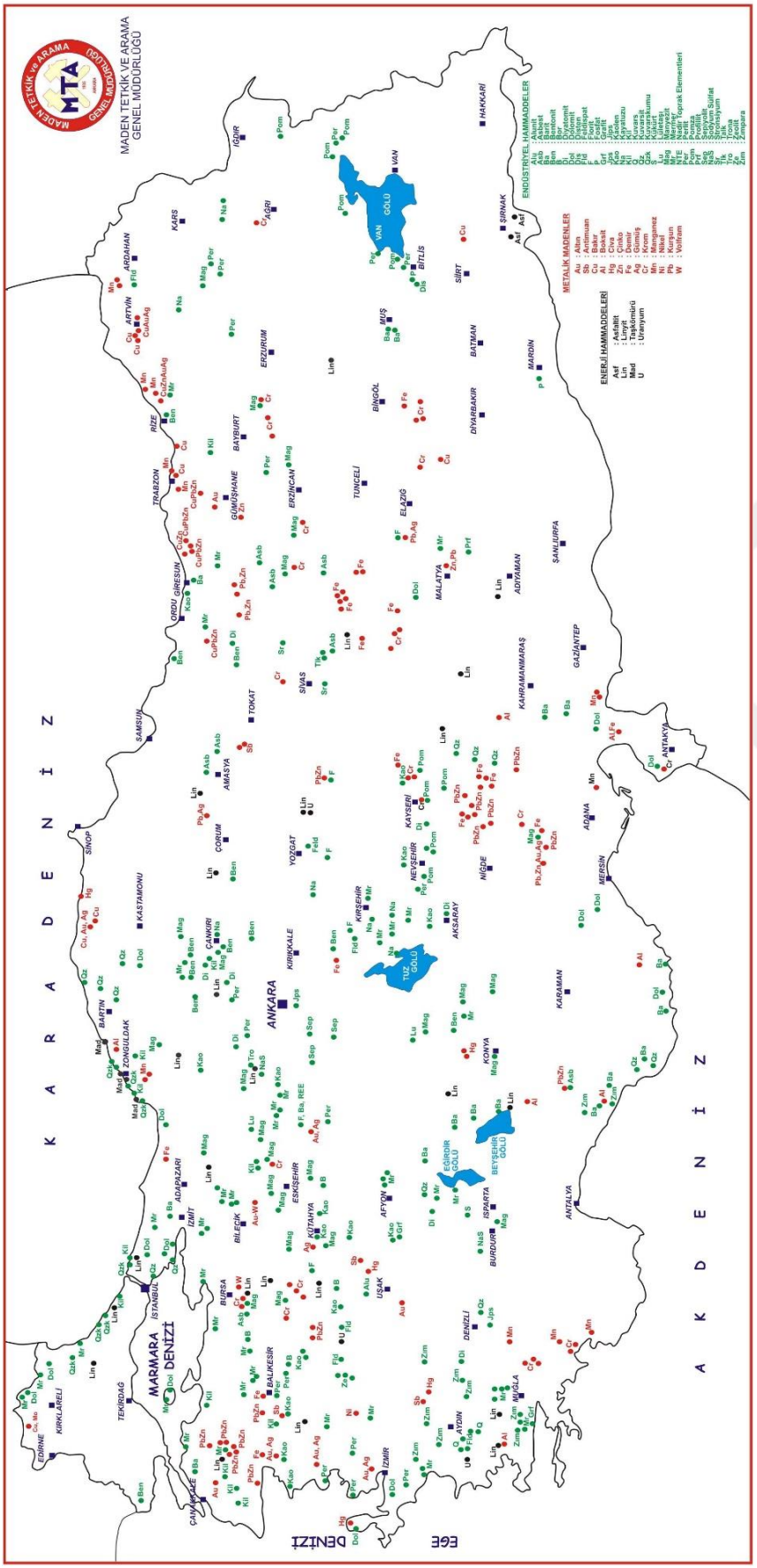
6.9. Molibden (Mo) - Wolfram (Şel)

6.9.1. Keban-Soğanlıköy

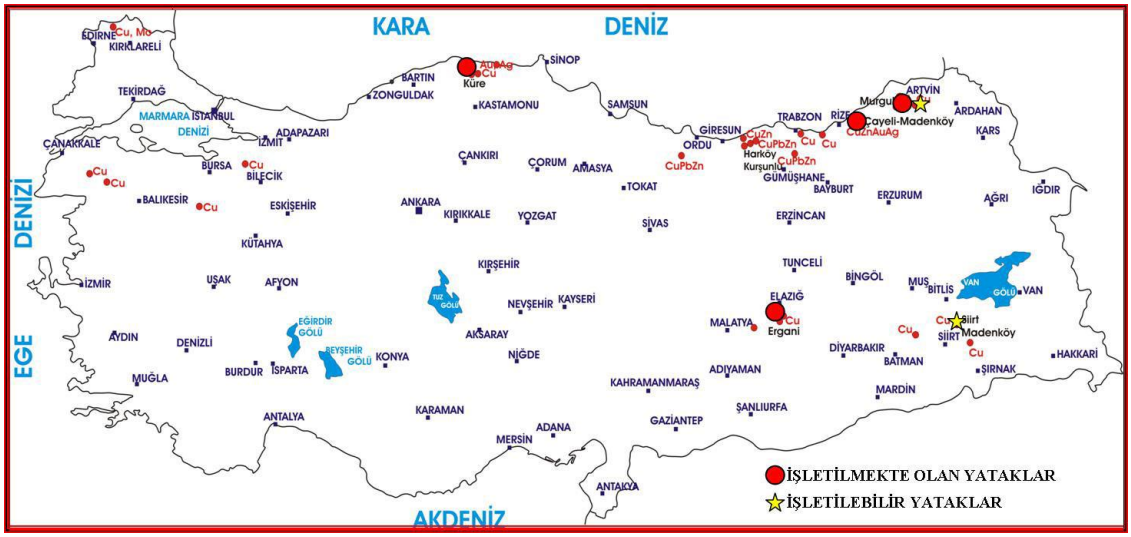
Tenör : % 0.26 Mo, % 0.051 WO3

Rezerv : 25.000 ton görünür, 230.000 ton muhtemel rezerv.

Harita 1. Türkiye Geneli Maden Yatakları

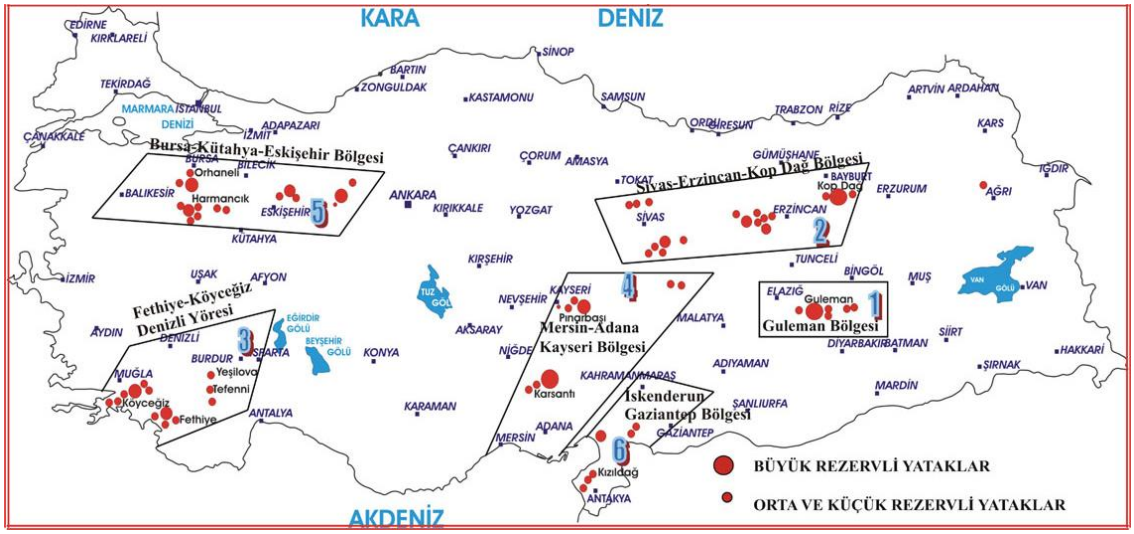
Harita 2. Türkiye Genelinde Bakır (Cu) Yatakları

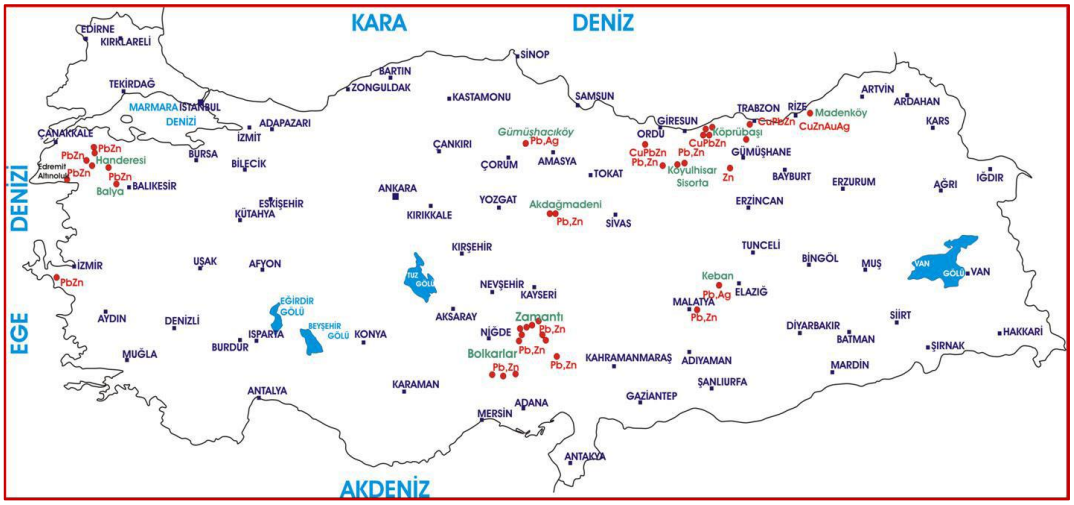
Harita 3. Türkiye Genelinde Demir (Fe) Yatakları

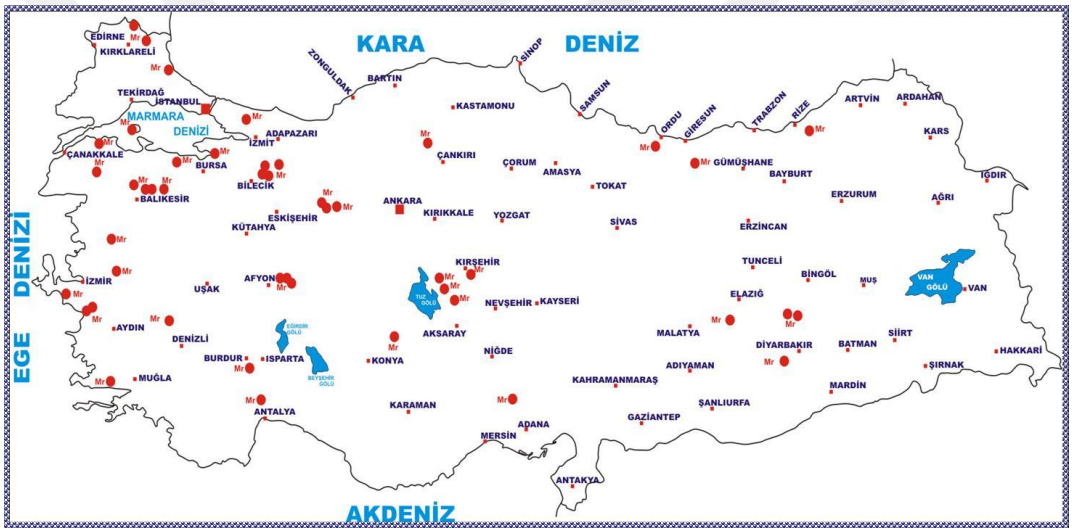
Harita 4. Türkiye Genelinde Krom (Cr) Yatakları

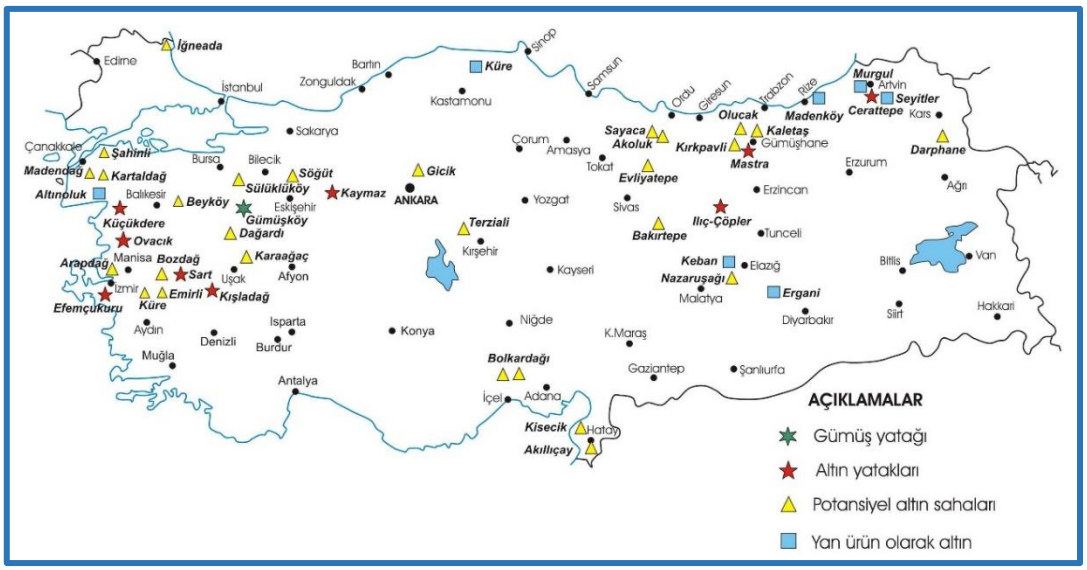
Harita 5. Türkiye Genelinde Kurşun (Pb) - Çinko (Zn) Yatakları

Harita 6. Türkiye Genelinde Mermer (Mr) Yatakları

Harita 7. Türkiye Genelinde Altın (Au) Yatakları

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yapılan analizler sonucunda ildeki önemli geçim kaynakları olarak tarım ve hayvancılığın ön plana çıktığı görülmektedir. Analizlerde son 10 yılın verileri dikkate alınmış ve analizler sonucunda çeşitli ürünlerde artış ve azalış meydana geldiği görülmüştür. Yapılan çalışma; tarım alanları, ürünler, hayvan sayısı, üretim vb. unsurları barındırdığı sonuçlar da buna uygun olarak yorumlanmıştır.

Grafikler incelendiğinde tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin ekilen alanının büyük ölçüde azaldığı görülmektedir. Bu alanların azalması ilin en önemli geçim kaynağı olan tarımı sekteye uğratmıştır. Bu ekim alanlarının arttırılması ilin ekonomisi ve geleceği için faydalı olacaktır. Zira tahıllar ve diğer bitkisel ürünler temel besin maddesi olması bakımından oldukça önem arz etmektedir. Öte yandan 2010 yılına kadar hiç ekim alanı ayrılmayan süs bitkileri bu yıldan itibaren ekim alanı bulmuştur. Sonuçta ildeki toplam tarım alanı son 10 yıl itibariyle azalmıştır. Bu azalışın en önemli sebebi sulama yetersizliğidir. Bu alanlarda güneş enerjisine dayalı bir sulamanın gerçekleştirilmesi ve sulama projelerinin arttırılması önerilebilir.

Tahıl üretimine baktığımız zaman; 2007 yılında 1.060 ton olan biralık arpa üretimi 2016 yılında 470 tona düşmüştür. Ayrıca 159.933 ton olan yemlik arpa üretimi de 114.431 tona düşmüştür. Buğday üretiminde dalgalanmalar yaşanmış fakat 2007 yılına göre 847 ton artış olduğu görülmüştür. Aynı şekilde yulaf üretiminde de bir artış gözlenmiştir. Tablo 16'daki verilerden 2012'den sonra Elazığ'da mısır üretiminin durduğunu görebiliriz. Tritikale üretiminin büyük bir azalış gösterdiğini de söylemek yerinde olacaktır.

Kuru baklagillerden nohut üretiminde son 10 yılda artış olduğu gözlense de 2016 yılında toplam üretim 1250 ton olarak gerçekleşmiş ve 2007 yılı üretimine göre 78 tonluk az sayılabilecek bir artış olmuştur. Keza kuru fasulye üretimi de 2007 yılına göre sadece 58 ton artmıştır. Kırmızı mercimek üretimi 2008 yılında düşüş yaşamış olmasına rağmen sürekli olarak artmıştır. Bu sürekli artışın temel sebebinin kırmızı mercimeğin yetişmesinde sulama ihtiyacının fazla olmamasıdır. Sulama olanakları daha da iyileştirilerek su ihtiyacı fazla olan diğer ürünlerde verim arttırılabilir.

Tablo 24'teki verilerden yola çıkarak biber üretiminde 15.430 tonluk bir artışın gerçekleştiği göze çarpmaktadır. Domates üretimi 2016 yılında 51.323 ton üretim ile Elazığ'da en çok üretilen sebze olmuştur. Domates ekim alanlarının arttırılması salça üretimini de arttıracağı ve bu sayede istihdam olanaklarının daha da iyileşeceği

öngörülmektedir. Hıyar üretimi her geçen yıl artmış ve 2016 yılında 9.803 ton olarak verilere yansımıştır. Lahana üretimi önceki yıllara göre artmış ve artmaya da devam etmektedir. Kuru soğan üretimi 3.500-5.000 ton aralığında gerçekleşmiştir. Taze soğan üretimi 6.000 ton civarlarında seyrederken 2016 yılında 4.347 tona düşmüştür.

Meyve üretiminde ağaç başına ortalama verimin düştüğü meyveler armut, ayva, kayısı, kiraz, çilek, badem, ceviz, şeftali ve üzüm olarak görülmektedir. Bu düşüşün temel sebebinin don tehlikesi olduğu açıktır. Don tehlikesine karşı gerekli tedbirlerin önceden alınabilmesi için erken uyarı sistemlerinin geliştirilmesi uygun olacaktır. Ağaç başına ortalama verimin arttığı meyveler ise vişne ve dut olmuştur. 2007 yılında 2.905 ton üretilen erik, 2016 yılında 1.634 ton artarak 4.539 ton üretilmiştir. 2016 yılında 74.751 ton üretimi gerçekleştirilen üzüm Elazığ'da en çok üretilen meyve olmuştur. 58.876 ton üretim ile kayısı ikinci en çok üretilen meyve olmuştur.

Elazığ'daki toplam arı kovanı sayısının Tablo 52'de görüldüğü üzere 2007 yılına göre 5.401 adet azalarak 69.359 adet olmuştur. Bal ve balmumu üretimi de bu azalıştan etkilenmiştir. Tablo 53, 54, 55, 56 incelendiğinde büyükbaş hayvancılık verilerinde en fazla süt üretiminin gerçekleştiği hayvanlar sırasıyla melez sığırlar, kültür sığırları, yerli sığırlar ve manda olmuştur. Melez sığırlar 96.273 ton süt üretimi ile dikkat çekmektedir. Tablolara göre melez sığırlar dışında kalan hayvanların süt veriminin azaldığı görülmektedir. Küçükbaş hayvancılıkta yerli koyun ve kıl keçisinin süt üretiminin arttığı görülmektedir. Ayrıca yün, kıl, tiftik üretimi de 2007 yılına göre artmıştır.

Kanatlı hayvancılık verilerine göre et tavuğu üretimi azalmıştır. Buna karşılık yumurta tavuğu üretimi her geçen yıl artmıştır. Son 10 yılda hindi sayılarındaki en büyük artış toplam 24.946 adet ile 2010 yılında gerçekleşmiştir. Kaz ve ördek sayılarının da azaldığı göze çarpmaktadır.

Tablo 64'teki verileri analiz ettiğimizde turist sayılarının her geçen yıl arttığını görebiliriz. Bu artış hem Elazığ açısından hem de çevre illerin gelişmesi açısından oldukça önemlidir. Söz konusu artış olumlu fakat yeterli değildir. İle daha fazla turist çekebilmek için Harput ve çevresinin korunmasının gerekliliği önerilebilir. İlde turizm değeri olarak öne çıkan Harput, Palu, Sivrice ve Hazar Gölü'nün turizm altyapılarının geliştirilmesi gereklidir. Harput'ta bulunan tarihi eserlerin restorasyon ve rekreasyon çalışmalarının yapılması büyük önem arz etmektedir. Yapılacak olan çalışmaların söz konusu ili ziyaret edenlerin ilde konaklama gün sayılarını arttırabileceği düşünülmektedir.

Su ürünleri üretiminde alabalık büyük öneme sahiptir. Nitekim 2016 TUİK verilerine göre Elazığ 32.380 ton alabalık üretimi ile Türkiye birincisi olmuştur. Avcılık yoluyla yapılan üretimlerin çoğaltılması ve geliştirilmesi gerekmektedir. Ayrıca su ürünlerinde pazar şartlarının belirlenmesi ve kalite şartlarının sağlanması gereklidir. Bu sayede pazarda geniş bir pay sahibi olunması sağlanabilir.

Elazığlılar genel olarak sanayinin geliştiği illere göç etmişlerdir. İlden sanayisi gelişmiş büyükşehirlere doğru olan göç, ilde kalifiye insan kaynağı sıkıntısı oluşturmaktadır. Bu da ilde işsizlik probleminin olduğunu ortaya koymaktadır. İşsiz kalan insanlar ilden göç etmeyi tercih ettikleri için, ilin nüfusu son yıllarda artış trendi göstermemektedir.

İlin ekonomisine yön veren sektörler genel olarak madencilik, gıda, plastik ve ambalaj, döküm ve ana metal sanayi, mobilya, yapı malzemeleri, hayvancılık, su ürünleri, meyvecilik ve turizm olarak ortaya çıkmaktadır. Maden ve metal sanayiinin Elazığ sanayisindeki payı oldukça yüksektir. Bunun yanı sıra; su ürünleri, gıda ürünleri ve içecek imalatı, tekstil gibi sektörlerde de faaliyetler bulunmaktadır.

Tarım sektörü ilin ekonomisine yön veren en önemli sektörlerden biridir. Ancak sektörün gelişmesine engel olan sorunlar da mevcuttur. Bunların en önemlilerinden biri tarım arazilerinin çok küçük ve parçalı olmasıdır. İldeki tarım arazilerinin % 70'inden fazlası 50 dekarın altında büyüklüğe sahiptir. Toplu tarım arazilerinin bulunmasında yaşanan sıkıntılar büyük ölçekli tarım yatırımlarının önünü tıkayan bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Ayrıca ildeki tarım arazilerinin sulama noktasında da sorunları bulunmaktadır. Uluova ve Kuzova'daki sulama sıkıntısı bu ovalardaki tarımsal verimliliği yok denecek kadar az seviyelere indirmiştir. Bu durum hayvancılıkta yem olarak kullanılan yonca, fiğ gibi ürünlerin yetiştirilmesine de sekte vurduğu için hayvancılık sektörü için de bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır.

Elazığ turistik açıdan tarihi ve doğal birçok zenginliğe sahiptir. İlde turizm sektörü açısından değerlendirilebilecek Tarihi Harput Şehri, Sivrice, Hazar Gölü, Hazarbaba Kayak Merkezi, Karakoçan Golan Kaplıcası, Keban Barajı ve Keban Gölü gibi birçok tarihi ve doğal değer bulunmaktadır. Tarihi MÖ. 10. yüzyıla dayanan Harput'ta Urartu, Artuklu, Selçuklu ve Osmanlı devirlerine ait birçok tarihi eser bulunmaktadır. Termal turizm, kamp - karavan turizmi, av turizmi, dağ ve doğa yürüyüşleri, su sporları faaliyetlerinin ulusallaştırılmasının ilin ekonomisi ve tanıtımı için önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ancak ildeki turizm altyapısının yetersizliği ve tanıtımdaki

eksikliklerden dolayı ile gelen turist sayısı potansiyelin çok altında gerçekleşmektedir. Turizm altyapısı konusunda konaklama alanında ilerlemeler kaydedilmesine rağmen, ilin turistik değerlerinin tanıtımı, hizmet sektöründeki işletmelerin yetersizliği ve sayıca azlığı, ili içine alan gezi rotalarının azlığı ve tanıtımı noktasında yaşanan sorunlar hâlihazırda devam etmektedir.

İlde ihracatın gelişmemesinin iki temel sebebi bulunmaktadır. Bunlardan ilki, katma değeri yüksek, yurtdışına pazarlanabilecek ürünlerin üretiminin yetersiz olmasıdır. Özellikle gelişmiş ülkelere pazarlanacak ürünlerin belirli standartlarda olması ve teknoloji kullanımına bağlı olarak katma değerinin yüksek olması gerekmektedir. İhracatın düşük olmasının ikinci temel sebebi ise; ildeki sanayicilerin dış ticaret konusunda yeterli teknik bilgiye sahip olmamalarıdır. İlin bulunduğu konum itibariyle özellikle Orta Doğu ve Asya pazarına yakın olması dış ticaret bağlamında bir avantajken, ildeki sanayiciler dış ticaret konusundaki bilgi eksiklikleri nedeniyle ihracata yanaşmamakta, iç pazara yönelmektedir. Bu durum da, ilin dış ticaret hacminin düşük olmasına sebep olan sorunlar arasında yerini almaktadır. Üretilen ürünlerin pazarlanması ve teşhiri hususlarında ilin ticaret altyapısının yetersiz olduğu görülmektedir. İlde kurulabilecek fuar merkezi ve lojistik merkez gibi yatırımların bahsi geçen ticaret altyapısı yetersizliği sorununu ortadan kaldırma noktasında etkili olacağı değerlendirilmektedir.

Elazığ Doğu Toros orojenik kuşağında yer almaktadır. İl toprakları aynı zamanda Doğu Anadolu Fay Zonu üzerindedir. İlin içinde bulunduğu bu karmaşık jeolojik yapılar, metalik madenler, mermer ve jeotermal kaynaklar noktasında yüksek potansiyelli bir cevherleşme ortaya çıkarmıştır. Bu cevherler başta krom ve mermer olmak üzere, bakır, kurşun, çinko, demir, manganez, şelit, florit ve kireçtaşı olarak sayılabilir. Özellikle Alacakaya mermerinin (ulusalda Elazığ Vişnesi olarak bilinen ürün ki; uluslararası pazarlarda Rosso Levanto olarak adlandırılmaktadır.) tanıtımının geniş çerçevede yapılması, Elazığ Vişnesi adının patent olarak alınması ve uluslararası alanda markalaşmasını sağlaması açısından ihracattaki payının arttırılması önemlidir. Karakoçan ve Sivrice ilçeleri başta olmak üzere jeotermal potansiyeli bulunan yerlerde sondaj çalışmalarının yapılması gereklidir.

Ülkemizde bulunan krom cevherinin yaklaşık % 45'i Elazığ'dadır. Çıkarılan kromun önemli bir kısmının ürüne dönüştürülmeden ham madde olarak ihraç edilmesinden ötürü cevherden yeterli verimin alınamadığı görülmüştür. Daha fazla katma

değer için ilde ferrokrom üretiminin teşvik edilmesi ve paslanmaz çelik üretim aşamasına geçilmesinin önemi açıktır. Yani çıkarılan cevherin ham madde olarak satılması yerine nihai ürün olarak satılması istihdam olanakları açısından ve döviz girdisi açısından oldukça önemlidir. İldeki yüksek yeraltı kaynağı potansiyelinin ilin ekonomisine kazandırılması için çalışmaların hızlandırılarak yapılması gerekmektedir.

Tüm bunlara ek olarak; başlarda Elazığ'da ferrokrom tesislerinin kurulmasının ardından sodyum bikromat tesisleri de kurulmuştu (Bu tesis; kütük halinde çıkarılan kromun nihai ürüne dönüştürülmesi hususunda büyük önem arz eder). Fakat süreç içerisinde söz konusu tesis işletilmemiş ve en sonunda fabrika kapatılarak makine ve teçhizatları ile birlikte hurda olarak satılmıştır. Bu durum; stratejik öneme sahip olan kromdan nihai ürün üretilmesini sekteye uğratmıştır. Bu çerçevede durumun değerlendirilerek sürecin yeniden başlatılması önerilebilir.

Sonuç olarak Elazığ'daki mevcut sorunların çözümü için;

1. Göç sorunun sosyal ve ekonomik nedenlerinin bulunması ve kırsalda aktif nüfusun artırılması
2. Tarımsal sulama altyapılarının geliştirilmesi ve tarım arazilerinin toplulaştırılması
3. Turizm altyapısının geliştirilmesi
4. İhracat ve ticaret kapasitesinin geliştirilmesi
5. Sektörel nitelikli işgücü sorununun çözülmesi
6. Yeraltı kaynaklarının potansiyelinin ortaya çıkarılması ve aktif kaynakların nihai ürüne dönüştürülmesi
7. İlin yatırım ve turizm alanında tanıtımının etkin bir şekilde yapılması

önerilebilir.

KAYNAKLAR

Ağaoğlu Y. S., Üzümsü Meyveler, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Ankara 1984.

Akın V., Tahıl Teknolojisi, Ders Notları, Temmuz 2017.

Alpbaz A., Genel Su Ürünleri Yetiştiriciliği, Yetiştirilen Su Canlıları ve Üretim Yöntemleri, II. Baskı, İzmir 2005.

Anonim, Karpuz Yetiştiriciliği, T.C. Kalkınma Bakanlığı, Ankara 1990.

Aras V., Örtüaltı Hıyar Yetiştiriciliği, Alata Bahçe Kültürleri Araştırma Enstitüsü, Mersin 2015.

Aras V., Örtüaltı Kavun Yetiştiriciliği, Alata Bahçe Kültürleri Araştırma Enstitüsü, Mersin 2015.

Arıoğlu H., Çukurova Bölgesinde Turfanda Patates Yetiştiriciliği, Çukurova Gazetesi, 1985.

Atay D. ve S. Çelikkale M., Sazan Üretim Tekniği, San Matbaası, 1983.

Aybak H. Ç., Biber Yetiştiriciliği, Hasat Yayıncılık, 2002.

Aybak H. Ç., Patlıcan Yetiştiriciliği, Hasat Yayıncılık, 2001.

Ayyıldız A., Yem Maddeleri ve Özellikleri, Nisan 2015.

Babaoğlu M., Mısır ve Tarımı, Trakya Tarımsal Araştırma Enstitüsü, 2005.

Baik, B.K. ve Ulrich, S.E., Barley for Food: Characteristics, Improvement, and Renewed Interest. Journal of Cereal Science, 2008.

Barut E. ve diğerleri, Meyvecilik, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi, Eskişehir 1995.

Bayraç H. ve Çemrek F., AB Uyum Sürecinde Türkiye'de Hayvancılık Sektörünün Yapısal Analizi ve Geliştirmeye Yönelik Politikalar, Ekonomik Yaklaşım Kongreler Dizisi-VII, Ankara 2011.

Biçer T., Yemeklik Tane Baklagiller, Dicle Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarla Bitkileri Bölümü, 2017.

Çakmakçı R. ve Oral E., Seyreltmeli ve Seyreltmesiz Seker Pancarı Tarımında Farklı Tarla Çıkışlarının Verim ve Kaliteye Etkisi, Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarla Bitkileri Bölümü, Erzurum 1995.

Çayırcı H., Maydanoz Yetiştiriciliği, Adana İl Tarım Müdürlüğü, 2010.

Çelik S., Bağcılık, Trakya Üniversitesi Tekirdağ Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümü, 1998.

Çiçekgil, Z., Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü, Kümes Hayvancılığı Ürün Raporu, 2014.

Çolak S. ve diğerleri, Kayısı Yetiştiriciliği, Meyvecilik Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, 2006.

Denli N., Marul Yetiştiriciliği, Alata Bahçe Kültürleri Araştırma Enstitüsü, Mersin 2015.

Doğanay H., Türkiye Ekonomik Coğrafyası, Öz Eğitim Yayınları, İstanbul 1995.

Elazığ Belediyesi, Hayvancılık, http://www.elazig.bel.tr/icerik.php?id=247 : (25.04.2017).

Elazığ Belediyesi, Turizm, http://www.elazig.bel.tr/icerik.php?id=235 : (09.05.2017).

Elazığ İl KTM Genel Bilgiler, http://www.elazigkulturturizm.gov.tr/TR,58504/genel-bilgiler.html : (19.04.2017).

Erçakar M. ve Taşçı H., Tarım Ürünlerinde Verimlilik-Fiyat İlişkisi: Türkiye Üzerine Ampirik Bir Uygulama, 2011.

Erdem P., Türk Tavukçuluk Sektörü Avrupa Birliğine Hazır mı?, İzmir Ticaret Odası Yayınları, 2006.

Erensayın C., Yeni Tavukçuluk Bilimi, Süleyman Demirel Üniversitesi Ziraat Fakültesi Zootekni Bölümü, Isparta 2000.

Ermetin O., Konya'da Hayvancılığın Mevcut Durumu, Sorunlar ve Çözüm Önerileri, 1. Konya Kent Sempozyumu, Konya 2011.

Et ve Süt Kurumu Kıl Keçisi (Kara Keçi), http://www.esk.gov.tr/tr/11124/Kil-Kecisi-Kara-Keci : (12.05.2017).

Geldiay R. ve Balık S., Türkiye Tatlısu Balıkları, Ege Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi, Ders Kitabı, 1996.

Gerçekçioğlu R., Genel Meyvecilik, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Ders Kitapları Serisi, Tokat 1997.

Günay A., Özel Sebze Yetiştiriciliği, Cilt II, Anadolu Üniversitesi Ziraat Fakültesi, 1983.

Günay A., Sebzecilik, Çağ Matbaası, Ankara 1984.

Karagöz H., Türkiye ve Konya'da Hayvancılık Sektörü, Sektörün Sorunları ve Çözüm Önerileri, Konya 2009.

Karakuş K., Türkiye'nin Canlı Hayvan ve Kırmızı Et İthaline Genel Bir Bakış, Iğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 2011.

Kaygısız H., Domates Yetiştiriciliği, Hasat Yayıncılık, 2004.

Kaygısız H., Elma Yetiştiriciliği, Hasat Yayıncılık, 2002.

Kaymakçı M. ve diğerleri, Türkiye'de Küçükbaş Hayvan Yetiştiriciliği, V. Ziraat Mühendisleri Odası Teknik Kongresi, Ankara 2000.

Kırmızıbayrak T., Kars İlinde Halk Elinde Yetiştirilen Yerli Irk Kazların Kesim ve Karkas Özellikleri, Turkish Journal of Veterinary and Animal Sciences, 2002.

Koyubence N. ve Konca Y., Türkiye ve Avrupa Birliğinde Hindi Eti Üretimi, Tüketimi ve Politikaları, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, İzmir 2010.

Kütevin Z. ve Türkeş T., Sebzecilik, İnkılap Yayınevi, İstanbul 1987.

Maden Tetkik ve Arama, Elazığ İli Maden ve Enerji Kaynakları, Elazığ 2014.

NKFU, Sığır Nedir? Sığır Cinsleri, http://www.nkfu.com/sigir-nedir-sigir-cinsleri/ (23.05.2017).

NKFU, Ördek Hakkında Bilgi, http://www.nkfu.com/ordek-hakkindabilgi/(17.04.2017).

Ordu Ticaret Borsası, Arıcılık, http://www.ordutb.org.tr, Eylül 2013.

Öz F., Büyük Y. ve Burak M., Bodur Meyve Yetiştiriciliği, Atatürk Bahçe Kültürleri Merkez Araştırma Enstitüsü, Yalova 1995.

Özbek S., Genel Meyvecilik, Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Ders Kitabı, Adana 1975.

Özçelik H. ve diğerleri, Farklı Ekim Zamanı ve Bitki Sıklığında Yetiştirilen Nohut Çeşitlerinin Tane Verimi ve Özelliklerin Tespiti, Türkiye lV.Tarla Bitkileri Kongresi, Tekirdağ 2001.

Özkan Y., Ilıman İklim Meyveleri, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Tokat 1995.

Seven H., Dut Ağacı Yetiştirmek, Kardeşler Matbaası, Bursa 1965.

Süzer S., Buğday Tarımı, Trakya Tarımsal Araştırma Enstitüsü, Nisan 2004.

Şahin, G., 2016 Uluslararası Bakliyat Yılı Hasebiyle Türkiye'de Mercimek (Lens Culinaris Medik) Yetiştiriciliği, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2016.

Talu, Ş., Arıcılık Sektör Profili, İstanbul Ticaret Odası, İstanbul 2004.

T.C. Elazığ Valiliği, Elazığ Tarihi, http://www.elazig.gov.tr/elazig-tarihi : (15.04.2017).

Türkhaygen, Morkaraman Koyunu, http://www.turkhaygen.gov.tr/data/morkaraman.asp : (12.05.2017).

Ünal Ç., Erzurum'un Hayvancılık Potansiyeli, Doğu Coğrafya Dergisi, 2004.

Veteriner Bilgi, http://www.vetbilgi.com/mandalarin-ozellikleri-ve-manda yetistiriciligi Mandaların Özellikleri ve Manda Yetiştiriciliği, (23.05.2017).

Vural H., Eşiyok D. ve Duman İ., Kültür Sebzeleri (Sebze Yetiştirme), Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümü, İzmir 2000.

Yıldırım T., İstanbul Ticaret Odası Hindi Sektörü Profil Araştırması, İstanbul, 2004.

EKLER

Ek 1: Tez Orijinallik Raporu

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Yunus SAYHAN
Öğrenci Numarası	161218118
Enstitü Anabilim Dalı	Girişimcilik ve Yerellik Yönetimi
Programı	Girişimcilik ve Yerellik Yönetimi Tezli YL
Danışmanının Unvanı, Adı-Soyadı	Doç. Dr. Ali Sırrı YILMAZ
Tez Başlığı (Türkçe)	Ebeveyn İlkesine İlişkin Bir Envanter Çalışması

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam ..101..... sayfalık kısmına ilişkin, 20../07../2018 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 28 'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
2- Kaynakça hariç
3- Alıntılar hariç/dâhil
4- 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Yukarıda bilgileri verilen öğrencinin doktora tezi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu tarafından belirlenen azami benzerlik oranlarını aşmadığını ve tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.
Gereğini saygılarımla arz ederim.

Doç.Dr. Ali Sırrı YILMAZ
Danışmanın Adı-Soyadı
(İmzası)

Doç.Dr. Atilla YÜCEL
Anabilim Dalı Başkanı
(İmzası)

Lisansüstü tezler, savunma öncesinde **intihal program raporu** ile birlikte enstitüye teslim edilir.

İntihal raporu ile ilgili olarak etik kurallar dâhilindeki benzerlik oranları ilgili Enstitü Yönetim Kurulu tarafından belirlenir. (Enstitü Yönetim Kurulu tarafından tezin, intihal kapsamı dışında değerlendirilmesi için TURNITIN'den alınan raporda "benzerlik oranı"nın, "alıntılar hariç" en fazla **%10**, "alıntılar dâhil" **% 30'u** geçmemesi şeklinde kabul edilmiştir).

ÖZGEÇMİŞ

1993 yılında Muş'ta doğdum. İlk ve orta okulu Muş'ta okudum. 2008 yılında Muş İMKB Anadolu Lisesi'ne kaydoldum. 2012 yılında bu okuldan mezun oldum. Aynı sene Fırat Üniversitesi İşletme Bölümü'nü kazandım. Lisans öğrenimimi 2016 yılında tamamladım. Aynı yıl Girişimcilik ve Yenilik Yönetimi Anabilim Dalı'nda tezli yüksek lisansa başladım. Yüksek lisansımı 2018 yılında tamamladım.